ఒక మాదిగ స్మృతి

(నాగప్ప గారి సుందర్రాజు పరిచయం)

దార్ల వెంకటేశ్వరరావు

ఒక మాదిగ స్మృతి

(నాగప్పగారి సుందర్రాజు పరిచయం)

డా॥దార్ల వెంకటేశ్వరరావు

ప్రచురణ
తెలుగు సాహిత్య వేదిక
2007

Oka Madiga Smruti- Nagappagari Sunder Raju Parichayam
(A monograph of Nagappagari Sunder Raju)

Written by Dr. Darla Venkateswara Rao
M.A., (Telugu). M.A. (Sociology), PGDLTL, Dip.in.Skt, M.Phil., Ph.D., (Telugu)

Lecturer (Sr.Scale),
Department of Telugu,
School of Humanities,
University of Hyderabad,
Gachibowli, Hyderabad-500 046. A.P.

Home Page: www.vrdarla.blogspot.com
Email: vrdarla@gmail.com darlash@uohyd.ernet.in

040-2313 3563 (Office), 040-23136007 (Res)

Cover Page Photo: (late) Nagappagari Sunder Raju

First Edition: 2007
Copy Right: Author.
Copies: 500
Price: 75/-

For Copies:

M.Manju Sree, Govt, JR. Lecturer in Telugu,
House No: 4-8-89, Alamapally, Vikarabad, Ranaga Reddy Dist.

Dr. Darla Ravi Kumar, Telugu Pandit,
Cheyyeru Agraharam, Via: Anathavaram (S.O.)
East Godavari Dist., A.P., India - 533 222.

www.madigakavulu.blogspot.com

Samantara Book House, Prajasakti Book House

Visalandhra Book House, Navodaya Book House

Type Setting: Majji DurgaRao.

Printed at: Shree Graphics, Red Hills, Hyderabad.

మాదిగ సాహిత్యాన్ని

ఉద్యమంలా తీసుకొచ్చిన

కే.శే. నాగప్పగారి సుందర్రాజుకి ప్రేమతో...

- దార్ల వెంకటేశ్వరరావు

కృతజ్ఞతలు

ఈ పుస్తకాన్ని రాయడానికి ప్రేరణ కలిగించిన దళిత స్టూడెంట్స్ యూనియన్ వారికి ముందుగా నా కృతజ్ఞతలు

మా తెలుగుశాఖ అధ్యక్షులు, సహ అధ్యాపకులకు, హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం ఇందిరాగాంధీ స్మారక గ్రంథాలయ సిబ్బందికీ...

నన్ను ఎల్లప్పుడు ప్రోత్సహిస్తున్న ఆచార్య గుజ్జర్లమూడి కృపాచారి గారికి, ఆచార్య కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి గారికి, ఆచార్య చేకూరి రామారావు గారికి, ఆచార్య కోవెల సంపత్కుమారాచార్య గారికి, ఆచార్య ఆకురాతి పున్నారావు గారికి, ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్ గారికి, ఆచార్య ఎండ్లూరి సుధాకర్ గారికి, డా// యోహాను బాబు గారికి నా కృతజ్ఞతలు.

నా సుఖ దు:ఖాలలో నాతో సమానంగా పయనించే నా సహ ధర్మచారిణి, నా జీవిత భాగస్వామి మంజుశ్రీకి...

నా కుటుంబ సభ్యులకు...

నాకు కుడి భుజంలా ఉండే మా తమ్ముడు డా// దార్ల రవికుమార్ కీ ధన్యవాదాలు.

నాకు ఎప్పుడూ అందుబాటులో ఉండే పరిశోధక విద్యార్థి మజ్జి దుర్గారావుకి నా ఆశీస్సులు.

టైపు, ప్రూఫ్ రీడింగ్ లో సహకరించిన మద్దిరాల సిద్దార్థ, దార్ల సుధీర్ కుమార్ లకు అభినందనలు. పుస్తకాన్ని రాసేటప్పుడు, ప్రచురణ హడావిడిలో ఉన్నప్పుడు ఏ పని చెప్పినా విసుక్కోకుండా ప్రతి పనీ చేసి సహకరించిన దార్ల మురళీకి నా అభినందనలు.

ఈ పుస్తకాన్ని ప్రచురించిన తెలుగు సాహిత్య వేదిక వారికి నా కృతజ్ఞతలు.

ఈ పుస్తకాన్ని అందంగా ముద్రించిన శ్రీ గ్రాఫిక్స్ వారికి, ముఖ చిత్రాన్ని చిత్రించిన రవిశంకర్ గారికి కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాను.

- డా.దార్ల వెంకటేశ్వరరావు

విషయసూచిక

కృతజ్ఞతలు
ముందు మాట - *డా.దార్ల వెంకటేశ్వరరావు* -9
ఒక సాహిత్య చైతన్యం -ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్ -12
సుందర్రాజు పరిచయం -17
తల్లిదండ్రులు, విద్యాభ్యాసం
దళిత సాహిత్య వేదికలో సుందర్రాజు
గుండెడప్పు వివరాలు, పునర్ముద్రణ వివాదం
మాదిగ కవుల అస్తిత్వ సమస్య
మాదిగ సాహిత్యం: చారిత్రక నేపథ్యం -32
మాదిగ సాహిత్య వేదిక స్థాపన
మాదిగ చైతన్యం : సుందర్రాజు ముందుమాట
నాగప్పగారి సుందర్రాజు కవిత్వం -48
గుండెడప్పు, చండాల చాటింపు
మాదిగ మేనిఫెస్టో, మాదిగ చైతన్యం
నాగప్పగారి సుందర్రాజు కథలు -63
విమర్శకుల ప్రశంసలు
కథా శిల్పంలో నూతన విప్లవం 'మాదిగోడు కథలు'
సుందర్రాజు పరిశోధన -69
పిహెచ్. డి. పరిశోధన, ప్రాదేశికత: లక్షణాలు
ప్రాదేశికత - కథలతో సమన్వయం
రాయలసీమ సంస్కృతి – ప్రాదేశికత, ప్రత్యేకత
ప్రాదేశిక తను పాటించిన *రచయితలు*
సుందర్రాజు ఒక మాదిగ స్మృతి -82
సాహిత్య సభల నిర్వహణ – ప్రత్యేకత
సుందర్రాజు చివరి రోజులు, మరణ సందేశం?
అనుబంధం – I
సుందర్రాజుతో ఏకలవ్య పత్రిక ఇంటర్వ్యూ -93
అనుబంధం – II
సుందర్రాజు లేఖ రాత ప్రతి -99

ముందుమాట

నాగప్పగారి సుందర్రాజు 17-07-2007లో చనిపోయాడు. అతని గురించి గానీ, ఆతని సాహిత్యం గురించి గానీ నాకు తెలిసినంత వరకూ డా// ఎండ్లూరి సుధాకర్ గారు తప్ప ఒక్కరు కూడా పత్రికలలో వ్యాసాలు రాయలేదు. దళిత సాహితీ వేత్తలు దళితుల్లోని కొన్ని ఉపకులాల వారి మరణాలకే సంస్మరణ సంచికలు వేస్తున్నారు. ఒక దళిత పత్రిక వాళ్ళు నాగప్పగారి సుందర్రాజు గురించి ప్రత్యేక సంచిక వేస్తామంటూనే రోజులు గడిపేస్తున్నారు. ఈ నేపథ్యంలో ఒక గొప్ప సాహితీ వేత్త మరుగున పడిపోయే పరిస్థితులు కలుగుతున్నాయని అనిపించింది.

నాగప్పగారి సుందర్రాజు ఆశించిన మాదిగ సాహిత్య ధోరణినీ, దాన్ని తీసు కొచ్చిన ఆ సాహితీ వేత్తనీ నామమాత్రంగా స్పర్శించు కోవడమే తప్ప, అతని వ్యక్తిగత వివరాలు తెలియడం లేదు. ఇది సాహిత్య చరిత్రకు చాలా నష్టం కలిగించే చర్య. నా శక్తి యుక్తుల మేరకు దీన్ని కాపాడాలని భావించాను. అతని పుస్తకాలు ఇప్పటికే కనుమరుగై పోతున్నాయి. చూస్తూ చూస్తూ ఇలా అతని చరిత్ర మరుగున పడిపోవడం బాధాకరమనిపించింది.

ఈ నేపథ్యంలో హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయంలో 22-07-2006న దళిత స్టూడెంట్స్ యూనియన్ వారు సుందర్రాజు సంస్మరణ సభను ఒకటి ఏర్పాటు చేస్తునామన్నారు. దానికి నన్ను సభాధ్యక్షులుగా ఉండమన్నారు. ఆ సందర్భంగానే ఒక కర పత్రం కూడా రాయమని కొంత మంది విద్యార్థులు నన్ను కోరారు. అప్పుడు కరపత్రం కోసం రాసిన వ్యాసం ఒక బుక్ లెట్ గా ప్రచురించాను. దాన్ని ఆ రోజు జరిగన సంస్మరణ సభలో మేరీ మాదిగ, జాజుల గౌరి ఆ పుస్తకాన్ని

ఆవిష్కరించారు. ఆ తర్వాత దీన్ని మరింత వివరంగా రాయాలని భావించి ఆ వ్యాసాన్ని పెంచి ఈ రూపంలోకి తీసుకొచ్చాను.

నాగప్పగారి సుందర్రాజుతో నిజానికి నాకున్నది చాలా తక్కువ పరిచయమే. అయినా ఆ తక్కువ సమయంలో కూడా ఎక్కువ అనుబంధాన్ని పెనవేసుకున్నాను. అతడు కూడా నన్ను అంత ఆత్మీయంగా దగ్గరకు తీసుకున్నాడు. అతను రాసిన *"ఔను నేను దేశద్రోహినే"* కవిత చదివి అతని దగ్గరకు వెళ్ళాను. అప్పటికి నేను ఎం.ఏ.లో ఉన్నాను. అతను డాక్టరేట్ చేస్తుండే వాడు. మేమిద్దరం దళితుల గురించి మాట్లాడుకోవడం ద్వారా అతని ఆలోచనలు నచ్చి నేను అతనికి మరింత దగ్గరయ్యాను.

కలిసినప్పుడల్లా క్యాంపస్ పరిస్థితులతో పాటు రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా మాదిగల స్థితిగతుల గురించి చర్చించుకొనే వాళ్ళం. ఆ చర్చల్లో నుండే మాదిగ సాహిత్య వేదిక రూపకల్పన జరిగింది.

మాదిగ సాహిత్య వేదికకు నన్ను వ్యవస్థాపక సంయుక్త కార్యదర్శిగా నియమించాడు. అప్పటికే మాదిగ దండోరా ఉద్యమం మాదిగల సమస్యలను ప్రజలందరి ముందుకీ తీసుకొస్తుంది.

ఈ పరిస్థితుల్లో మాదిగ సాహితీ వేత్తలను జాగృతం చేయవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉందని కూడా భావించాడు. క్యాంపస్ కే పరిమితం కాకుండా రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా మాదిగ సాహిత్య వేదికను విస్తరించాలని కలలు కన్నాడు.

కవిత్వం, కథ, నవల ... ఇలా అన్ని ప్రక్రియల్లోనూ మాదిగ రచనలను తేవాలనుకున్నాడు. *'మాదిగ చైతన్యం'* కవితా సంకలనానికి నా పేరుతోనే పత్రికా ప్రకటన ఇచ్చి కవితలను సేకరించేలా చేశాడు.

సుందర్రాజుతో నాకున్నది తక్కువ పరిచయమే అయినా, అతని ఆలోచనల్లో మాదిగల చరిత్ర, సాహిత్యం, సంస్కృతి గురించిన తపన

ఎక్కువగా గమనించాను. అతని ఆశయం పూర్తిగా నెరవేరకుండానే అకస్మాత్తుగా మరణించాడు. అతనిని గుర్తు చేసుకోవడం అంటే మాదిగల్ని, మాదిగ సాహిత్యాన్ని గుర్తు చేసుకోవడమే. మాదిగ సాహిత్యాన్ని గుర్తు చేసుకోవడం అంటే నాగప్పగారి సుందర్రాజుని కూడా తప్పని సరిగా గుర్తు చేసుకోవడమే.

తెలుగు సాహిత్యం ఇప్పుడు మాదిగ సాహిత్యాన్ని ఒక ధోరణిగా గుర్తించక తప్పని పరిస్థితి ఏర్పడింది. అలాగే మాదిగ సాహిత్యం నుండి సుందర్రాజుని విడదీసి చూడలేని పరిస్థితీ ఉంది. అందువల్ల సాహితీ వేత్తలు సుందర్రాజుని అనివార్యంగానైనా గుర్తు చేసుకోవలసిందే. ఒక సాహిత్య ధోరణికే కారణమైన సుందర్రాజుని గుర్తు చేసుకోవడం సాహితీ వేత్తలకూ, మరీ ముఖ్యంగా మాదిగలకూ ఒక తప్పని సరి అవసరం. దీనిలో భాగంగానే ఈ పుస్తకాన్ని రాశాను.

పుస్తకంలో ప్రధానంగా అతని లక్ష్యాలను, ఆశయాలను, స్పందనలను, అనుభూతులను రికార్డ్ చేశాను. దీన్ని చదివిన ప్రేరణతో మీరూ అతను గురించి ఏమైనా రాసి ఉంటే నాకు పంపించండి. మలి ముద్రణలో వాటిని చేర్చడానికి ప్రయత్నిస్తాను. సాహిత్యానికే తన జీవితాన్ని అంకితం చేసిన సుందర్రాజుని మాత్రం స్మరించు కోవడం తెలుగు సాహిత్యం చదివే వారందరి విధిగా భావిస్తున్నాను. దీన్ని అతనికి అంకితం చేస్తున్నాను.

- డా// దార్ల వెంకటేశ్వరరావు

‘ఒక సాహిత్య చైతన్యం’

"సామాజిక జీవనానికి, సాహిత్య సముద్భావానికి అవినాభావ సంబంధ అనివార్య సూత్రం. అది సామాజిక పరివర్తనం. అనంతర సాహిత్య నిర్మాణం.

చాలా సాహిత్య ఉద్యమాలకు సామాజిక నేపథ్యం అస్పష్టంగా ఉంది. లేదన్నా పొరపాటు కాదు. తెలుగు అపవాదం కాదు. చాలా సాహిత్య ఉద్యమాలు మెరుపు మెరిసినట్లు మెరిసి తెర మరుగైపోతాయి. కారణం దానికి సామాజిక ప్రాగ్భూమి లేకపోవటమే.!

మాదిగ సాహిత్య సృష్టి మెరుపు కాదు. సూర్యోదయం. మాదిగలు ఐక్యంగా హక్కుల కోసం పోరాడటం ఒక సామాజిక పరివర్తన. ఒక సాహిత్య చైతన్యం.

పల్లె నుంచి పట్టణం దాకా, మండలం నుంచి రాష్ట్రం దాకా, మాదిగలు వేస్తున్న దండోరా నిన్న, మొన్న ప్రాభంమైంది కాదు. పదేళ్ళ చరిత్ర ఉంది. మూడేళ్ళ నాడు ఉద్యమైంది.

మాదిగ సోదరులు కలిసి కట్టుగా ఒక్క మాట మీద, ఒక్క బాట మీద సమైక్యంగా లక్ష్య సాధనకు పోరాడుతున్న తరుణమిది. దళితుల రిజర్వేషన్లలో ఎ.బి.సి.డి. వర్గీకరణ కోరిన మాదిగలు లక్షల మంది రాష్ట్ర రాజధాని నడిబొడ్డున జోరువానలో నిద్రలేక, తిండిలేక, చంటి పిల్లలతో, చంకన పిల్లలతో తడుస్తూ, వణుకుతూ 24 గంటలూ నిలబడ్డ చారిత్రక సంఘటన ఒక్కటి చాలు ఈ ఉద్యమాన్ని అంచనా వేయటానికి.

ఎక్కడ దండోరా నిర్వహించినా ఆదోనిలో, అనంతపురంలో, వరంగల్లులో వేలాది మంది మాదిగలు పనులు మానుకుని పస్తులతో హాజరుకావటం క్రమ శిక్షణతో సభల్ని దిగ్విజయంగా చేయటం చూచి ఈ చైతన్యాన్ని వొళ్ళు దగ్గురుంచుకుని అంచనా వేయవలసి ఉంటుంది.

ఈ మాదిగలు సమ్మె చేయటానికి కూలికి వచ్చిన వాళ్ళు కాదు. దండోరాను సొంతం చేసుకున్న వాళ్ళు. వారి రోజు కూలీని ఇచ్చి లారీలు తీసుకొచ్చిన వాళ్ళు. ఈ రోజుల్లో కూలీ ఇవ్వకుండా ఒక్కణ్ణి కూడా వీధిలోకి ఏ రాజకీయ పక్షం లేని మాదిగలు లక్షల్లో పాల్గొంటున్న సామాజిక ఉద్యమం. ఇది సామాన్య ప్రజల చైతన్యోజ్జ్వల చారిత్రక ఘట్టం. దీని వేడి వాడి కరకు, చురుకు మునుపు ఏ ఉద్యమానికీ లేదు. దళితుడు కంటం కంచు గళంగా మారింది. మాదిగ పీడన కుంభ స్థలాన్ని పగలగొడుతున్నాడు. అవమానం మీద ఇది తిరుగు బాటు అసమానత మీద గండ్ర గొడ్డలి. సమానత్వం కోసం మాదిగ గుండెబ్బు లుబ్బించి జబ్బలెగ్గట్టి శిరస్సెత్తుకుని 'అహంకారం శిరస్సు' వంచుతూ దొమ్మ పొగరుతో అహంకారం విరిస్తున్న సమయమిది.

ఈ సామాజిక ఉద్యమం నేపథ్యంగా వెలువడుతున్న కవిత్వం విశేషంగా మాదిగ సాహిత్యం సామాన్య దళిత సాహిత్యం. ప్రత్యేకంగా మాదిగ సాహిత్యం ఇది బలమైన సాంఘిక ఉద్యమ పునాది మీద ప్రభవిస్తున్న విశిష్ట సాహిత్యం. ఈ కవిత్వం మాదిగ జీవితాన్ని కళ్ళకు కట్టి సమాజానికి చూపిస్తుంది.

మాదిగల జీవితం విశ్వాసాలు, ఆచారాలు, త్యాగాలు, ప్రేమలు, వాత్సల్యాలు ఈ కవిత్వం అందంగా అందించింది. మాదిగల వృత్తి మీద సాధికారమైన అహంకారం ప్రకటించింది. మాదిగల మనస్తత్వంలోని సున్నితత్వం, నైరాశ్యం, సహనశీలం, అక్షర సుందరంగా అందించింది. మాదిగ జీవిత సాదర్యం, సౌకుమార్యం, సౌభాగ్యం, సౌశీల్యం, సౌభ్రాతృత్వం ఆనందావధులుగా కనిపిస్తాయి. మాకు బాల్యం నుంచి సుపరిచితమైన సుందర దృశ్యాలు సురుచిత స్వప్నాలు సుకుమార సౌందర్యాలు అద్భుతంగా సాక్షాత్కారం అవుతాయి.

ఈ కవిత్వంలో రక్తంతో పండిన చేతులున్నాయి. ఎంత అందమైన దృశ్యం. నానుతున్న చర్మం కనిపిస్తుంది. ఎంత -పరిశుభ్రత. మీకు సువాసన స్వరూప స్వభవాలు తెలియాలంటే, మా అన్న దమ్ము ల్ని అక్క

చెళ్ళెల్లను చూడండి. మీకు రాసి వాక్యంలో రహస్యం తెలుస్తుంది. ఉప్పూకారం ఉన్న ఆందం మాది. చప్పిడి సౌందర్యం కాదు.

" ఎండు తునకల ' రుచి స్వర్గానికి ఒక మెట్టు అవతలే. జీవితం వెదుక్కోవలసిన దశలో మేం అన్నం వెదుక్కోవలసి రావటం ఎంత దురదుష్టకరం.

మాల మాదిగల అన్నదమ్ములం. మాలో మాకు సమస్యలుండచ్చు. మేం దాయాదులం. మాకు పోరు తప్పక పోవచ్చు అంత మాత్రాన మేము అన్నదమ్ములం కాకపోము. మన భారతమే అన్నదమ్ముల కురుక్షేత్రం. ఎక్కడికి పోతుంది వారసత్వం. ఇది ఈనాటిదా? వేదం కంటే ముందటిది. పోరాటం అనివార్యం; ఎవరూ ఉలిక్కి పడనక్కరలేదు.

ఐకమత్యం అద్భుత గుణమే. అన్నదమ్ములు ఐక్యంగా ఉండవల్సిందే. ఐకమత్యం పేరుతో దోపిడిని, వంచనను, దగాకోరుతనాన్ని మాదిగలు ఇకపై సాగనివ్వరు.

మాదిగోడు అన్నం తిన్నానా? అని కక్కుకునే వాళ్ళు ఇంతకాలం నుంచి తింటున్నది మాదిగోడి కూడేనని తెలుసుకుని ఊపిరాడక బిత్తరపోయే కాలం వచ్చింది. అసమానతాధాంకారాన్ని అంతం చేసే అద్భుత అక్షర దీప్తులీ కవితలు.

గాయం ఉంటే నొప్పి ఉంటుంది. శ్రమించే వాడి సొంతం గాయం. గాయంలేని వాళ్ళు న్యాయం చేయలేని వాళ్ళు గాయం న్యాయమూర్తి మా శరీరాలన్నీ గాయల కుంచెలు.! అంతర్గత వివక్ష మీద మాదిగ గళం గుండె డప్పు దండోరా వేస్తుంది.

ఊళ్ళో రంకె వేసే ఏర్రెడ్లకు గుదేలు కట్టి తిత్తి ఒలిచే ఒడును తెలిసిన వాళ్ళు ఆరెకు పదును పెడుతున్నారు జాగ్రత్త!

పెద్దింటోళ్ళని, అరుధతీయుల్ని, ఆది జాంబవంతుల్ని, అసలు సిసలు మాదిగ వాళ్ళను చిన్నింటి వాళ్ళను చేయటానికి కుట్రపన్నే కుళ్ళుమాపుల సన్నాసుల మీద శ్వేతపత్రం విసురుతున్నారు కవులు.

హక్కుల్ని నలుగురు పంచుకొందాం రమ్మంటే రాకుండా నిప్పులు కక్కే వాళ్ళతో నిజాలు మాట్లాడకుందాం రమ్మని మాదిగ దండు రచ్చబండ కాడ చర్చ పెట్టింది.

అంబేద్కర్ శపథం అర్థం చేసుకోమని ఆదేశించటం! ఆత్మ గౌరవం కోసం అరుంధతీ పతాక రెప రెపలాడటం ఈ కవిత్వంలో సాక్షాత్కారమవుతాయి..

మాదిగ నల్లోడు దండోరా వేస్తున్నాడు. సాహిత్యం ఆయుధం చేసుకున్నాడు. నా చరిత్ర మీద ఉమ్మేసిన మీ బ్రతుకుల్ని రచ్చబండ మీద చితిని కాల్చినట్లు కాలుస్తానని హెచ్చరిస్తున్నాడు. వ్యవస్థ ఉక్కుపాదాల కింద నలుగుతున్న మేము కళ్ళు తెరుస్తున్నామని కాలం మీద యుద్ధం ప్రకటిస్తున్నామని కవులు చాలెంజ్ చేస్తున్నారు. నాదిప్పుడు అగ్నిగళమని నాబువ్వ లాక్కుని నామల్ల పగలగొడితే గూటముందుకోవటం నాకు కొత్తేమీకాదని వార్నింగుస్తున్నారు. రిజర్వేషన్లని, వర్గీకరణని వ్యతిరేకించే వాళ్ళతో దళితుల్ని కొదమ సింహాలుగా మార్చి ఎక్కువ తనమంటే ఎగిచ్చి తంతానంటున్న కవిని చూడండి.

అడ్డుగోడలు కూల్చందే ఐకమత్యం అసాధ్యమనటం వినండి. మాది శబ్దంలేని మౌన పోరాటమని అశ్రద్ధ చేస్తే నిశబ్దమే రేపు బాంబై పేలుతుందని జాగ్రత్త చెప్పారు కవులు. కులం కారణంగా లోకమంతా పేలికలై బ్రతుకంతా శోకమై బీటలు వారిన వేదనా మూర్తిని చూడండి.

చెప్పు ఆయుధం, చెప్పు ఓం కారం, చేప్పు తిరుమంత్రం, చెప్పుతో చంద్ర మండలం మీద పారాడటం మాదిగ్గేరి మాట్లాడం పాత పదం పాత వాక్యంతో కొత్త వాసన పుట్టిస్తున్న మొనగాళ్ళు కవిత్వం వినిపిస్తున్నారు. వినండి స్వాగతం.

మా కవిత్వం వింటే మీ తత్వం దిమ్మదిరుగుతుంది. మా కవిత్వం ప్రాణం పాటలో ఉంది. పల్లెలో ఉంది. పల్లె జనపదంలో ఉంది. జానపద సాహిత్యంలో ఉంది. కృతక సాహిత్యం మా సాహిత్యం ముందు కుళ్ళి కంపు కొడుతుంది.

చిన్నయ సూరి వ్యాకరణం మా భాష దగ్గర సిగ్గుతో తలెత్తుకోలేక పోతుంది! అలంకార శాస్త్రం మా నాయకుల్ని - నాయకల్ని చూచి బిత్తర పోతుంది. ఈ సాహిత్యం చూచి సౌందర్య శాస్త్రం కొత్త సుత్రాలు వ్రాసుకొంటుంది. సామాన్యులకు తెలియని అద్భుత జీవితం - సాహిత్యాన్ని మాదిగులు రుచి చూపిస్తున్నారు.

ఈ కవితా సంకలనంలోని కవులు ఉత్సాహవంతులు యువకులు యవ్వన ప్రాంగణం నుంచి దాంపత్య ధర్మంలో ప్రవేశించే తరుణ వయుస్కులు వీళ్ళు భవిష్యత్తుని మరామత్తు చేసే కవిత్వం వ్రాస్తున్నారు. కాదు భవిష్యత్తునే సృష్టిస్తున్నారు! అంతేకాదు భవిష్యత్తుని శాసిస్తారు! ఆనతికాలంలో తెలుగు సాహిత్యాన్ని పరిపాలిస్తారు. ఆంధ్రదేశాన్ని అందంగా సమానతా సుందరంగా రూపొందిస్తారు.

ప్రేమమూర్తులు దయామూర్తులు నిస్స్వార్థులు అసలు సిసలు అమాయకులు ఐన మాదిగల జన జీవాలు చేదుకొని రేపు ఆంధ్రదేశాన్ని చైతన్యవంతం చేస్తారు. మనంతా అన్నదమ్ములుగా సమానులుగా అలరాలే రోజు కోసం అలమటిస్తూ సాహిత్య పోరాటం చేస్తున్న చిరంజీవుల కవితా పరిశ్రమ ప్రశంసాపాత్రం. అవశ్య ఆదరణ యోగ్యం. భవిష్యత్తుని హస్తగతం చేసుకోబోయే సహచరులారా! మీకు శుభం!! "

- ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్

శ్రీకృష్ణదేవరాయ విశ్వవిద్యాలయం

అనంతపురం

(మాదిగ చైతన్యం కవితా సంకలనానికి " జీవనాడి " పేరుతో రాసిన ముందుమాట)

సుందర్రాజు పరిచయం

జీవితానుభవాలు పాఠాలు నేర్పుతాయి. ఆ అనుభవాలకు కులం తోడయితే? కొందరికి ఆనందం, మరికొందరికి విషాదం! కులం వల్ల కలిగే ఆనందం కూడా ఒక ఆనందమేనా?! సరే... దాన్ని కాసేపు పక్కన పెడదాం. మరి కులం వల్ల కలిగే విషాదం మాటేమిటి? ఔను... ఆ విషాదాన్ని కూడా భరించే వాళ్ళున్నారు. భరించలేక తిరగబడే వాళ్ళున్నారు. అలా తిరగబడ్డంలోనే తమ జీవితాలను కోల్పోయిన వాళ్ళున్నారు.

కొంత మంది త్యాగాలు చేస్తారు. అవి కొంత మందికి ఉషఃకాంతులవుతాయి. త్యాగాలు చేసిన వాళ్ళున్నారు. అవి ఎన్నో జీవితాలకు వెలుగు బాటలవుతాయి. డా.నాగప్పగారి సుందర్రాజు మండే ఎండా కాలంలో అంటే మే ముప్పై ఒకటో తేదీ, పంతొమ్మిది వందల అరవై ఎనిమిదో సంవత్సరం (31- 05- 1968) లో పుట్టాడు. జూలై పది హేడవ తేదీ, రెండువేల సంవత్సరం (17- 07- 2000) లో మరణించాడు.

దళిత జీవితాల కోసం అహర్నిశలు ఆలోచించిన వాడు. ఆలోచనలను అక్షరీకరించిన వాడు. ఆ భావాలను పోరాటాలుగా మార్చడానికి ప్రయత్నించిన వాడు. ఆ పోరాటాలు సత్ఫలితాలు సాధించాయా? ఆ ఫలితాలు పొందిందెవరు? ఉద్యమం గురించి లోతైన అవగాహన లేని వాళ్ళు చాలా మంది ఇలాంటి ప్రశ్నలనే అడుగుతుంటారు.

సామాజిక ఉద్యమాల ప్రాథమిక దశలో కొన్ని నిరసనలు, పోరాటాలు నిరంతరం జరుగుతూనే ఉంటాయి. అయినంత మాత్రం చేత ఎలాంటి స్ఫలితాలను, విజయాలను సాధించలేక పోతున్నట్లు కాదు. కొన్ని ఫలితాలు వివిధ ప్రభావాల రూపంలో బయట పడవచ్చు. కొన్ని ప్రత్యక్షంగా, స్పష్టంగా కనిపించక పోవచ్చు. వ్యవస్థలో ఆ పోరాటాల

ప్రభావాలు పనిచేస్తూనే ఉంటాయి. ఆలోచనగానో, ఆచరణగానో ఎక్కడెక్కడో అవి కనిపిస్తూనే ఉంటాయి. కొన్ని సార్లు అనేకేళ్ళ తరువాతనే ఆ ఫలితాలు కార్య రూపంలో కనిపిస్తుంటాయి.

నిజానికి సమస్యలకు తలొగ్గడం కంటే, వాటిని ఎదుర్కోవడానికి నిర్మాణాత్మకంగా స్పందించటం, ప్రజలను కదిలించగలగటం, తాను పోరాటానికి సమాయత్త మవ్వడంతో పాటు ప్రజల్ని సమాయత్నం చేయడం వంటి వన్నీ చైతన్యానికి ప్రతిరూపాలు. డా..నాగప్పగారి సుందర్రాజు గురించి ఇప్పటికీ స్మరించు కోవడానికి అతనిలో కనిపించే ఇలాంటి కొన్ని లక్షణాలు చాలనుకుంటున్నాను.

తల్లి దండ్రులు

కులం సంకెళ్ళు ఒక వైపు, ఫ్యాక్షన్ గొడవలు మరొక వైపు రహదారుల్లా పరుచుకున్న రాయలసీమ నుండి వచ్చిన వాడు సుందర్రాజు. ఇంకా లోతుల్లోకి వెళితే, కర్నూలు జిల్లా నేమకల్లు అనే ఓ కుగ్రామంలో పుట్టినవాడు. ఇంటింటికీ తిరిగి కూరగాయలమ్మైనా సరే చదివించడానికైనా అతని తల్లి పెద్ద నరసక్క ప్రయత్నించింది. తండ్రి మానసిక వైకల్యంతో ఊళ్ళు పట్టేవాడు! సుందర్రాజుకి చెల్లి, తమ్ముడు ఉన్నారు.

ఇంట్లో గడవడమే గగనమయ్యేది. మరోవైపు సుందర్రాజు చదువు కోవాలని ప్రయత్నిస్తే, అయ్యవార్ల అవహేళనలు. ఇవన్నీ ప్రతి దళితుడూ అనుభవించే మామూలు అవమానాలే! కానీ ఇవన్నీ సుందర్రాజుని చాలా ఆలోచింప చేశాయి. ఇలాంటివన్నీ తనకేనా? తన తోటి వాళ్ళందరికీ జరుగుతున్నాయా? అని ప్రశ్నించుకొనేవాడు. అయితే సామాజికంగా అట్టడుగు వర్గంగా ఉన్న నిమ్న కులాల తన కులం వాళ్ళకే ఇలాంటి అవమానాలు వెంటాడడాన్ని గమనించాడు.

విద్యాభ్యాసం

ఒకవైపు తనకి చేతనైన పని చేస్తూనే, అంతో ఇంతో సంపాదిస్తూ, గుంతకల్లు, పత్తికొండ, అనంతపురం ప్రాంతాల్లో డిగ్రీ (బి.ఏ.) వరకూ చదివాడు. అనంతపురంలో ఉండగానే సెంట్రల్ యూనివర్సిటి (హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం) గురించి విన్నాడు. ఎంట్రన్స్ రాశాడు. సీటొచ్చింది. ఎం.ఏ. తెలుగులో జాయిన్ అయ్యాడు. ఇదంతా అనుకున్నంత సులువుగా జరగలేదు. ఎంట్రన్స్ రాయడానికి ముందు నుండే ఎన్ని రోజులు పస్తులున్నాడో ఆ డబ్బులు కూడబెట్టుకోవడానికి! క్లాసులో అతని తొలి పరిచయం జరిగిన తీరు గురించి ఇక్కడో మాట చెప్పుకోవాలి! అదే తన జీవితంలో కొత్త ఆలోచలకు బీజం వేసిందని అనేక మందితో సుందర్రాజు చెప్పుకున్న సంగతినీ మళ్ళీ మళ్ళీ గుర్తుచేసుకోవాలి. తన పరిచయం గురించి తన పిహెచ్.డి గ్రంథంలో కూడా రాసుకున్నాడు.

ఒకనాటి రాయలసీమ నేడు రాళ్ళసీమగా మారిందంటున్నా, నాటి రతనాల రాసుల కాంతుల్లో వెలిగిన తెలుగు ఛందోబద్ధ పద్యం ఇంకా అక్కడక్కడా మసకగా నైనా కనిపించాలని ప్రయత్నిస్తుంది. ఆ ప్రచారం వల్ల సుందర్రాజుకి సామాజిక జీవన వేదన అవగతమైనా, అప్పటికింకా సాహిత్యలోతులు గ్రహించగలిగేటంతటి అవగహన లేకపోవడంతో, తననో పద్యంలో వర్ణించుకుంటూ పరిచయం చేసుకున్నాడట!

"పేదవాడిని నేను నాపేరు రాజు
అందగాడనుకానోయి అందురునన్ను
సుందరుడని యిలలోన చూచు జనులెల్ల
ఎంతఁ జెప్పదు నారోత కొంత వినుము"

ఇది అతడు అప్పుడు చెప్పిన పద్యం. రంగు, రుచి, వాసన పసికట్ట గల వాళ్ళు, సుందర్రాజు ఎవరో తెలుసుకోలేరా? అందుకే ఆ పద్యాన్ని మెచ్చుకోక పోగా క్లాసులో తనని అవమానించారంటూ చెబుతుండేవాడు.

ఆ అవమానం వ్యక్తిగతం కాదు. జె.ఆర్.ఎఫ్., వచ్చినా తనకి పిహెచ్.డి.లో సీటు ఇవ్వడానికి ఎన్నో ఇబ్బందులు పెట్టారనీ, దళితులకు అనేక విధాలా అన్యాయం జరిగిందని ఇటువంటి వన్నీ వ్యవస్థకి జరుగుతున్న అవమానాలనేవాడు! తనకి జరిగిన అవమానాల వంటివి దళితులకు మళ్ళీ మళ్ళీ జరుగుతూనే ఉండటాన్నీ గమనించాడు. వాటిని ఎదుర్కోవడానికి ఒక వ్యవస్థ అవసరమనుకున్నాడు.

దళిత సాహిత్య వేదిక లో సుందర్రాజు

హైదరాబాదు సెంట్రల్ యూనివర్సిటీలో అప్పటికే ప్రోగ్రెస్సివ్ స్టూడెంట్స్ ఫోరమ్ దళిత విద్యార్థుల సమస్యల పట్ల కూడా స్పందించేది. క్రమేపీ భావజాల విభేదాల వల్ల దళిత విద్యార్థి సమస్యలను పరిష్కరించుకోవడానికి, ఆ భావాల ప్రచారానికి ఒక సంస్థ అవసరమని భావించిన ప్రముఖుల్లో సుందర్రాజు ఒకడు. ముందుగా దళిత సమస్యలకు దళితులనే స్పందింపజేసి, వాటికి అక్షరరూపమివ్వడం, దాని ద్వారా సమస్యల సాధనకు మరింత సంఘటిత పరచడం వంటి ఆశయాలతో "దళిత సాహిత్య వేదిక' ఏర్పడింది.

గుండెడప్పు వివరాలు

దీన్ని 1995 ఆగష్టులో ప్రచురించారు. దీనికి పట్టేటి రాజశేఖర్, నాగప్పగారి సుందర్ రాజు సంపాదకులుగా వ్యవహరించారు. దీన్ని దళిత సాహిత్య వేదిక, డా.అంబేద్కర్ స్టూడెంట్స్ అసోసియేషన్, హైదరాబాదు కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయం వారు ప్రచురించారు. దీనికి జి. లక్ష్మీ నరసయ్య, సతీష్ చందర్ లు ముందుమాటలు రాశారు. వీటితో పాటు వెనుక కవర్ పేజీ పై శివసాగర్, డా.ఎస్వీ, కత్తి పద్మారావుల అభిప్రాయాలను ప్రచురించారు. దీన్ని *సమసమాజ స్థాపనకై అసువులు బాసిన దళిత వీరులకు* అంకితం చేశారు. 20 కవితలు ఉన్నాయి. వీటిలో గుండెడప్పు పేరుతో కోయి కోటేశ్వరరావు ఒక కవిత రాశాడు. కనకయ్య

రాసిన కవిత పేరు "నా రోడ్డు మీద .... " దీనిలో ఎక్కడా గుండెడప్పు అనే మాట కూడా రాలేదు. ఇక, ప్రధాన సం పాదకులలో పట్టేటి రాజశేఖర్ కవిత లేదు. నాగప్పగారి సుందర్ రాజు రాసిన కవితలు మాత్రం మూడు ఉన్నాయి. ఈ పుస్తకాలకు సం ప్రదించ వలసిన చిరునామా మాత్రం జి.వి. రత్నాకర్ ది ఉంది. నాగప్పగారి సుందర్రాజు తన లేఖలో చెప్పుకున్నట్లు లక్ష్మీఫైన్ ఆర్ట్స్ ప్రింటర్స్, ఖైరతాబాదు అనే ఉంది.

గుండెడప్పు పునర్ముద్రణ వివాదం

విద్యార్థులు రాసిన కవితలను సేకరించి డా.అంబేద్కర్ స్టూడెంట్స్ అసోసియేషన్, హైదరాబాదు కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయం వా ళ్ళు గుండెడప్పు పేరుతో ఒక కవితా సంకలనాన్ని ప్రచురించారు. ఆ కవితా సంకలనానికి సంపాదకులుగా వ్యవహరించిన ఇద్దరిలో ఒకడు సుందర్రాజు. ఆ మరో వ్యక్తి పి. రాజశేఖర్, ప్రస్తుతం ఆచార్య నాగార్జున విశ్వ విద్యాలయంలో అసోసియేట్ ప్రొఫెసర్ గా పనిచేస్తున్నారు.

గుండెడప్పు కవితాసంకలనాన్ని తరువాత ఒక వ్యక్తి ప్రచురించుకొని, రాజకీయవేత్తలకు అంకితమివ్వాలనీ, దాన్ని తన వ్యక్తి గత ప్రయోజనాలకు వినియోగించుకోవాలనీ తీవ్రంగా ప్రయత్నించాడు. ఆ విషయంలో సుందర్రాజు మనస్తాపానికి గురయ్యాడు.

గుండెడప్పు ప్రచురణ కష్టాలు - సుందర్రాజు లేఖ

గుండెడప్పు కవితా సంకలనాన్ని పునర్ముద్రించడానికీ, దాన్ని దళితులకు చేరవేయడానికీ అయితే ఫర్వాలేదు. కానీ, స్వప్రయోజనాలకు వాడుకోవడానికి తాను వ్యతిరేకిననీ, తన శ్రమంతా ఆ పుస్తక ప్రచురణకే వినియోగించాననీ, తన లక్ష్యాన్ని ఒక వ్యక్తి ప్రయోజనాలకు తాకట్టు పెట్టలేననీ ఒక సుదీర్ఘమైన లేఖ రాశాడు. ఆ లేఖ నకళ్ళను ప్రముఖ సాహితీ వేత్తలకు కూడా పోస్టు ద్వారా పంపించాడు.

ఆ లేఖ ను నాకు కూడా పంపించాడు. ఈ పుస్తకం లో ఆ రాత ప్రతిని కూడా అనుబంధంలో గమనించండి. అయినా పాఠకుల సౌకర్యార్థం దాని పూర్తి పాఠాన్ని ఇక్కడ ఇస్తున్నాను.

25-1-2000

My Dear Darla!

నిన్న (24-1-2000) శ్రీ కనకయ్య నుండి నాకు ఉత్తరం వచ్చింది. "గుండెడప్పు' ద్వితీయ ముద్రణకు అనుమతి ఇస్తే నెల రోజుల్లో అచ్చు వేసుకొంటానని తెలియజేశాడు. ఆ విషయమై నా స్పందనను 8 పేజీల ఉత్తరం వ్రాసి పంపాను. దాని జెరాక్సు కాపీ మీకు పంపుతున్నాను. దీనిపై మీ స్పందనను తెలియజేయండి. అవసరమైతే ఈ లేఖను బహిరంగ పరచండి. దీనిపై అక్కడ మిత్రుల స్పందనను కూడా తెలియజేయండి.

మిలీనియం మాదిగ కవిత్వ వ్యవహారం ఎంతవరకూ వచ్చింది. కవితలు ఏమైనా వచ్చాయా? లేదా! వచ్చింటే ఎన్ని వచ్చాయి ? ఎలా ఉన్నాయి? అన్ని కవితలను Hyd లోనే DTP చేయిస్తాను అని మీరు అంటే నేను ఇక్కడి కవితలను అక్కడికి పంపుతాను. లేదా అక్కడికి వచ్చిన కవితలు కూడా నాకే పంపుతాను అంటే అన్నింటినీ ఇక్కడే DTP చేయిస్తాను. DTP పని అయ్యాక ప్రింటింగ్‌పని ఎక్కడ చేయించుకొనేది ఆలోచించవచ్చు. అందుకని ఏ విషయాన్నీ వెంటనే సమాచారం తెలియజేయండి. ఎంత త్వరగా మనం మిలీనియం మాదిగ కవిత్వం బయటకు తీసుకురాగలిగితే అంత మంచిది. ఆ పని మీద కొంత చొరవతీసుకోగలరని ఆశిస్తున్నాను.

మన మిత్రులు అందరినీ అడిగినట్లు చెప్పండి. తమ్ముడు కృష్ణను అడిగినట్లు చెప్పండి.

వెంటనే ఉత్తరం రాయండి.

నమస్కారాలతో

మీ

నాగప్పగారి సుందర్‌రాజు

27-1-2000

ఈ పై ఉత్తరాన్ని మీరు గమనిస్తే మాదిగ కవిత్వం తీసుకురావాలనే తపన అతనిలో ఎంతగా ఉందో తెలుస్తుంది. అలాగే ఉత్తరాన్ని మొదలు పెట్టిన తారీఖు 25 -1-2000 అయితే, దాన్ని పూర్తి చేసినది మాత్రం 27-1-2000 గా కనిపిస్తుంది. ఉత్తరంలో "కృష్ణ" అంటే, మా తమ్ముడు. అతడు కూడా ఈ యూనివర్సిటి లోనే చదివి డాక్టరేట్ తీసుకున్నాడు. అతని పూర్తి పేరు రవి కుమార్. కానీ, మా ఇంటిలో అంతా 'కృష్ణ' అని పిలుస్తాం. నేను మా తమ్ముణ్ణి "కృష్ణా!" అనే పిలుస్తాను. ఒకసారి అది విన్న సుందర్రాజు కూడా కృష్ణ అనే పిలవడం అలవాటు చేసుకున్నాడు.

24-1-2000 న కనకయ్య దగ్గరనుండి ఉత్తరం వచ్చిన వెంటనే దానికి సమాధానం రాసినట్లు అతను నాకు పంపించిన ఉత్తరాన్ని బట్టి తెలుస్తుంది. ఆ ఉత్తరాన్ని కూడా యథాతథంగా కింద ఇస్తున్నాను.

24-1-2000,
S.K.U--ATP.

సాహితీ మిత్రులు శ్రీ కనకయ్య గారికి!

సాహిత్యాభివందనాలు & నూతన సంవత్సర శుభాకాంక్షలతో మీ నాగప్పగారి సుందర్‌రాజు వ్రాయు లేఖాంశం!

మీ ఉత్తరం అందింది!

నా "గుండెడప్పు' గురించి మిమ్మల్ని చాలా మంది అడుగుతున్నారని వ్రాశారు. నేను అనుమతిస్తే నెలరోజులలో అచ్చువేసుకుంటానని వ్రాశారు.

I. మీ ఉత్తరంలోని నాలుగు అక్షరాలు నా పది సంవత్సరాల సాహితీ జీవితాన్ని పునః పరిశీలన చేసుకొనేటట్టు చేసింది. ఈ రోజు నన్ను నేను ఎక్కడ ఉన్నానో వెదుక్కోవలసి వచ్చింది. ఇది నా " గుండె డప్పు' వెనుక ఉన్న శ్రమను దృష్టిలోపెట్టుకుని!

I.1 (a) అనుమతి ఇస్తే "గుండె డప్పు' పుస్తకాన్ని ద్వితీయ ముద్రణ వేసుకొని దాని నుండి వచ్చిన ఆదాయంతో తమ " సంస్థ' ను

నడుపుకుంటాము--అనుమతి ఇమ్మని కొంతమంది " సాహితీ వ్యాపారులు + అవకాశవాదులు ' గతంలో నన్ను అడిగారు.

I.1 (b) అనుమతి ఇస్తే "గుండె డప్పు ' ను అచ్చువేసు కొని ఎంతో కొంత "పరిసెంటేజ్ ' ముట్టజెప్పుతామని మరికొందరు పెత్తందారులు + సాహితీ గూండాలు నన్ను ప్రాధేయ పడ్డారు.

I.1 (c) వెల్ఫేర్‌డిపార్టుమెంటు ఫండ్సు అధిక మొత్తంలో ఇస్తాను " గుండె డప్పు ' ను అచ్చు వేసుకొని (ద్వితీయ ముద్రణ) అమ్ముకొని సొమ్ము చేసుకొమ్మని ఓ I.A.S. ఉన్నతాధికారి సలహా ఇచ్చారు. అయితే " గుండె డప్పు ' ను తనకు అంకితం ఇమ్మని నిబంధన!

ఇలాంటి ప్రయత్నాలు చేసిన వారి చరిత్రలు - పేర్లు- తేదిలు- సమయం తో పాటు వారి వారి జాతక నక్షత్రాలు నా దగ్గర కోకొల్లలుగా ఉన్నాయి. అలాంటి జాబితాలో మీ అభర్ధన కూడా చేరుతుందని నేను కలలో కూడా ఊహించని పరిస్థితి నుండి బదులీయాల్సి వచ్చినందుకు చాలా చింతిస్తున్నాను.

I.2. " మా అమ్మ మాదిగ పెదనరసక్క ' చెమటను అక్షరాలుగా + ఆర్థకంగా మలుచుకొని సామాజిక, సాహిత్య సేవకు ఉపక్రమించాను. నా 33 సం.జీవితాన్ని ఉద్యమం-సాహిత్యం-సమాజం - మార్పుకోసం అంకిత భావం తో నిజాయితీగా అహర్నిశలు, అవిశ్రాంతంగా శ్రమించి తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో అటు గుండె డప్పుకు ఇటు మాదిగ సాహిత్యానికి ఒక ప్రత్యేక స్థానాన్ని కల్పించాను.

1.3. నా పోరాటంలో భాగంగా ఎందరెందరి ఎదుగుదలకు నేను ఎన్ని విధాలుగా ఉపయోగపడింది; ఎందరెందరు నా శ్రమను దోపిడీ చేసి, నా కృషిని సొమ్ము చేసుకుని, " తల్లి పాలు తాగి ఎదను తన్నే " మను వాదుల గురించి నాకే కాదు, నన్ను ఎరిగిన అందరికీ ఈ విషయాలన్నీ తెలుసన్నది అందరికీ తెలిసిన బహిరంగ రహస్యం!

1.4. " దళిత సాహిత్య వేదిక' ను ఎవరు, ఎప్పుడు, ఎక్కడ, ఎందుకు, ఎలా స్థాపించింది- ఎంతమందికి తెలుసు?!! పరిశోధన చేయదలచిన వారికి సమగ్ర సమాచారం, రికార్డ్సును ఉదారంగా, ఉచితంగా అందించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నానని సగర్వంగా ప్రకటిస్తున్నాను.

1.5. "మాదిగ సాహిత్య వేదిక' ను ఎవరు, ఎప్పుడు, ఎక్కడ, ఎందుకు, ఎలా స్థాపించింది- ఎంతమందికి తెలుసు?!! పరిశోధన చేయదలచిన వారికి సమగ్ర సమాచారం, రికార్డ్సును ఉదారంగా, ఉచితంగా అందించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నానని సగర్వంగా ప్రకటిస్తున్నాను.

1.6. గుండెడప్పు'ను అచ్చువేయడానికి ఒక్కొక్క పైసాను కూడ బెట్టడానికి నేను ఎన్ని రాత్రులు ఉపవాసమున్నది నా పేగులకు బాగా గుర్తుంది. పరిశోధించే సహృదయ సాహితీ పరుడెవడో " గట్స్" ఉంటే ముందుకు రమ్మని మంచి మనసుతో ఆహ్వానం పలుకుతున్నాను.

1.7. " గుండె డప్పు ' అక్షరాలు సరిదిద్దడానికి R.T.C. బస్సుకు కూడా చార్జీడబ్బులు లేక హైదరాబాదులోని ఖైరతాబాదులోని మార్కెట్‌రోడ్డులోని " లక్ష్మీ ' ప్రింటింగ్‌ప్రెస్‌చుట్టూ కాళ్ళు అరిగేటట్టు ఎలా తిరిగానో జన్మ జన్మలకు నేను మరీ మరీ మరువలేని మధుర బాధ!

1.8. గుండెడప్పు ను స్వీపర్‌సత్తెమ్మ (మాల) తో ఆవిష్కరించి పట్టు చీర కాకపోయినా Rs: 500/- బట్టలు పెట్టి సన్మానించి, K.G. సత్యమూర్తి (ఉద్యమం నెలబాలుడు- శివసాగర్) గారికి బస్సు చార్జీల కింది Rs: 300/- ఇవ్వడానికి మాస్టార్జీ కళా బృందానికి హాస్టల్‌లో అన్నము పెట్టించడానికి చేసిన అప్పులు నా కిప్పటికీ కళ్ళనీళ్ళు తెప్పిస్తూనే ఉన్నాయి.

1.9. ఉమ్మడి ఉద్యమం పేరుతో నన్ను బలి పశువును చేసి బాగా లాభపడిన దౌర్భాగ్యపు వెధవలు కొందరు అట్లుండగా, స్వజాతీయులు అనుకొని నేను చేరదీసి నాకు తెలిసిన నలుగురికి పరిచయం చేసి, ఆ

నలుగురి చేత సహాయం చేయించి వారి జీవితాల కింత వెలుగునిచ్చిన నాకే వెన్ను పోటు పొడవడానికి సిద్ధమైన అతి దుర్మార్గపు సమాజాన్ని నేను చూడాల్సిన పరిస్థితి ఒకటి వస్తుందని ఊహించలేకపోవడం నా తప్పే అని ఈనాడు నన్ను నేను నిందించుకోవలసి వచ్చినందుకు చాలా చాలా విచారిస్తున్నా ను.

I. 10. "గుండెడప్పు' పుస్తకాలు కొన్ని అమ్ముకొని టీ ఖర్చులకు బస్సు చార్జీలకు సరిపోయినాయి అని చెప్పిన ప్రముఖ అంబేద్కరిస్టులు, దళిత కవులు, విమర్శకులు కొందరు ఇప్పటికీ నాకు బాగానే గుర్తున్నా రు.

I. 11. "గుండెడప్పు' పుస్తకాలు అమ్మిచ్చి మీ సాహితీ సేవకు ఉపయోగ పడతామని చెప్పి పుస్తకాలు తీసుకు పోయి అయిదారు సం వత్సరాలు కనిపించక పోయిన ప్రముఖ దళిత సాహితీ తత్త్వ వేత్తను చాలా స్పష్టంగా చూపించగలను.

I. 12. "గుండెడప్పు' పై పరిశోధన చేస్తామని ఉచితంగా బలవంతంగా నా చేత కాంప్లిమెంట్‌రాయించుకు పోయిన వ్యక్తులు పుస్తకాలు అనేకం నాకిప్పుడు కూడా తారసపడుతూనే ఉన్నా యి.

I. 13. నా గుండెడప్పు పుస్తకాన్ని ఒక ప్రతిని చూచుకోవడానికి ఈ రోజు నేను అందరినీ అడుక్కోవలసి వచ్చింది. నా గుండెడప్పు వలన కవులుగా ఎదిగిన కొందరు నన్నే అంటరానివాడిగా గుర్తించి బహిష్కరించే సమాజం తయారు అయినందుకు మహా మహా ఆనందం గా ఉంది. ఇది తియ్యని చేదు అనుభవం నాకు!

I. 14. గుండెడప్పు ఒక ప్రతిని కూడా నాలుగు పైసలు పెట్టి కొనడానికి ఇష్టపడని నాటి వ్యక్తులే, ఈనాడు ద్వితీయ ముద్రణ వేయిద్దామా? వేయిస్తాం?! వేసుకొంటాం!!! అంటూ నా చుట్టూ తిరగడం చూస్తూంటే, నాకు సహజంగానే సిగ్గేస్తుంది.

I.15. ఈ విషయాలు అన్నింటికీ సంబంధించిన అధికారిక పత్రాలు, అకౌంట్స్‌కు సంబంధించిన బిల్లులు, మినిట్స్, ఎజెండా అన్నీ నా వద్ద చాలా భద్రంగా ఉన్నాయి. కనుకనే ఇంత స్పష్టంగా మాట్లాడ గలుగుతున్నానని అర్థమై ఉంటుందనుకుంటాను.

II ఇప్పుడు ఇంకా చాలా స్పష్టంగా నేను చెప్పదలచుకున్నది ఏమిటంటే ?!!

II.1 గుండెడప్పు గురించి ఎవరు ఏమైనా మాట్లాడుకోవచ్చు. నాకేమి అభ్యంతరం లేదు. ఎందుకంటే అది ఇప్పుడు సమాజ జీవితం అయ్యిందని గుర్తిస్తున్నాను కనుకను!

II.2. గుండె డప్పు ను గురించి ఎంతైనా సాహిత్య చర్చ చేయండి. నేనేమి అడ్డు చెప్పను. ఎందుకంటే అది (గుండెడప్పు) ఇప్పుడు సాహితీ చర్చనీయాంశం అయిందని గుర్తిసున్నాను కనుక.

II.3. గుండెడప్పు ను పొగడండి. తిట్టండి. నేనేమి అనుకోను. ఎందుకంటే? మీ సాహిత్య విమర్శ స్వేచ్ఛను గౌరవిస్తాను కనుక. ----- అంతే గాని .....

II.4. గుండెడప్పు ను వ్యాపారం చేయడానికి ప్రయత్నిస్తే నేను తీసుకునే నిర్ణయాలు చాలా కఠినంగా ఉంటాయి అని మాత్రం సవినయంగా మనవి చేసుకుంటున్నాను.

II.5. గుండెడప్పు గురించి, గతంలో చాలా మంది నామీద వత్తిడి తీసుకు వచ్చి, బెదిరించడానికి ప్రయత్నించి, దాడి చేయడానికి కూడా సిద్ధమై, గుండెడప్పును ద్వితీయ ముద్రణ వేసుకోని సొమ్ము చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించిన రోజులు లేక పోలేవు.

II.6. ఇది రహస్యం అనుకుంటున్నారా?!! అదేమీ కాదు. ఈ తతంగమంతా HCU NRS J 2002 లోనే జరిగింది. ఆ పనిచేసిన ప్రబుద్ధులు ఇప్పటికీ HCU NRS లోనే దళిత సాహిత్య పరిశోధనలు చేస్తూనే ఉన్నారు.

III. నాకు చాలా గుర్తుంది. అప్పుడే నేను వారికి ఒక మాట చెప్పాను. అది ఏంటంటే? !!

III.1. నేను " మాదిగోణ్ణి' మంచోనికే మంచోణ్ణి. మీ తలతిక్క పనులు నాతో చేస్తే "చెప్పుతో సంస్కారం' చేస్తాను. గూటం దెబ్బ చూపించి డప్పు కొట్టిన చేత్తో డొక్క చీలుస్తాను. నా " మాదిగ భాష' మీకు అర్థం కాకపోతే మీకు తెలిసిన మీ "లా & ఆర్డర్' పద్ధతిలోనే "అనువాదం' చేసి చెబుతున్నాను. " చట్టపరమైన +లీగల్' యాక్షన్ తీసుకోవలసి వస్తుంది.

III.2. ఇప్పుడు కూడా గుండెడప్పు గురించి అదే మాట చెప్పాల్సిన అవసరమే వేస్తే నిరభ్యంతరం గా, నిర్భయంగా, నిర్మోహమాటంగా చెప్పడానికి నేనేమీ వెనుకాడుట లేదు.

IV చూడండి శ్రీ కనకయ్య గారూ!

IV.1. నాకు తెలిసినంత వరకు, నా దగ్గర ఉన్న వ్యవస్థాపిత రికార్డ్సు ప్రకారంగా కూడా, నేను వ్యవస్థాపక కన్వీనర్‌లేదా అధ్యక్షులుగా ఉన్న సంస్థలలో గాని మాదిగ సాహిత్య వేదికలో గాని లేదా విద్యార్థి, ఉద్యోగ, సామాజికాది సంఘాలలో గాని లేదా మరే ఇతర సంస్థలలో గాని కనీసం సాధారణ సభ్యుడుగా కూడా మీ పేరు నమోదు కాలేదు.

అయినా సరే మీరు ఎంతో పెద్ద మనసుతో, ఎంతో గొప్ప హృదయంతో, చాలా విశాల దృక్పథంతో ఎంతో శ్రమకు ఓర్చి నిస్వార్థంగా, నిజాయితీతో " నా గుండెడప్పు' ను పునః ముద్రించడానికి ముందుకు వచ్చినందుకు ముందుగా మీకు నా యొక్క హృదయ పూర్వక కృతజ్ఞతలు తెలియ జేసుకొంటున్నాను.

Iv.2. 'నెలరోజుల్లో' -- " నా గుండెడప్పు"-ను ముద్రించగలిగిన శక్తి సామర్థ్యాలు మీరు స్వయంగా స్వశక్తితో సంపాదించుకోగలిగినందుకు నేను చాలా గర్వపడుతున్నాను. పోయి పోయి " నా గుండెడప్పు" నే

ద్వితీయ ముద్రణ చేయడానికి ముందుకు వచ్చినందుకు చాలా సంతోషిస్తున్నాను. మీరు ఆ స్థాయికి ఎదిగినందుకు నేను చాలా ఆనందిస్తున్నాను. అంతకు మించి చాలా చాలా అభినందిస్తున్నాను. కానీ.... .... నా మాటంటు ఒకటి ఉంటుంది కదండీ! అదేంటంటే?!!

IV.3. దయచేసి .... నా పరిధిలోకి వచ్చి, నా పై పెత్తనం చేయడానికి ప్రయత్నించడం మానుకుంటే మంచిదని నా అభిప్రాయం.

IV.4. మీ దగ్గర పుస్తకాలు అచ్చువేయడానికి కావలసినంత సంపద ఉంటే మీ సొంత పుస్తకాలు అచ్చు వేసుకోండి. లేదా ఈ తెలుగు దేశం లో పుస్తకాలు అచ్చు వేసుకోవడానికి శక్తి సామర్థ్యాలు లేని బీదా బిక్కీ, నిర్భాగ్య నిరుపేద కవులు కళాకారులు చాలా మంది ఉన్నారు. వారి పుస్తకాలు అచ్చువేసినా ఆదర్శంగా ఆరాధిస్తారు. అంతేగాని, " నా ఆత్మ అయిన గుండెడప్పు" ను " బజార్లో అమ్మే' ప్రయత్నం మాత్రం మానుకొమ్మని నిర్మొహమాటంగా నా నిర్ణయం తెలియజేస్తూ--------

నమస్కారాలతో

మీ

నాగప్పగారి సుందర్‌రాజు

24-1-2000

11.p.m.

ATP.

ఇది సుందర్రాజు దళిత నిబద్ధతను తెలిపే ఒక పార్శ్వం. ఈ లేఖ లో అనేకాంశాలను వివరించాడు. బహుశా ఇదంతా చరిత్రగా మారుతుందని ఊహించాడేమో! చాలా జాగ్రత్తగా రాసినట్లు కనిపిస్తుంది. లేఖలోని అంశాలను మళ్ళీ వ్యాఖ్యానించనవసరం లేదనుకుంటున్నాను.

దళిత ఉద్యమం, సాహిత్యం ఉధృతంగా వెలువడుతున్న సమయంలోనే, రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా దళితుల్లో అంతర్విభేదాలు

ప్రారంభమయ్యాయి. దీనికి గల రాజకీయకారణాలు మేధావులు గుర్తించకపోలేదు. అయినా సరే, దళితుల్లో మరింత దళితులుగా ఉన్న కొన్ని ఉప కులాల వాళ్ళకి కూడా సమాన అవకాశాలు లభించాలి. అలాంటప్పుడే దళితజాతి వైతాళికుడు డా. బి. ఆర్. అంబేద్కర్ కన్న కలలు నిజమవుతాయి. ఆ స్ఫూర్తితోనే, డా. బి. ఆర్. అంబేద్కర్ ఆశయాలకు అనుగుణంగానే మాదిగ హక్కుల దండోరా ఉద్యమాన్ని సమర్ధించవలసి ఉంటుందని సుందర్రాజు వాదించాడు.

అప్పటికే దళితుల్లో విభేదాలు మరింతగా బహిర్గతమ్యాయి. ఆ పరిస్థితుల్లో వివక్షకు గురవుతున్న దళితుల్లోని మాదిగ విద్యార్థులను చైతన్య పరచవలసిన అవసరాన్ని గుర్తించాడు. మాదిగ సాహిత్య వేదిక (ఆం.ప్ర) ను స్థాపించాడు. దీన్ని రిజిస్టర్డ్ చేయించడంలో, సభలను నిర్వహించడంలో రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా ఉన్న అనేక మంది మేధావులు, సివిల్ సర్వెంట్స్, కవులు, కళాకారుల సహాయ సహకారాలను తీసుకున్నాడు.

నాకు తెలిసినంత వరకూ ముఖ్యంగా లాలయ్య, కొల్లూరి చిరంజీవి, కిషోర్ బాబు IRTS ల సహాయం తీసుకున్నాడు. ఆ పరిచయాలతోనే మాదిగ ఆత్మగౌరవ పోరాట సమితి రాష్ట్ర కార్యవర్గంలో ముఖ్యమైన స్థానంలో ఉండి, ఆ ఉద్యమంలో చురుగ్గా పాల్గొన్నాడు. మన రాష్ట్రంలోనే కాకుండా కర్ణాటక రాష్ట్రంలో కూడా మాదిగ హక్కుల కోసం సభలు, సమావేశాలు, ఉద్యమాలు నిర్వహించాడు.

డా. శరత్ జ్యోత్స్నారాణి గారితో పాటు నన్ను కూడా రెండు సభలకు తీసుకెళ్ళి నాతోనూ ప్రసంగించాడు. ఆ విశేషాలను Deccan herald పత్రిక ప్రముఖంగా ప్రచురించింది. ఆ విధంగా మాదిగ కవులు, కళాకారులను ఒకే వేదిక మీదకు తేవడానికి తీవ్రంగా ప్రయత్నించాడు. ఆ సందర్భంలో రాయలసీమలో జింకల తిమ్మయ్య, శశాంక్ మౌళి సుందర్రాజుకి బాగా సహకరించేవారు.

ఒక దళిత ఉద్యమనాయకుడుగా, సాహితీ వేత్తగా పేరున్న కత్తి పద్మారావు గారు ఇదొక చారిత్రక ప్రాధాన్యం గల దళిత సభ అని ప్రకటించి ప్రెస్ క్లబ్ లో 28-07-2006 వ తేదీన ఒక సభను నిర్వహించాడు. ఆ సభలో దళిత కవుల రచనలను ఆవిష్కరించి, కవి సమ్మేళనం నిర్వహించేలా చేశాడు.

మాదిగ కవుల అస్తిత్వ సమస్య

సుందర్రాజు ఇలా దళిత ఉద్యమం, సాహిత్యం నుండి మాదిగ ఉద్యమం, సాహిత్యం వైపుకి వేగవంతంగా మారడానికి అనేక పరిస్థితులు ఎదురయ్యాయి. ఆ వివరాలను ఆయన ఆధ్వర్యంలోనే వెలువడిన పత్రికలో సీరియల్ (ఆగస్టు, సెప్టెంబరు, అక్టోబరు-2006) గా ప్రచురించారు. కానీ, ఆ కవి సమ్మేళనంలో పాల్గొన్న మాదిగ కవుల వివరాలను గానీ, వాళ్ళ ఆర్తిని గానీ కనీసం ప్రస్తావించలేదు. ఆ వివక్షను కూడా ప్రశ్నించినవాడు సుందర్రాజు.

."*దండోరాను సమర్థిస్తూ ఆరోజు ఎందరో మాదిగ కవులు, తమ గళాలను విప్పితే, ఒక్క మాదిగ పేరు కూడా రాయలేదు. ఇలా మాదిగల పేర్లను బహిష్కరించటం పెద్ద కుట్ర*'' అని ఏకలవ్య (దళిత సాహిత్య సాంస్కృతిక ప్రత్యేక సంచిక : జనవరి-ఫిబ్రవరి 1997- 45) కిచ్చిన ఒక ప్రత్యేక ఇంటర్వ్యూలో సుందర్రాజు వాపోయాడు. ఇంటర్వ్యూ పూర్తి భాగాన్ని ఈ పుస్తకంలో అందిస్తున్నాను.

మాదిగ సాహిత్యం చారిత్రక నేపథ్యం

మాదిగ సాహిత్య వేదిక స్థాపన

తెలివైన వాళ్ళు అవకాశాలను అందిపుచ్చుకోవడం ప్రతి సమాజం లోనూ, ప్రతి వర్గం లోనూ, ప్రతి కులం లోనూ, ప్రతి సంస్థల్లోనూ జరిగేదే. ఎంత తెలివి ఉన్నా, కొన్ని సాంకేతిక అంశాలు ఆ తెలివిని వినియోగించు కోవడానికి ఆటంకమవుతుంది.

దళితులుగా 59 ఉప కులాలను ఒకే జాబితాలో పెట్టడం వల్ల ఇలాంటి సమస్యలు మరింత చట్ట బద్ద మయ్యాయి. పైకి చెప్పేది ఒకటి చేసేది, జరిగేది మరొకటిగా తయారవుతుంది. ఇలాంటి వాటిని ఎదుర్కోవడానికి వ్యవస్థీకృతంగా, చట్ట బద్దంగానే ప్రయత్నించాలి. అది చట్ట బద్దంగా సాధించుకోవాలంటే, ఆ జాతిలో చైతన్యం తేవాలి. దాన్ని సాంస్కృతిక, అంశాల ద్వారా వేగంగా తీసుకురావచ్చు. సాహిత్యంగా సాంస్కృతికంగా అంశాల్లో ఒకటి! సాహిత్యం ద్వారా చదువుకున్న వాళ్ళలో ముందుగా చైతన్యం తేవాలని అనుకున్నాడు.

మొదటి దశలో కవులు, రచయితలను ఒక చోటకి చేర్చాలనుకున్నాడు. దీనిలో భాగంగానే దళిత ఉప కుల వివక్ష, మాదిగ ఆత్మ గౌరవ ప్రకటన, దళితులకు రావలసిన సమాన అవకాశాలను ప్రతి ఫలించేటట్లు రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా ఉన్న మాదిగ కవుల నుండి కవితలను ఆహ్వానించాడు. చాలా కవితలు వచ్చాయి. ఆ కవితలను సంకలనంగా ప్రచురించడానికి మాదిగ పెద్దలు కూడా సిద్ధపడ్డారు. కానీ, పేరు పెట్టేటప్పుడు సమస్య తలెత్తింది. మాదిగ అనే పదం రాకుండా కవితా సంకలనం రావాలన్నవాళ్ళున్నారు. ఆ చర్చలు జరుగుతునే ఉన్నాయి.

అప్పుడే మాదిగ సాహిత్యవేదిక" ను ప్రారంభించి, ముందుగా తాను రాసిన కవితలన్నింటినీ చండాల చాటింపు (1996) పేరుతో ప్రచురించాడు. అందులో దళిత అంతర్విభేదాలు, మాదిగ స్త్రీ కోణాన్ని వర్ణించిన కవితలు చాలా వాటిని చేర్చాడు.

మాదిగ కవులు, మాదిగల గురించి రాసిన కవితలను మాదిగ సాహిత్య వేదిక ద్వారానే ప్రచురిస్తుంది. అందువల్ల, మాదిగ అనే పేరు పుస్తకానికి టైటిల్ లో ఉండవలసిందే అని సభ్యులంతా తీర్మానించారు. ఎక్కువ మంది సుందర్రాజు ప్రతిపాదనను ఆమోదించినందుకు అతనెంతగానో సంతోషించాడు."మాదిగ చైతన్యం'' కవితా సంకలనానికి వర్కింగ్ ఎడిటర్ మాదిగ సాహిత్యవేదిక కార్యదర్శిగా నన్ను (దార్ల వెంకటేశ్వరరావు) నియమించాడు. అందు వల్ల "దార్ల వెంకటేశ్వరరావునే ఎడిటర్ గా ప్రకటిస్తా" నని కూడా సుందర్రాజు నాతో చెప్పాడు.

రచనల ఎంపిక, అవసరమైన వాటికి మార్పులు చేర్పులు వంటి వాటిని కొన్నింటిని నేను చేస్తానన్నాను. సాంకేతిక విషయాల్లో మిగతా వాళ్ళ కృషి కూడా చాలా ఉంది. పైగా అప్పుడే స్థాపించిన సాహిత్య సంస్థ. కనుక, ఒక ఎడిటోరియల్ ని ప్రకటిస్తే బాగుంటుందనీ, ఆ విధంగా మిగిలిన వాళ్ళను కూడా సంస్థ కార్యకలాపాల్లో పాల్గొనేటట్లు చేయవచ్చునని నేను సూచించాను. ఆ సూచనను అతనితో పాటు అందరూ ఆమోదించారు. ఆ విధంగా మాదిగ చైతన్యం కవితా సంపుటికి సంపాదక వర్గం ఏర్పడింది.

ఆ సంపాదక వర్గ సభ్యుల వివరాలిలా ఉన్నాయి. ప్రధాన సంపాదకుడు: నాగప్పగారి సుందర్ రాజు, సంపాదక వర్గం: సిహెచ్. విజయకుమార్, దార్ల వెంకటేశ్వరరావు, కత్తి కళ్యాణ్ చంద్ర, నాగప్పగారి సుందర్ రాజు, పేల్పుల మోహన్, మాధవ కృష్ణ, ఎం. వెంకయ్య, శ్రీనివాసరావు.

వీరిలో విజయకుమార్ అప్పటికి తెలుగులో డాక్టరేట్ చేస్తున్న సీనియర్ మాదిగ పరిశోధక విద్యార్థి. కాబట్టి వయసు, కులం రీత్యా అతనిని ఒక మెంబరుగా పెట్టాడు. తర్వాత పేరు నాది. నేనప్పటికి ఎం.ఏ. చేస్తున్నాను. కత్తి కళ్యాణ్ చంద్ర అప్పటికే దళిత భావ జాలం పట్ల స్పష్టమైన దృక్పథం ఉన్న వాడు. మాదిగ సాహిత్యాన్ని చారిత్రక దృక్పథంతో ముందుకు వెళ్ళాలని వాదించేవాడు. కానీ, ఎందుకో మాదిగ సాహిత్య వేదిక లో పూర్తిగా నిమగ్నమవ్వలేదు.

కవితా సంకలనం రావడానికి మాత్రం మూల స్తంభం వంటివాడు. వేల్పుల మోహన్ హిందీ లో ఎం.ఫిల్ చేసే వాడు. మాధవకృష్ణ ఇంగ్లీషు, ఎం. వెంకయ్య హిస్టరీ సబ్జెక్టులలో పి.జి. చేసే వారు. శ్రీనివాసరావు అంటే కొలికపూడి శ్రీనివాసరావు హిస్టరీలో డాక్టరేట్ చేస్తూ, సివిల్స్ ప్రిప్రేర్ అవుతుండే వాడు. పవర్ ఫుల్ వాయిస్ ఉన్న వాడు. కానీ, ఎందుకో తాను కూడా మాదిగ సాహిత్యాన్ని ముందుకు తీసుకెళ్ళే బాధ్యతను తీసుకోలేదు. ఇవి సంక్షిప్తంగా మాదిగ చైతన్యం సంపాదక వర్గం వారి వివరాలు.

పుస్తకం బయటికి వచ్చిన తర్వాత *మాదిగ చైతన్యం* (1997) పై ఒక దళిత విమర్శకుడే ఒక పత్రికలో కొన్ని వ్యాఖ్యలు చేశాడు. మాదిగలు వైయక్తికమైన కోపాన్ని ప్రదర్శిస్తున్నట్లు ఆ వ్యాఖ్యల సారాంశం. అంతే కాకుండా దళితుల్లో మాలలు అధికంగా ఉండడం నేరం కాదు కదా? అనీ వ్యాఖ్యానించాడు.

ఈ అభిప్రాయాన్ని అంగీకరిస్తే దళితుల్లో అందరికీ సమాన అవకాశాలనే సిద్ధాంతానికే తిలోదకాలిచ్చినట్లవుతుంది. ఇది కేవలం సాహిత్యానికి చెందింది మాత్రమే కాదు. ఆ వ్యాఖ్యల్లో లోతైన సిద్ధాంత తాత్త్విక నేపథ్యం ఉంది. దీనికి మాదిగ చైతన్యం సంపాదకవర్గ సభ్యులు లిఖిత పూర్వకంగా ప్రతిస్పందించలేదు. కానీ, ఆ విషయాన్ని చర్చించారు.

అప్పుడప్పుడే మాదిగ పేరుతో సాహిత్యం వస్తుంది. మాలల పై రాస్తే ఏమవుతుందనే అతి జాగ్రత్త వల్లా కొంతా, ఆ విమర్శకుడి తో ఉన్న వ్యక్తి గత సంబంధాల వల్ల మరి కొంత మంది కూడా దానికి సమాధానం రాయలేదు. ఇవన్నీ పైకి చెప్పకుండా " దాని ఎడిటర్, ఎడిటర్స్ ఉన్నారు కదా... అని తప్పించుకున్నారు. ఇంకొంతమందైతే ""రాయాలి రాయాలి... చూద్దాం చూద్దాం...' ' అంటూ కాలయాపన చేశారు.

ఆ పరిస్థితుల్లో నేను పూనుకొన్నాను. వ్యక్తిగత సంబంధాలు వేరు. ఒక జాతి చైతన్యాన్ని నీరు గార్చే ఆలోచనలను వ్యవస్థీకృతంగా అడ్డుకోవాలనుకోవడం వేరు. అందువల్ల "అస్పష్ట ఆరోపణలతో ఆధారాలు లేవంటే ఎలా? ' అనే శీర్శికతో ఆంధ్రభూమి దినపత్రిక సాహిత్య పేజీ (09-06-1997)లో ప్రతి విమర్శ వ్యాసాన్ని ప్రచురించి తగిన సమాధానం చెప్పాను.

కేవలం మాదిగల గురించే కాకుండా డొక్కలాది కులాలకు కూడా జరుగుతున్న అన్యాయాన్ని కవితల్లో వర్ణించడం జరిగిందనీ, దేనిలో ్ మాదిగ కవులు వైయక్తిక కోపాన్ని ప్రదర్శించారో చెప్పకుండా ఆ విమర్శకుడు అస్పష్టమైన ఆరోపణ చేశాడనీ, దళిత కవుల్లో మాలలు అధికంగా ఉండటం నేరం కాదన్న వాళ్ళు, ఇంచు మించు దళితే తరులను వేలెత్తి చూపేటప్పుడూ ఆ విషయం మరిచిపోయారా? అని ఆ వ్యాసంలో స్పష్టం చేశాను. తర్వాత ఆ విమర్శకుడు నాతో కలిసి దాన్ని అంత సీరియెస్ గా తీసుకుంటే ఎలా ? అని ఒక నవ్వు నవ్వేశాడు. అయినా, మా మధ్య సంబంధాలేమీ తగ్గిపోలేదు. ఆ విమర్శకుడు మాదిగ సాహిత్యానికి వ్యతిరేకం కాదనీ చెప్పకున్నాడు.

అలాంటి మాదిగ చైతన్యం కవితాసంకలనాన్ని కూడా తానే స్వయంగా ప్రచురించి నట్లు (చూడు: ఆంధ్రజ్యోతి దినపత్రిక. 16-01-2006 నవరంగ్ సాంస్కృతి ప్రత్యేక అనుబంధం), కనీసం మాదిగ సాహిత్య వేదిక సభ్యుడు

కూడా కాని ఒక వ్యక్తి ప్రకటించుకున్నాడు. అదే వ్యక్తి సుందర్రాజు బతికుండగానే గుండెడప్పు కవితా సంకలనాన్ని తన వ్యక్తి గత ప్రయోజనాలకు ఉపయోగించు కోవాలనీ ప్రయత్నించి విఫలమయ్యాడని సుందర్రాజు లేఖను బట్టి కూడా స్పష్టమవుతుంది.

గుండెడప్పును తాను ముద్రించుకోవాలని వైఫల్యం చెందిన వాడే, ఆ అనుభవాలతో ఈసారి అతడు వ్యూహం మార్చాడు. మాదిగ చైతన్యం కవితాసంకలనం లో గల చాలా కవితలను ఎటువంటి అనుమతి తీసుకోకుండగానే అతడు ప్రధాన సంపాదకుడు, సంకలన కర్తగా ప్రచురించిన ఒక కవితా సంకలనంలో పునర్ముద్రించేసుకున్నాడు.

విచిత్రమేమిటంటే కొత్త కొత్తగా కవిత్వం రాస్తున్న వారి కవితలు కూడా ఆ సంకలనంలో ఉన్నా, నాగప్పగారి సుందర్రాజు ఒక సంపాదకుడుగా వ్యవహరించి ప్రచురించిన మాదిగ చైతన్యం కవితా సంకలనంలో ఇంచుమించు అన్ని కవితలనూ ప్రచురించుకున్న వ్యక్తి సుందర్రాజు కవితను ఒక్కటి కూడా ప్రచురించలేదు. పోనీ, సుందర్రాజు కవితల్లో ఒకదాన్ని ఆ పుస్తకంలోకి తీసుకోలేదు. అలా మాదిగ సాహిత్యాన్ని వ్యక్తి గత ప్రయోజనాలకు ఉపయోగించుకోవాలని ప్రయత్నించే వాళ్ళు ఎంత మంది ఉన్నారో! కానీ, సుందర్రాజు మాత్రం సాహిత్యంలో మాదిగల ప్రత్యేక అస్తిత్వాన్ని నిరూపిస్తూ, మాదిగలు వెలువరించిన మొట్ట మొదటి కవితా సంకలనంగా మాదిగ చైతన్యం పుస్తకానికి తెలుగు సాహిత్యచరిత్రలో ఒక విశిష్ట స్థానం ఏర్పడేందుకు విశేషంగా కృషిచేశాడు.

మాదిగ చైతన్యం కవితా సంకలనం తెచ్చిన చైతన్యం సామాన్యమైంది కాదు. మాదిగ చైతన్యం కవితా సంకలనంపైనా, ఆ కవులపైనా శిల్పం సరిగ్గా లేదని వ్యాఖ్యానించిన సమీక్షకుడే, సుందర్రాజు "మాదిగోడు' కథలకు ముందు మాట రాస్తూ, మాదిగచైతన్యం మాదిగల్లో నారుపోసి, నీరు పోసిందనీ, సాంస్కృతిక ఆలంబనగా నిలబడడానికి తోడ్పడిందనీ వ్యాఖ్యానించాడు (మాదిగోడు: 1997- xii)

మాదిగచైతన్యం కవితా సంకలనం మాదిరిగానే, మాదిగ కథలను కూడా వివిధ రచయితల నుండి సేకరించి నాగప్పగారి సుందర్రాజే ప్రచురించాలను కున్నాడు. కానీ, కొన్ని అవాంతరాల వల్ల అది కార్య రూపం సాధించలేకపోయింది. నాతో వ్యక్తి గతంగా సుందర్రాజు చెప్పిన దేమిటంటే, ఆ కథలను ఒక వ్యక్తి కిచ్చి కొంచెం ఎడిట్ చేయమంటే, ఆ కథలను జీవం లేకుండా చేసేశాడు.

అలా ఎడిట్ చేసిన కథలను ప్రచురిస్తే మాదిగ చైతన్యానికే ముప్పు వస్తుందనీ అన్నాడు. ఆ కథలను మళ్ళీ తానే ఎడిట్ చేద్దామంటే, ఆ ఒరిజినల్ కథలు లేవని ఆ ఎడిటింగ్ కి తీసుకున్న వ్యక్తి అన్నాడనీ నాతో చెప్పాడు.

ఆ విధంగా మాదిగ సాహిత్య వేదిక వేయవలసిన కథలు అలా ఆగి పోయి, మరో రూపంలో, మరో వ్యక్తి సంపాదకత్వంలో వచ్చాయి. అప్పుడే మాదిగోడు కథలు రాసి మాదిగ కథలంటే ఎలా ఉండాలో చూపిస్తానని సుందర్రాజే కథలను రాశాడు. మాదిగోడు పేరుతో ప్రచురించాడు. అవి విమర్శకుల మన్ననలను పొందాయి. మాదిగ జీవితంలోని కొత్త కోణాల్ని ఆవిష్కరించాయి.

ఇంతకు ముందే ప్రస్తావించుకున్న *చండాల చాటింపు (1996)* కవితా సంకలనం తరువాత, రాయలసీమలో మాదిగల జీవితాలను కేంద్రంగా చేసుకొని సుందర్రాజు మాదిగోడు కథలు (1997) రాశాడు. రాయలసీమలో మాదిగ స్త్రీలపై ఒక పద్ధతి ప్రకారం జరుగుతున్న పైశాచిక ఆచారాన్ని దుయ్యబడుతూ, *మా వూరు మైసమ్మ (2000)* నవలను ప్రచురించాడు. క్రైస్తవ జీవితాన్ని ఈ కథలో రాశాడని రాచపాళెం చంద్రశేఖరరెడ్డి ఒక వ్యాసంలో వ్యాఖ్యానించారు.

సుందర్రాజు అంతకు ముందు *దళిత రాజ్యం* పత్రిక లో కొన్ని వ్యాసాలు ప్రచురించాడు. ఆకాశవాణిలో కొన్ని కథలు ప్రసారమ్యాయి. పులికంటి

కృష్ణారెడ్డి కథలపై ఎం.ఫిల్., చేశాడు. రాయలసీమ కథల పైనే పిహెచ్.డి. చేశాడు. అతడు చేసిన పరిశోధన, అతని జీవితానుభవాలు అతనిని ఒక గొప్ప కథా రచయితగా రూపొందడానికి సహకరించాయేమో!. ఇలా అనుకొనే కంటే, వాటిని సమాజానికి ఉపయోగంచాడంటే ఇంకా బాగుంటుందేమో!.

మాదిగ చైతన్యం : సుందర్రాజు ముందుమాట

సుందర్రాజు మాదిగ చైతన్యం కవితా సంకలనానికి రాసిన ముందుమాట మాదిగ సాహిత్య ఆవిర్భావ నేపథ్యాన్ని తెలుపుతుంది. అందువల్ల దాన్ని యధాతథంగా అందిస్తున్నాను.

"తెలుగు సాహిత్యం ఇప్పుడు "మాదిగ చెప్పు"లో మైనం అయింది. కవిత్వం తప్పెట శబ్దాలకు తలవంచి చిందేస్తుంది. మాదిగ కూతకు భయపడి కళలు మర్యాద నేర్చుకుంటున్నాయి. మాదిగోడు నగరం నడిబొడ్డు మీద నిలబడేసరికి జంధ్యాలతో పాటు "దళిత బ్రాహ్మణులు" సైతం దవుడు తీస్తున్నారు. "చండాల దాటింపు" సకల ప్రపంచాన్ని నిలదీసి ప్రశ్నిస్తుంటే సమాధానం చెప్పడం చేతకాని "భూసురులు" "బహు ముసుగుల తోడు దొంగలు" ఇలా కలిసిపోయి అలా చెట్టు చాటున దాక్కొని కుహనా విమర్శనాస్త్రాలు సంధిస్తున్నారు.

పెద్దింటి పిల్ల కొత్త చెప్పులు వేసుకొని చంద్ర మండలం దాటి కాంతి ప్రపంచం వైపు పరుగెడుతుంది. గోరింటాకు లేకుండానే పండిన చేతులు చూపిస్తుంది. చూడటం చేతగాని అసమర్ధులను అంతటితో వదిలి వేయకుండా "మాదిగ చైతన్యం" ఈ వేళ మంచి మార్పు వైపు మెడ బట్టి తోసుకు వెళుతుంది. "జరగకూడనిది ఏదో జరిగిపోయిందని..... ఇంకేదో జరగబోతుంది"-అని గుండెలు బాదుకుంటున్న బహు ముఖ, రెండు నాల్కల "కీళ్ళు"గాళ్ళను "మాదిగ మేనిఫెస్టో" ముక్కు చెంపలేస్తుంటే వాళ్ళు ఇప్పుడు "ప్రతిభ"తో పాట పాడుతున్నారు.

వెయ్యేళ్ళ చచ్చు తెలుగు సాహిత్య చరిత్ర చివరలోనైనా మాదిగ దాసు కనిపిస్తాడు అనుకుంటే ''సన్నాయి నొక్కు''తో ఒకడు, "శక్తి" సాకుతో ఒకడు, ఐక్య మత్యం పేరుతో మరొకడు "ఆది కవి స్థానం" ఆశిస్తున్న వాడు "దళిత బ్రాహ్మణ కవిత్రయం" – ఇలాంటి వారంతా కలిసి, మాదిగల స్వార్థ ప్రయోజనాల కోసమే అలజడి (ఉద్యమం) చేస్తున్నారని ని''స్వార్థం''తో నోరు కొట్టుకుంటున్నారు.

అనివార్యమైన చారిత్రక పరిణామ క్రమంలో మాదిగ ఉద్యమం ముందుకు వచ్చింది. ఇప్పుడు మాదిగలు చేస్తున్న ఉద్యమానికి గతం నుండే బలమైన పునాదులు ఉన్నాయి. స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది. స్వర్ణోత్సవాలు కూడా జరుపుకుంటున్నాం. అయినా మాదిగలు, మాదిగ అనుబంధ కులాలకు ఏ రంగంలో చూసిన తగిన ప్రాతినిధ్యం లేదు. ఉమ్మడి రిజర్వేషన్‌విధానం వలన అభివృద్ధి చెందిన పై కులాలే అవకాశాలన్నింటిని ఉపయోగించుకుంటున్నాయి.

సరే! ఇప్పటిదాక జరిగిందేదో జరిగిపోయింది. ఇకనైనా మా వాటా మాకు ఇవ్వండి! మా బతుకులు మమ్మల్ని బతకనివ్వండి! అంటూ జనాభా ప్రాతినిధ్యం ప్రకారం ఏ కులానికి ఎంత వాటా చెందాలో అంతే వాటా చెల్లేటట్లు ఉమ్మడి రిజర్వేషన్‌ను A.B.C.D లుగా విభజించి S.C. లోని 59 కులాలకు న్యాయం చేయమని మాదిగలు మహోన్నతమైన మానవోద్యమాన్ని నగరం నడిరోడ్డు మీద దండోరా వేస్తున్నారు.

70 నుండి 80 లక్షలు దాక అత్యధిక జనాభా గల కులం మాదిగలది. మాదిగలకు విద్యా ఉద్యోగ ఆర్థిక రాజకీయాది రంగాలలో అన్యాయం జరిగింది, జరుగుతున్నది. S.C. లోని 59 కులాలలో మాలలు తరువాత మాదిగలు కూడా కాస్తో కూస్తో రాజ్యంగ బద్ధమైన అవకాశాలను ఉపయోగించుకొని అభివృద్ధి చెందారు. అనుకుంటే ఇప్పటి దాక విద్య ఉద్యోగ ఆర్థిక రాజకీయాది, సాహిత్య సాంస్కృతికాది రంగాలలో కనీసం

నామ్‌కేవాస్తి ప్రాతినిధ్యం లేనిడొక్కలాది కులాలు చాలా ఉన్నాయి. ఇప్పటిదాక అవకాశాలన్నీ ఉపయోగించుకున్న పై కులాలే ఐక్యమత్యం పేరుతోటి కింది కులాలకు అవకాశాలు ఇవ్వకపోగా అణచి ఉంచాలని ప్రయత్నించడం ఎంత వరకు సమంజసమంటారు?

S.C. ఉమ్మడి రిజర్వేషన్‌విధానాన్ని ఒకే కులం అధికంగా ఉపయోగించుకున్నది అన్నది చారిత్రక సత్యం. అంటరాని కులాలలో అభివృద్ధి చెందిన కులం కింది కులాల మనుషులను, మనిషిని మనిషిగా కాక అంటరానోళ్ళలో అంటరానోళ్ళను సృష్టించి "మేము దళిత నాయకులం, మేము S.C. ప్రతినిధులం... అంటే ఎలా?" ఇంకానా "బెల్లం నాగన్న సుద్దులు" – ఇకపై చెల్లవు అంటూ దగా పడిన కులాలు దండు కట్టి దండోరా వేస్తున్నాయి. చట్ట బద్ధమైన హక్కుల కోసం స్వాతంత్ర్య భారత దేశంలోనే పోరాటం చేయవలసిన అవసరం రావడం నిజంగా సిగ్గుచేటు.

జరిగిన అన్యాయాన్ని గుర్తించిన మాదిగలు డప్పు కొట్టిన చేత్తో డొక్క చీలుస్తామంటూ, చెప్పులు కుట్టిన చేత్తో చరిత్ర రాస్తామంటూ - కత్తి ఆరెకు పదునుబెట్టి గూటం దెబ్బతో ఉమ్మడి రిజర్వేషనులను A.B.C.D లుగా విభజించడానికి S.C. లోని 59 కులాలన్నింటిని ఆహ్వానిస్తూ, అన్ని కులాల పక్షానా బరువు బాధ్యతలు అన్నింటిని తమ భుజం మీద వేసుకున్న మాదిగలు దండోరా ఉద్యమాన్ని ముందుకు తీసుకు వెళ్ళుతున్నారు.

జనాభా నిష్పత్తి ప్రకారం ఎవరి వాటా వారికి చెందేలా ఒక స్పష్టమైన సరిహద్దు రేఖ గీసుకొని, ఎవరి అస్తిత్వంతో వారు, ఏ జాతికి ఆ జాతి అభివృద్ధి చెంది జాతుల ప్రాతినిధ్యంతో సమైక్యమైనప్పుడే మన ప్రధాన శత్రువు అయిన బ్రాహ్మణ వాదాన్ని అగ్రకులాధిపత్యాన్ని సమర్థవంతంగా ఎదురించగలం సమూలంగా రూపు మాపగలం. అంతేగాని మనలోనే

సవాలక్ష అంతరాలు ఉంచుకొని ప్రత్యేక శిబిరాలలో సుఖిస్తూ ప్రజలను మభ్యపెట్టి మనువాదాన్ని మట్టి కరిపించగలమనుకోవడం అవివేకం అవుతుంది. బూచిని చూపి పసి పిల్లల్ని భయపెట్టినట్లు కింది కులాలకు ప్రాతినిధ్యం లేకుండా చేసి ఒకమెట్టు పైనున్న కులంవారే అన్ని రంగాలను ఆక్రమించుకొని ఇతర కులస్థులను కనీసం దరి దాపులకు కూడా రానివ్వకపోతే కళ్ళుండి చూడలేని గాంధారిలా నేడు S.C. లోని ఏ ఒక కులం వారు ఊరకుండే పరిస్థితిలో లేరు.

ఈ రోజు మాదిగలు లేవనెత్తిన ప్రశ్నలు కేవలం విద్యా, ఉద్యోగ, రాజకీయాది రంగాలకే కాదు సాహిత్య సాంస్కృతిక కళా రంగాలకు కూడా అప్లై చేసుకోవలసి ఉంది. సాహిత్యాది రంగాలలో మాదిగల స్థానమెంత? సాంస్కృతికాది కళా రంగాలలో మాదిగల ప్రాతినిధ్యమెంత?

ఈ మధ్యనే దళితులందరికి ఉమ్మడి "కవి"గా డబ్బా కొట్టుకుంటున్న అనువాదకుడు ఒక కరపత్రం వేస్తూ.... అందులో దాదాపు 50 మంది దళిత కవుల పేర్లు రికార్డు చేశాడు. ఆ 50 మంది కవులలో ముగ్గురు ముస్లిములు, ఐదు మంది బి.సి.లు, తొమ్మిది మంది మాదిగలు, ఇక మిగిలిన కవులు ఏ కులానికి చెందినవారో ప్రత్యేకంగా చెప్పాల్సిన అవసరం లేదనుకుంటాను. ప్రచార ప్రసార సాధనాలు వేదికలు ఎవరి చేతిలో ఉన్నాయో వారు తమ కులానికే ప్రాధాన్యం ఇస్తూ పైకి మాత్రం దళిత కులాల ఐక్యత గురించి మాట్లాడుతున్నారు.

కింది కులాలలో కవులు లేక గాదూ, కవిత్వం రాయడం చేతగాకా కాదు. ఆల్‌రెడీ అభివృద్ధిలో ఉన్నవారు ఇతరులను ఎదగనీయకుండా ఎదిగిన కవులను సైతం గుర్తించకుండా, ఉద్దేశపూర్వకంగా పక్కన పెడుతూ వర్గ సామ్రాజ్యాన్ని నిర్మించుకుంటున్నారు. ఆ అగ్రకుల భావజాల సామ్రాజ్య కోట గోడలు కూలద్రోయటానికి కుల స్పృహతో, కుల నిర్మూలన ధ్యేయంతో ప్రజలను చైతన్య పరుస్తూ మాదిగ మేనిఫెస్టో ప్రకటిస్తూ,

జీవితాన్ని కవిత్వీకరిస్తున్నాడు మాదిగోడు. ఉద్యమానికి ఊపిరిపోసే సాహిత్యాన్ని సృష్టిస్తున్నాడు మాదిగోడు. ఈ వేళ నగరం నడిరోడ్డు మీద నిలబడి నిజాల నిప్పుల తప్పెట మీద సత్య శబ్దాలు పలికిస్తున్నాడు. తప్పెట శబ్దాలకు తాత్విక భూమిక ఉంది.

ఇక ఎవరు ఎంత గింజుకొని తన్నుకు చచ్చినా, అనివార్యమైన చారిత్రాత్మక న్యాయమైన మాదిగల ఉద్యమం ఆగదు. ఆపడం ఎవరి తరం కాదు. రక్తాన్నైనా చిందిస్తాం. A.B.C.D.లు సాధిస్తాం. మా తలలు తెగపడ్డ చోటే మేము మొలకెత్తుతాం. అస్తవ్యస్తంగా లోప భూయిష్టమైన ఈ వ్యవస్థ స్థానే నూతన సమత సమాజాన్ని స్థాపిస్తాం. ఇది మాదిగ నినాదం. మహోన్నతమైన ఈ ఆశయ సాధనలోనే మాదిగలు అవిశ్రాంతంగా పరిశ్రమించాల్సి ఉంది. ఈ దిశలో..... చర్మం ఒలిచి చెప్పు కుట్టి డప్పు కొట్టే చమార్స్; చర్మకారులు తమ కర్తవ్యాన్ని నిర్వహించాల్సి ఉంది.

ఇది సాహిత్య చర్చ గనుక, చివరగా తెలుగు దళిత సాహిత్య జగత్తులో జరిగిన జరుగుతున్న కొన్ని దురాగతాలను గుర్తు చేసుకోవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది.

"కాస్తా సిగ్గు పడదాం" అంటూనే పీఠాల కోసం పిలకలు పెంచుకుంటున్న కొందరు దళిత కవులు మత్తులో మునిగి కొంపలో కొట్టుకున్న వ్యక్తిగత వ్యవహారాలను రచ్చబండ కీడ్చి రాజకీయం చేసి ఈ సామ్రాజ్యం మాది మేము పాలకులం మీరు పాలితులు అంటూ ప్రకటనలు చేస్తూన్నారు.

మాదిగ ఉద్యమం లేవనెత్తిన ప్రశ్నలను ''మాల బ్రాహ్మల దళిత దాష్టీకం!'' - శీర్షికతో ప్రసేన్‌ఆంధ్రభూమి (06-10-1996)లో చర్చకు పెడుతూ.......

1) ఇంత కాలం దళితోద్యమంలో దళిత కవులుగా ఐక్యంగా అక్షరాలు పేనిన కవులు మాదిగ దండోరా పోరాటంతో ఆత్మ పరిశీలనలను వేరు వేరుగా మొదలు పెట్టారు.

2) మాల దళిత కవులు ఎంచక్కా బ్రాహ్మణ భావజాల కన్యక చేలాంచలాల వెనుక కుంటు కుంటూ వెళ్ళిపోయారు.

3) ఈ చైతన్యం (మాదిగ చైతన్యం) దళిత కవులుగా పేరు ప్రఖ్యాతులు పొందిన ఒక 3 విశిష్ట ఆధిపత్య వర్గాలకు మింగుడు పడుటలేదు.

4) మాదిగ పోరాటానికి సోకాల్డ్‌దళిత కవుల అండ లభించిన చాయలేవీ కనబడుటలేదు. మాదిగ కవులు తమ గుండె డప్పులు తామే మోగించుకుంటున్నా రు.

5) రెండు బావుల నడుమ దూరాన్ని కడు రమ్యంగా వర్ణించిన కవులేరీ!... మాదిగ హక్కులకు మద్దతునివ్వడం దళిత ప్రజాస్వామిక విప్లవంలో భాగం కావడం అని గుర్తించలేక పోయారు మాల కవులు.....

ప్రసేన్ చర్చకు పెట్టిన మాదిగల ప్రశ్నలను సోదర కవులు సహృదయంతో అర్థం చేసుకొనకపోగా నిజాలను దాచి పెడుతూ...... "వాడు (ప్రసేన్) తండ్రిలేని తల్లికి పుట్టాడు. వాళ్ళ అమ్మలకు మొగుళ్ళు ఉండరు. మొగుడు లేని తల్లికి పుట్టిన వాడు మమ్మల్ని ప్రశ్నిస్తాడా? . . . . . . " అంటూ ప్రసేన్‌ను వ్యక్తిగతంగా దూషించారు. ఇది జరిగింది ఎక్కడో రహస్య చీకటి గదిలో కాదు. బహిరంగ సభలోనే ఒకానొక పేరు ఉన్న సోదర పెద్ద కవి నోరుపారేసుకున్నా డు.

ఆ మధ్య దళిత మహా నాయకుడు ప్రెస్‌క్లబ్‌లో తన పుస్తకావిష్కరణ సభ జరుపుకుంటూ కవి సమ్మేళనంలో కవితలు చదవమని కడసారిగా మాదిగ కవులను కూడా ఆహ్వానించాడు. మాదిగ కవులు తమ బాధలను కష్ట నష్టాలను తెలియజేస్తూ.... వీటికి మూల కారణమైన అగ్రకుల భావజాలాన్ని నిలదీసి ప్రశ్నించారు. మాదిగ కవుల ప్రశ్నలకు ఆ పెద్ద మనిషి సమాధానం చెప్పకపోగా, కార్యక్రమ సమీక్షా వ్యాసంలో చాలా స్పష్టంగా మాదిగ కవులందరి పేర్లు అన్నింటిని బహిష్కరించాడు. అదే కవి సమ్మేళనంలో పాల్గొన్న సోదర కవులు పెద్ద, చిన్న, చితక, చెత్తగాండ్లు పేర్లన్నీ చరిత్రీకరించాడు.

దళిత ఐక్యమత్యమంటే ఇదేనా? దళిత ఐక్య వేదిక అంటే ఇలా ఉండాలా? S.C. లంతా ఐక్యంగా ఉందాం. బ్రాహ్మణుల మీద తిరుగుబాటు చేద్దాం. అగ్రకులాధిపత్యాన్ని వ్యతిరేకిద్దాం - అంటూ ప్రకటనలు చేసే దళిత మహా నాయకుడు చేయవలసిన పని ఇదేనా? దీనికి కూడా ఏదైనా సామాజిక ప్రయోజనం ఉందంటారా?

అనంతపురం లలిత కళా పరిషత్తులో...... ప్రముఖ దళిత సాహిత్య విమర్శకుడిగా చెలామణి అవుతున్న పెద్దమనిషి...... ''నేను మాదిగోళ్ళ అల్లుణ్ణి'' - అని ప్రకటించుకొని మాదిగలు అత్యధిక జనాభా గల రాయలసీమ వారి ఆదరాభిమానాలను దోచుకోవడమే గాక, కావలసిన ప్రయోజనాలన్నీ పొందాడు. అదే పెద్ద మనిషి (చూడటానికి పొట్టిగానే ఉంటాడులేండి!) హైదరాబాదు ప్రెస్‌క్లబ్‌లో ''నేను మాలవాళ్ళ అల్లుణ్ణి'' -అని ప్రకటించి ఆశించిన అవకాశాలు అందుకున్నాడు. ఈ రెండు సభల్లోను ప్రత్యక్షంగా పాల్గొన్న నేను, ఏదో కుట్ర చేస్తున్నాడని అర్థమై నిలదీసి ప్రశ్నిస్తే ఒక 'హైపోథీసెస్'' చెప్పి తప్పించుకున్నాడు. దాదాపు ఒక సంవత్సరం పాటు ఆ పెద్ద మనిషి కన్నేసి ఉంచి కూపి లాగితే అతడు ఊరి దళితుడైనా మా సోదరుల అల్లుడన్నది వాస్తవమే! అయితే ఏ ప్రయోజనాలు ఆశించి మాదిగ కులం పేరు చెప్పుకొని బతికేస్తున్నాడో ఇప్పటికీ నాకు అర్థం కాని ఫిలాసఫీ!

అంతే కాదు శ్రీ బాబూ జగజ్జీవన్‌రామ్‌గారు కేంద్ర మంత్రి వర్గంలో ఉన్నప్పుడు ఆంధ్ర ప్రాంతం నుండి ఒక పెద్ద మనిషి వెళ్ళి 'నేను మాదిగ'' - అని చెప్పుకొని ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ V.C. స్థానం సంపాదించుకున్నాడు. అదే పెద్ద మనిషి యూనివర్సిటీలో కుంభకోణం చేసి తన పేరు మీదే ఒక కాలేజిని స్థాపించుకున్నాడు. మాదిగ కులం పేరు మీద లబ్ధి పొందిన పెద్ద మనిషి కనీసం ఆ కాలేజీలోనైనా మాదిగలకు ఏమైనా కొంత విద్యా ఉద్యోగాది విషయాలలో సహాయపడుతున్నాడా అంటే అదీ లేదు. ఇలా

మోసంతో మాదిగ కులం పేరు చెప్పుకుని అవకాశాలను తన్నుకుపోతున్నారు కొందరు.

హైదరాబాదు సెంట్రల్‌యూనివర్సిటీలో దాదాపుగా 500 మంది దాకా S.C. విద్యార్థులు ఉంటే అందులో మాదిగలు వంద కూడా లేరు. ఇక అధ్యాపక స్థాయిలో అయితే ఎనిమిది మంది S.C. వారు ఉంటే అందులో ఇద్దరు మాదిగలు ఉన్నారు. ఒకరు తాత్కాలిక ఉద్యోగిగా కొనసాగుతున్నారు. ఇక వేలాది మంది నాన్‌టీచింగ్‌ఉద్యోగులలో మాదిగలు కనీసం వంద మంది అయినా కనిపించరు. ఇలా ఏ విశ్వ విద్యాలయాన్ని చూసినా, ప్రభుత్వ సంస్థను చూసినా, ప్రభుత్వేతర సంస్థను చూసినా మాదిగలు 10% నుండి 15% లోపే ఉన్నారు. ఇంత స్పష్టంగా మాదిగలకు అన్యాయం జరుగుతుంటే రిజర్వేషన్‌విధానం మీద బతుకుతూ.... ''ప్రతిభ ఉంటే మాతో పోటీ పడండి! నాన్సెన్స్A.B.C.D. లు ఏంటీ? ఎవరికి ప్రతిభ ఉంటే వాళ్ళు పైకి పోతారు'' -అంటూ సుందరయ్య విజ్ఞాన భవన్‌లో తొడగొడతాడు నల్లకోటు పెద్ద మనిషి. "రిజర్వేషన్"లలో "ప్రతిభ"కు స్థానాన్ని వెతుకుంటున్నాడు. దళిత ఐక్య వేదిక అంటూ వీళ్ళు ముక్కు మూసుకొని కొంగ జపం చేస్తున్నారు. ఇలాంటి ప్రబుద్ధులు ఉంటారని తెలిసే.........

''ఎన్నో కష్టాలు పడి ఈ అభ్యుదయ రథాన్ని ఇక్కడి దాకా లాక్కోని వచ్చాను. మీ చేతనైతే ముందుకు తీసుకు వెళ్ళండి. లేకపోతే అక్కడే వదిలి వేయండి. అంతేగాని వెనక్కి మాత్రం తీసుకుపోకండి'' - అన్నాడు డా. బాబా సాహెబ్‌అంబేద్కర్.

ఊరి నుండే కాదు వాడ నుండి కూడా వెలి అయిన వాళ్లు అంటరానోళ్ళలో అంటరానోళ్ళుగా చూడబడుతున్న వాళ్ళు ఇప్పుడిప్పుడే అలోచిస్తున్నారు. తమ వ్యథలను, సోధలను, తమ జీవితాన్ని చరిత్రను సంస్కృతిని సాహితీకరిస్తున్నారు. సవాలక్ష ప్రశ్నలను చర్చకు

పెడుతున్నారు. అందులో భాగంగానే మాదిగ జీవితం చరిత్ర, సంస్కృతి, విద్య, ఉద్యోగాది విషయాలకు సంబంధించిన మాదిగ కవులు రాసిన మాదిగ కవితా సంకలనం భారతీయ సాహిత్య చరిత్రలోనే సరికొత్త రికార్డు. ఇందులో మరికొన్ని సరికొత్త విశేషాలు ఉన్నాయి. అవి:- ఈ సంకలనంలోని కవులందరూ మాదిగలే. కవిత్వం మాదిగ జీవితానికి సంబంధించినది. సంపాదకులు మాదిగలు. సమాజంలోని అసమానతలకు బలి అయిపోయిన మాదిగ మహిళకు పుస్తకం అంకితం ఇవ్వబడింది. పుస్తకావిష్కరణ కూడా ప్రథమ రాష్ట్ర మాదిగ సాహిత్య సాంస్కృతిక కళా సదస్సులో ఆవిష్కరింపబడుతుంది. పుస్తకం కూడా మాదిగ సాహిత్య వేదిక అచ్చు వేస్తున్నది. మంచి అన్నది మాదిగ అయితే ఈ ప్రపంచమే అసమానతలు లేని అసలు మనుషులుగా బతుకుదాం, రా! రండి! అంటు పిలుపునిస్తున్నాడు మాదిగోడు.

ఇంతటి విశిష్ట లక్షణాలు కలిగిన కావ్యం ఇప్పటిదాక సాహిత్య చరిత్రలో మనకు ఎక్కడా కనిపించదు. వస్తువు, రూపం, ధ్వని, అలంకార వైచిత్రి, వక్రోక్తి శిల్పం, భాష, భావం, గ్రామర్, డిక్షన్- ఇలా ఎన్ని విధాలుగా చూసుకున్నా ఈ మాదిగ కవితా సంకలనం ఒక సరికొత్త ఒరవడిని రూపొందించింది. అది సాధించడమన్నది మాదిగోడికి మాత్రమే సాధ్యమవుతుందని మరోసారి నిరూపించబడింది.

''మాదిగ చైతన్యం'' – మీ ముందు ఉంచుతున్నాం చూడండి. చూసి ఊరు కోకండి. మీ ఉలుకును పలుకుగా ప్రకటించండి. ప్రశంసనైనా విమర్శనైనా అక్షరీకరించండి. రేపటి తరానికి మీ కాంట్రిబ్యూషన్‌ఏంటో చూపించండి. అంతేగాని చాటుమాటుగా చెవులు కొరుక్కోండి. చేతులు పిసుక్కోవడం మాని "ఓపెన్‌మైండ్స్''తో స్పందించడం అలవరుచుకోండి.

బ్రాహ్మణిజాన్నే కాదు దళిత బ్రాహ్మణ తత్వాన్ని సైతం అడ్డంగా నరికేసి కుల సమస్యను పరిష్కరిద్దాం. సమానాభివృద్ధిని సాధిస్తాం. సమతా

సమాజ నిర్మాణం కావిస్తాం- అంటున్నాడు మాదిగోడు. ఇక కదలండి!.................. మాదిగ చైతన్యంలో భాగంగా.

జై భీమ్! జై రామ్!

తేది: 25-12-1996. *మీ*

స్థలం: హైదరాబాదు *నాగప్పగారి సుందర్‌రాజు*

వ్యవస్థాపక కార్యదర్శి

మాదిగ సాహిత్య వేదిక - ఏ.పి.

మాదిగ దండోరా ఉద్యమం, మాదిగ సాహిత్యం ప్రత్యేకంగా ముందుకి ఎందుకు రావలసి వచ్చిందో నాగప్ప గారి సుందర్రాజు రాసిన విశ్లేషణాత్మక మైన ఈ ముందుమాటలో వివరించా డు. అందు వల్ల చర్వత చర్వణంగా మళ్ళీ మళ్ళీ నా మాటల్లో దాన్ని వివరించనవసరం లేకుండా అతని కవిత్వాన్ని పరిచయం చేసుకుందాం.

నాగప్పగారి సుందర్రాజు కవిత్వం

సుందర్రాజు కవిత్వాన్ని తెలుసుకోవడానికి వీలుగా దాన్ని కొంత పరిచయం చేస్తున్నాను. అతడు *గుండెడప్పు, మాదిగ చైతన్యం, దళిత మ్యానిఫెస్టో, చండాల చాటింపు* కవితా సంకనాలలో కొన్ని కవితలను రాశాడు. ముందుగా వాటిని యూనివర్సిటీ గోడలపై పోస్టర్ పోయిట్రీగా అతికించేవాడు.

సుందర్రాజు ప్రచురించుకున్న తన మొట్టమొదటి కవితా సంపుటి చండాల చాటింపు. దీన్ని 1996 లో ప్రచురించాడు. తాను అప్పుడప్పుడూ రాసుకున్న కవితలన్నింటినీ ఇందులో చేర్చాడు. ఈ కవితా సంపుటిలోని కవితలను జి. లక్ష్మి నరసయ్య, డా// ద్వానాశాస్త్రి వంటి సాహితీ వేత్తలు మెచ్చుకున్నారు. మాదిగ ఉద్యమం, సాహిత్యం పై పరిశోధన చేసిన కాకాని సుధాకర్ ఈ కవితల గురించి తన సిద్ధాంత వ్యాసంలో ఇలా వ్యాఖ్యానించాడు.

"నాగప్పగారి సుందర్రాజు 'చండాల చాటింపు' లో తన తోటి మాదిగల గురించి మాట్లాడుతూ మాదిగల అదనపు బాధల్ని అవమానాల్ని వారి కోపాన్ని వస్తువుగా తీసుకొని కవిత్వంగా మలుస్తున్నాడు" (సుధాకర్, కాకాని 2005: 94- 95).

సుందర్రాజు కవిత్వంలో శిల్పం మాదిగ జీవితాన్నుండి చూడాలి. లేక పోతే కవితా సౌందర్యం వెంటనే అవగతం కాదు. చండాల చాటింపు కవితా సంపుటిలో ఒక కవితలో ఇలా అంటాడు.

" మాదిగ మాటే మాట్లాడతాను
గల్లుబానలో
తోలు వాసన రూపం మారింది.

....

డప్పు మీద చేయి పడితేనే

జనక జనకన జజ్జనక జననక

తీసే, తప్పెట, కొమ్ము

తడి ఆరలేదు

చిటికెలు లెక్కేసుకోండి

అడుగు తప్పారా?

మా చేతిలో

పన్నెండు ఎద్దుల చలకాల ఉంది

మీ పీసరు పడుతుందమ్మా

రండి రండి బయటుకు రండి

ఇదే చండాల చాటింపు

ఔనవును....

ఇదే చండాల చాటింపు " (నాగప్పగారి సుందర్రాజు 1996: 75,74)

సుందర్రాజుకి దళితులు మాట్లాడుకొనే భాషలోనే కథలను, కవితలను, చివరకు వ్యాసాలను రాయాలని ఉండేది. చండాల చాటింపు అని కవితా సంపుటికి పేరు పెట్టడంలో కూడా సమాజంలో చులకనగా, తక్కువగా, హీనంగా చూడబడుతున్న కులాన్ని తిట్టేటప్పుడు చండాలంగా ఉందని అంటుండడాన్ని తిరస్కరించాలని భావించి ఈ పేరు పెట్టానని నాతో చెప్పేవాడు.

సుందర్రాజుకి డప్పు కొట్టడం వచ్చు. హైదరాబాదు విశ్వ విద్యాలయంలో మాదిగ సాహిత్య వేదిక ఆధ్వర్యంలోనూ, అలాగే దళిత స్టూడెంట్స్ యూనియన్ ఏర్పడినప్పుడూ క్యాంపస్ అంతా డప్పు కొట్టుకొంటూ చిందులేశాడు. మేరీమాదిగ, మాస్టార్జీలను వివిధ సభలకు రప్పించినప్పుడు వాళ్ళతో కలిసి డప్పు కొట్టాడు. డప్పు శబ్దాన్ని

కవిత్వీకరించిన మొదటి కవి కూడా సుందర్రాజే నేమో! అది చండాల చాటింపు కవితాసంపుటిలో కనిపిస్తుంది. ఇలాంటివన్నీ జీవితాన్నుండి సౌందర్యాన్ని వెతుక్కోవలసిన కవితా శిల్ప మర్మాలు. ఇవి అర్థం కాక పోతే మాదిగ కవిత్వ శిల్పం అర్థం కాదు. సుందర్రాజు కవిత్వంలో శిల్పం లేనట్లే ఉంటుంది.

చండాల చాటింపు కవితా సంపుటిలో సుందర్రాజు రాసిన కవితల్లో అత్యుత్తమ కవితగా "పెద్దింటి పిల్ల" ను చెప్పుకోవచ్చు. అందరికీ మాదిగలు ఉపయోగపడినా, మాదిగల ఇళ్ళల్లో జరిగే చిన్న చిన్న ఉత్సవాలకు కూడా మిగతా కులాళ్ళ వాళ్ళు రాకపోవడాన్ని గమనించిన సుందర్రాజు ఒక సాంస్కృతిక కోణాన్ని పట్టుకొని బలంగా అభివ్యక్తీకరించాడు. స్త్రీకి మొట్టమొదటి ఉత్సవం లాంటిది పుష్పవతి అయినప్పుడు జరిగే కార్యక్రమం. ఆ కార్యక్రమాన్ని తమ తమ శక్తి సామర్థ్యాలను అనుసరించి చేసుకుంటుంటారు. అలాగే మాదిగ యువతికి కూడా జరిగినప్పుడు ఆ యువతి మానసిక స్థితి ఎలా ఉంటుందో ఇలా వర్ణించాడు.

"భలే బాధ పడ్డాను
ఇలా జరుగుతుంది అనుకోలేదు
ఏమి చేయను....
అందరూ పెద్ద కులమొల్లే!
నేనే ఆఖరి మెట్టు కింద నిలబడిపోయినదాన్ని
పెదరెడ్డమ్మ బిడ్డ పెద్దమనిషి అయినపుడు
అమ్మ వద్దన్నా వినకుండాపోయి
గాటిపొట్టున నిలబడి
గంటల తరబడి పాడాను
మాదిగ మల్లక్క బిడ్డ

మంచిగా పాడిందని
ఊరంతామంది మెచ్చుకుంటే ఉబ్బిపోయాను
సాకలి సంజప్ప మనవరాలు
పెద్దమనిషి అయినప్పుడు
నన్నే ముందు పాడమాన్నారు
పడసాల కట్ట ఎక్కనీయకపోయినా
పదాన్ని అందుకున్నందుకు
పట్టపగ్గాల్లేవు నా షంతోషానికి
ఊరిలో ఏ కులస్తుడు పిల్ల పుష్పించినా
నా పాటకు పరువు ఉండేది
పందిట్లోకి రానీయకపోయినా
పరమాన్నము వాళ్ళ పాత్రల్లో పెట్టకపోయినా
దిక్కులు పిక్కటిల్లేలా పాడేదాన్ని
తెల్లారు పాడితే
నన్నూ నా తల్లినే గాక
మా మాదిగ జాతినే మెచ్చుకునేవాళ్ళు
మాల ఈరన్న చెల్లెల్ని కూర్చోబెట్టినపుడు
మర్యాదగానే పిలుచుకు పోయారు
కట్ట కింద కూర్చోనే పాడమన్నప్పుడు
మా పెద్దమ్మ రంకుబెట్టుకునింది
ఉలిగెమ్మవ్వ ఉపన్యాసం విన్నాక
మేము తక్కువ కులస్తులమని తెలిసింది
యాడ కూసుంటే ఏముందని
ఆపుకోకుండా 'ఆరో' పాట పాడాను
గొంతెండుకుపోయి మంచినీళ్ళు అడిగితే

మాల సిన్నక్క సిలవరు సెంబుతో
దోసిట్లోకి పోసింది
పెద్దమనిషి అయినోళ్ళందరికి
పాట పాడి మెప్పించడమే కాని
పరువు గురించి ఆలోచించలేక పోయాను

నాగమాసంలో
నేను పెద్దమనిషినయ్యాను
మూడు దినాలు
మూలకు కూసోబెట్టి
పదకొండు దినాలు పండుగజేశారు
పెదరెడ్డమ్మ పట్టుచీర పంపింది
సుబద్రమ్మ యచ్చం పంపించింది
సారాబి సాంబ్రాణి పంపింది
మాలోళ్ళంతా కలిసి
నా కాళ్ళకు కడియాలు పంపారు
ఇవన్ని చూసేకి రెండు కండ్లు చాలవని
కెంచమ్మవ్వ యారపాటు చేసింది
నా మనసంతా
పెద్ద మనిషి అయినోళ్ళ మీదే ఉంది
ఎవరు పెద్దమనిషి అయినా
పాడేకి నన్నే పిలిచుకుపోయా వాళ్ళు
నెను పెద్దమనిషిని అయినప్పుడు ఎవరూ రాలేదు
ఆఖరికి మాల రామన్న బిడ్డ
వస్తుందనుకున్నాను
మాలోళ్ళు కూడా మాకంటే పెద్దోళ్ళేనంట !

మాదిగోళ్లోకి ఎవరూ రాలేదు
నన్నే మో అందరూ వాడుకున్నా రు
నేను పెద్దమనిషినై కూసుంటే
యా యమ్మా రాలేదు
చూసేకి మావాళ్ళు దండిగుండారు
ఆరున్న ర సుతిలో ఎత్తుకున్నా రు
నా పాట నేనే పాడుకుంటా
మాదిగ పాటను మధురంగా పాడుకుంటా! " మాదిగలు సాంస్కృతికంగా ఎలా మానసిక వ్యధకు గురవ్వవసివస్తుందో ఈ కవిత తెలుపుతుంది.

అన్ని కులస్థుల వాళ్ళ ఇంటిలోకి వెళ్ళి పాట పాడినా, వాళ్ళు ఎలాగూ పరాయి కులస్థులే కనుక, తమ ఇళ్ళల్లో పండగలు, పబ్బాలు జరిగినా రాకపోయినా మాదిగలు పెద్దగా బాధ పడరు. కానీ, తమతోనే జీవనం సాగించే తమ సోదరులుగా భావించే వాళ్ళు కూడా రాకపోతే పడే వేదన వర్ణనాతీతం.

కవిత అంతా కథనాత్మక శైలిలో సాగింది. ఒక కథ చదువుతున్నట్లే ఉంది. ఒక వేదనామయ జీవితాన్ని అనుభవిస్తున్నట్లుంది. ఇలాంటి కవితల వల్ల అందరికీ మాదిగల పట్ల కూడా మానవీయ దృష్టికోణం ఏర్పడుతుంది.

సుందర్రాజు ఆధ్వర్యంలో అతను ప్రధాన సంపాదకుడుగా జనవరి, 1997లో వచ్చిన మాదిగకవితా సంకలనం మాదిగ చైతన్యం. ఇది రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా మాదిగ కవితలను పత్రికాముఖంగా ఆహ్వానించగా వచ్చిన కవితలలో కొన్నింటిని ఎంపిక చేసి ప్రచురించిన కవితాసంకలనం. దీన్ని మద్దికెర మార్తమ్మకు అంకితం చేశాడు. అంకిత వాక్యాలిలా రాశాడు.

"*ఆకలి/ అంటరానితనం/ ఆడతనం/ అడుగడున/ వెంటాడి వేధిస్తున్నా.../ ఆమె! ఎన్న డూ వెనక్కి తిరిగి చూడలేదు./ అగ్రకుల/*

పురుష అహంకార విషనాగుల నడుమ / మానానికై...
అభిమానంతో ఆఖరిదాకా పోరు చేసి
అసువులు బాసిన
అమరజీవి
మద్దికెర మార్తమ్మ కు...''. (*మాదిగ చైతన్యం:* 2007- 3)

ఈ కవితాసంకలనానికి *'జీవనాడి'* పేరుతో ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్ ముందుమాట రాశారు.

''*మాదిగ సాహిత్య సృష్టి మెరుపు కాదు. సూర్యోదయం. మాదిగలు ఐక్యంగా హక్కుల కోసం పోరాడటం ఒక సామాజిక పరివర్తన. ఒక సాహిత్యం చైతన్యం..* అని వ్యాఖ్యానించారు.

ఆ ముందుమాట ను పూర్తిగా చదివితే మాదిగచైతన్యం కవిత్వంలో గల వస్తు, శిల్ప విశిష్టత స్పష్టమవుతుంది.

మాదిగ చైతన్యం కవితాసంకలనానికి ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్‌గారి చేత ముందు మాట రాయించాడు. దాన్ని ఈ పుస్తకం మొదటిలోనే ఒక సాహిత్య చైతన్యం పేరుతో అందించాను.

గుండెడప్పులో సుందర్రాజు రాసిన మూడు కవితల్లో *'సల్లంగ దీవించి నన్ను సాగనంపమ్మ '* 17- 3- 1995 ఆదిలాబాదు జిల్లా "పిప్రి" గ్రామంలోని హరిజనులపై అగ్రకుల దురంహంకారులు చేసిన దాడిని ఖండించే నేపథ్యం నుంచి రాశాడు.

""నన్ను బహిష్కరించండి బాబూ-
భారతదేశం నుంచే కాదు,
భూమ్యాకాశాలు లేని చోటికి
నన్ను నిషేధించండయ్యా!
మీ కనుచూపు మేర-

తిరిగి గుర్తురాని చోటికి. . . " అని దళితులు ఈ దాడులకు తట్టుకోలేక ఎలా ఆవేదన చెందుతున్నారో వర్ణించాడు. దేశంలో అనేక చోట్ల దళితులపై దాడులు జరుగుతున్నాయనే వాస్తవాన్నీ కవితలో చెప్పాడు. ఆ కవితలో ప్రజాస్వామ్యం వచ్చినా దళితుల జీవితంలో ఎలాంటి మార్పు రాలేదని వాపోతున్నాడు.

" ఆలోచించాల్సింది మీరు కాదు
ఆ పని చేయాల్సింది నేనే!
మాట లాక్కున్నావు - వేటనాపమన్నావు
ఓటు వేయమన్నావు
అంతా నీ ఇష్టమే....?
పార్టీ సెవెన్ ప్రజాస్వామ్యాన్నిస్తే
స్వాతంత్ర్యం నా శ్వాసను శాసిస్తోంది
దిక్కులు చూశాను,
వెక్కెక్కి ఏడ్చాను,
కళ్ళెర్రబారుతున్నాయి గుండెన్రాయి చేసుకుంటాను
నాణ్యంగా నరమేధమే చేయండి
ఇంకా ఏమి కావాలి? " స్వాతంత్ర్యం దళితులకు, కింది వర్గాల వారికీ స్వేచ్ఛ నివ్వక పోగా హింసాభరిత జీవితాన్ని అనుభవించవలసివస్తుందని, అందువల్ల నక్స లిజం వైపు కూడా వెళ్ళక తప్పడం లేదని వెళ్ళినా అక్కడా వర్గతత్త్వం మితిమీరిందని దాని నుండి బయటకు రండని అంటున్నాడు.

" కడగొట్టు బిడ్డలకి కొదవేమి లేదు.
"కారం ' చప్పబడితే
" ఊరుమిండి ' నంజు కోండి
రామస్వామీ

ఊరూరా తురుగుతున్నావా?
దేవదారి పూలు తెచ్చానయ్యా
దయచేసి సమాధి నుంచి బయటకు రండి
నేను సిద్ధుణ్ని - బుద్ధుణ్ని - కాను
నన్ను రెచ్చగొట్టకండ్రా
నరమాంసం తినలేను
గాలిని నిర్బంధిస్తే - సుడిగాలిని సృష్టిస్తా!
రాజ్యాధికారం రంకేస్తుంది
నా చేతిలో "రం పె" పదునెక్కుతుంది' ' అని దళితులకు రాజ్యాధికారమే శరణ్యం అంటున్నాడు. అంతవరకూ అవసరమైతే ప్రతిఘటన చైతన్యంతోనైనా తమ సమస్యలకు పరిష్కరించుకోక తప్పదని, అందుకనే అలాంటి మార్గంలోకి వెళ్ళే గిరిజన, దళిత వర్గాలను దీవించి పంపించమంటున్నాడు.

"వాసన లేని పువ్వు " పేరుతో నాగప్పగారి సుందర్ రాజు రాసిన కవిత కూడా భారతదేశంలో దళితుల పరిస్థితినే వివరించాడు.

"ఔను నేను దళితుణ్ణి
దాపురికం లేక - జాతి
చీదేసిన చివరి వాణ్ణి
ప్రపంచ చరిత్రలో వింతైన పంచముణ్ణి" అని ప్రపంచం లో ఎక్కడా లేని కులం భారత దేశంలోనే పుట్టిందని, అలా పుట్టిన కుల అంచెల వ్యవస్థలో అట్టడుగుకి దళితులను నెట్టేశారని చరిత్రను కవిత్వీకరించాడు.

"భరతమాత ముద్దు బిడ్డను
భారతీయులకు అస్పృశ్యుడను
చతుర్ముఖ బ్రహ్మ - చతుర్వేదాలు - చతుర్వర్ణాలు
నా జాతికి నాల్గే నాల్కలు

నేరానికి శిక్ష త్రిముఖ బ్రహ్మ
మూరెడు జుట్టుకు బారెడు సారము పంచమ వేదం
ధర్మానికి వర్ణం పులిమి - కర్మం మర్మం
జాతుల నీతులు ఆర్యుల రాతలు
త్రేతాయుగాన...
వేదాలు వల్లించిన ప్రతిభను వెదజల్లి
బాపన భాష్యముతో
ఆజానుబాహుడు అరణ్య రాముని
కర్కశ సురకత్తికి నాలుక నిచ్చిన
మహితాత్మ శంభూకుడు మా పితామహుడు
సమానత్వం సహించని అగ్రస్థానం
ఏకంగా యాచక వృత్తిని చేపట్టగా
బొటన వేలున దానం చేసిన
ఏకలవ్యుడు మా పెద్ద నాన్న
ఎవడికి తెలుసు వీడే తండ్రి అని
అమ్మకు పుట్టిన కమ్మని బిడ్డ
దాన వీర శూర కర్ణుణ్ణి
హీనజాతి పుత్రుడంటు – విద్యాభ్యాస అనర్హుడంటు
నిరంకుశ నిర్ణయ మిచ్చిన భూసురులకు
సువర్ణ దంతం సగర్వంగా సమర్పించిన
రాధేయుడు మా మేనమామ" అని పౌరాణిక అంశాలను చదువుతున్నప్పుడు జాతి, కుల విద్వేషాలతో కొంతమంది అనేక అవకాశాలకు ఎలా దూరమైయ్యారో, అలాంటి సంఘటనలతోదళితులు తమని తాము పోల్చి చూసుకుంటున్నారని ఈ కవిత చదివితే తెలుస్తుంది.

వీటన్నింటికీ కారణం చాతుర్వర్ణ వ్యవస్థేనని, అది కొంతమంది బ్రాహ్మణుల చేతిలో వృత్తి గౌరవం వక్ర మార్గం పట్టిందని ఆవేదన చెందుతున్నాడు. ఇక్కడ ఈ కవితలో ఒక లోతైన చారిత్రక అంశాన్ని కూడా వర్ణించాడు. అదంటా ఆర్య జాతి కుట్రగా భావించవలసి ఉందనీ వివరిస్తున్నాడు. కనుక, బ్రాహ్మణత్వాన్ని కేవలం బ్రాహ్మణుల కుట్రగా కాకుండా బ్రాహ్మణత్వం ఒక ఆర్య కుట్రను వశీకరించుకొని భారత దేశం అంతా విస్తరించిందనే ఆలోచన కనిపిస్తుంది.

గుండెడప్పు కవితా సంకలనంలోనే ప్రచురితమైన "దళిత ధ్వని" కవిత. హైదరాబాదు నగరం నిర్మించి నాలుగు శతాబ్దాలైన సందర్భంగా దానిలోనూ దళితుల భాగస్వామ్యాన్ని చూసుకోవడం చలనశీల స్వభావం కల వాళ్ళు చేసే పని. దాన్ని సుందరాజు కూడా ఈ కవితలో ఆ స్వభావమే కనిపిస్తుంది. ఆ కవితను పూర్తిగా ఇస్తున్నాను.

"నాలుగు శతాబ్దాల నా నగరం
నన్ను గుర్తించలేదు – నిజం చెబుతున్నా
పురాణ పారాయణ " రంభ" నా
పంచ చేరితే పతిత అవుతుందని
పిలక జుట్టు ఎగిరెగిరి పడితే
నాలుకతో ముడికట్టి, రక్తంతో శుద్ధిచేసి
రామరాజ్యానికి పునాది రాయినయ్యాను, అయినా
    నాలుగు శతాబ్దాల నా నగరం
    నన్ను గుర్తించలేదు – నిజం చెబుతున్నా
పరుగుల ప్రపంచంలో అడుగులు నేర్చుకుంటున్న వాణ్ణి
నేరుపుతో, ఓర్పుతో, 'ఔరా" అనదగిన అస్త్ర విద్యా వైద్యుణ్ణి
గుర్తుదేవుడు పరుగున వచ్చి
పాదాల పై వాలి " భిక్షాందేహి" అంటే భవిష్యత్తును బంధించి

నా బొటన వ్రేలితో
మహాభారతానికి నాంది వాక్యం రాశాను, అయినా
నాలుగు శతాబ్దాల నా నగరం
నన్ను గుర్తించలేదు – నిజం చెబుతున్నా
పూచే పువ్వు గంధం నేను
వీచే గాలి కదలిక నేను
నడిచే చరిత్ర రచయిత నేను
నేను ఆలోచించేటప్పుడు
అడుగు తీసి ముందడుగు వేసేటప్పుడు
ఆగిపోతాను, అప్పుడే
ప్రపంచం ఒక్కసారిగా కలవరపడుతుంది, అయినా
నాలుగు శతాబ్దాల నా నగరం
నన్ను గుర్తించలేదు – నిజం చెబుతున్నా
మురుకు నీటితో ముస్తాబైన బుద్ధన్న
ట్యాంక్ బండ్ పై బోధివృక్షం కనిపించనందుకు
అలక చెంది ముఖ కవళికలు మాడ్చుకుంటున్నాడు
నాన్న ను ఎరగని కూనల బస్సు – గర్భ స్టాండు వదిలి
అతుకుల బతుకు – రోడ్డుపైకి ఎక్కుతుంది
మరచిని లెక్కల బుక్కు తెరిచి
" ఎనభై మూడవ ' ఎక్కం పౌరులకు పరిచయం చేస్తున్నా,
అయినా,
నాలుగు శతాబ్దాల నా నగరం
నన్ను గుర్తించలేదు – నిజం చెబుతున్నా
చరిత్ర లేని బతుకు – పునాది లేని భవనం
పునర్నిర్మాణ ప్రయాణాన – హుస్సేన్ సాగర్

సముద్రం మీద శవమై నేను ప్రశ్నిస్తుంటే
సమాధానం చెప్పలేని – చార్మినార్ చేతులు పైకెత్తేసింది
" నాలుగు చేతుల్ని " నేను విశిష్టంగా పరిశోధిస్తుంటే
చేతిలో పక్షి గాలిలో కెగిరింది
శాంతిని నిల్పే నేత దూతను వదిలి
సమరానికి సిద్ధం కమ్మంటున్నాడు-
సెంటర్ పాయింట్ అబిడ్సట
గోల్కొండ ఎక్కి దిక్కులు చూశాను
" భాగ్యా " నికే ముంది
మంచి గంధం, పంచ రంగుల ఫోక్సింగ్ తో
పిటపిటలాడుతోంది – ఫిలింనగర్, ఇందులో
" నా స్థాన మెక్కడ్రా " అని అరుస్తున్నాను – అయినా
నాలుగు శతాబ్దాల నా నగరం
నన్ను గుర్తించలేదు – నిజం చెబుతున్నా
" కింగ్ వే ", అందంగా రామ్ కోటి రాస్తూనే ఉంది
కొప్పు విప్పుకొని పోచమ్మ, చిక్కుముడి తీసుకుంటుంది
సచివాలయం ముందు – విధాన సభ సాక్షిగా
అవస్థ పడుతూ – అమ్మ అందర్నీ సుఖపెడుతుంది
తెలుగు తల్లి ఒడిలో సేద తీర్చుకుందామంటే
పెద్దోడొచ్చి పని చెప్పాడు-
నా చూపుడు వేలుకు గుచ్చుకున్న
" ఆరె " చూపెడుతున్నా, అయినా
నాలుగు శతాబ్దాల నా నగరం
నన్ను గుర్తించలేదు – నిజం చెబుతున్నా
ఓదార్చే ఓపిక లేని పెద్ద మనిషులు

గడచిన చరిత్ర గూర్చి మమ్మ అడగకుండా
చేతనైతే వెదుక్కోమ్మని శ్మశానానికీడ్చుకొచ్చారు
నేనూరుకుంటే గదా!
పైకెక్కి పెదవిప్పాను – అయినా
నాలుగు శతాబ్దాల నా నగరం
నన్ను గుర్తించలేదు – నిజం చెబుతున్నా

*** *** ***

వ్యాఖ్యానాన్ని తగ్గించి అతని మరోకవితను అందిస్తున్నాను. *15-07-1994 హైదరాబాదు కేంద్రీయ విశ్వ విద్యాలయం, తెలుగుశాఖ పిహెచ్. డి. కై జరిగిన ఇంటర్వ్యూలో ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం గారు ఇంటర్వ్యూ నియమ నిబంధనలను అతిక్రమించి నన్ను "దేశద్రోహి" అంటూ తీవ్ర పదజాలంతో హింసించిన మనో నేపథ్యం నుండి.."* **ఔను నేను ' దేశద్రోహి '** నే అనే కవితను రాసుకున్నట్లు చెప్పుకున్నాడు సుందర్రాజు. దీన్ని దళిత మ్యానిఫెస్టోలో కూడా ప్రచురించారు.

"అమ్మ చెమటను/ అక్షరాలుగా మలచుకుని
అయ్యవార్లకు అంజలించా/ అందుకే నేను 'దేశద్రోహి'ని

పాదరక్షలు పాలీష్ చేయాల్సిన వాడిని / పద్యములు పాడుతున్నాను
గొడ్ల కాపరిగా దొడ్డ కర్ర బట్టి/ అడవి కెళ్ళకుండా అక్షరాలు నేర్చాను
మా తాతల మూత ముంతను పగులకొట్టి
మీసాలకు ప్రపంచాన్ని చూపించాను/ అందుకే నేను 'దేశద్రోహి'ని

చదువురాని జంధ్యం రెండు మార్కు లిస్తే/ విధి రాతని ఊర కుండక
యుజిసితో పోటి పడి / జెఆర్ఎఫ్ సాంధించుకున్నాను
అందుకే నేను 'దేశద్రోహి' ని'/ నన్నయ్యకు నమస్కరించనందుకు
విశ్వనాధునివిధానం కాదన్నందుకు / శేషేంద్రవి వేయిపడగలేనన్నందుకు

వెనక్కి వెళ్ళమంటే వినకుండా/ ముందడుగు వేసాను
అందుకే నేను 'దేశద్రోహి' ని/ ఊరవతల ఉండమంటే
ఊరెవరిదన్నా ను/ చెప్పులు చేతికి తీసుకోవలసినవాడివి
మెట్లెక్కి మాట్లాడుతున్నా ను/ "పరిశోధనకు అయోగ్యుడి "వంటే
ఎం.ఫిల్. పూర్తి చేసి చూపించా/ అందుకే నేను 'దేశద్రోహి' ని

హెచ్.సి.యు తెలుగుశాఖంటే/ ఆర్యజాతి సొత్తని తెలియక
నేను సైతం మనిషినంటూ/ మాట తెలిసి చోటు అడిగా
నగ్న సత్యాన్ని భగ్నం చేయబోయిన/ హెడ్ను 'నీవు' అన్నా ను
అందుకే నేను దేశద్రోహిని

ఆశయం వేరు – ఆలోచన వేరు అని తెలియక/నిజాన్ని నిజమని
నిర్భయంగా నివెదించాను/ అందుకే నేను దేశద్రోహిని
నా చావుని ఆశించిన/ అయ్యగారికి నిరాశ మిగిల్చాను
అందుకే నేను 'దేశద్రోహి' ని

అవమానం జరిగింది/ అన్యాయం చేసారు
అన్న లారా రండని/ అరుస్తూ........" నేను హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం లో చేరిన తొలిరోజున చూసిన కవిత ఇది. అప్పటికే దళిత మ్యానిఫెస్టోలో ఆ కవిత ప్రచురితమై పోయింది. దాన్ని చదివి సుందర్రాజు దగ్గరకు వెళ్ళాను. అతనిలో స్పందించే గుణం ఎక్కువగా ఉందని గమనించాను. చిన్న విషయానికి కూడా తీవ్రంగా స్పందించేవాడు. అదంతా అతని కవిత్వంలో కనిపిస్తుంది.

నాగప్పగారి సుందర్రాజు కథలు

నాగప్ప గారి సుందర్రాజు కథలపై పరిశోధన చేయడమే కాకుండా స్వయంగా కూడా కథలు రాశారు. మాదిగోడు కథలు పేరుతో వాటిని ప్రచురించాడు. వీటిని విమర్శకులు ఆహ్వానించారు. ఈ కథల గురించి కోయి కోటేశ్వరరావుతో పాటు నన్ను కూడా ముందుమాట రాయమన్నాడు. దాన్ని కేవలం తన కథల పుస్తకంలోనే కాకుండా తన డాక్టరేట్ సిద్ధాంత వ్యాసంలోనూ ఉటంకించాడు. మాదిగోడు కథల్లో కొన్ని కథలను వార్షిక కథా సంచికల్లోనూ, పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వారు ప్రచురించిన కథా ప్రత్యేక సంచికల్లోనూ ప్రచురించారు.

విమర్శకుల ప్రశంసలు

డా.ఎండ్లూరి సుధాకర్, నాగప్పగారి సుందర్రాజు గారలు రాసిన మాదిగ కథలు తెలుగు సాహిత్యంలో ఆత్మకథా ప్రక్రియను ప్రవేశపెట్టాయని విమర్శకులన్నారు (గుడిపాటి, ఇతివృత్తం : 2002 – 12)

మాదిగ జీవిత వాస్తవికతను చిత్రించిన కథ జొరెశావు అనీ, మాదిగోడు కథలతో పాటు మావూరి మైసమ్మ లో గల కథను గురించి కూడా ఆచార్య రాచపాళెం చంద్ర శేఖర రెడ్డి వార్త ఆదివారం అనుబంధం లో రాశారు. అలాగే బి.యస్.రాములు గారు కూడా వివిధ సందర్భాలలో నాగప్పగారి సుందర్రాజు కథలను ఉదాహరించారు.

కథా శిల్పంలో నూతన విప్లవం 'మాదిగోడు కథలు'

"మాదిగోడు" కథల సంపుటికి 26-10-1997 న కథాశిల్పంలో నూతన విప్లవం ''మాదిగోడు కథలు'' పేరుతో నేను రాసిన ముందుమాటను కొన్ని మార్పులు, చేర్పులతో నా పుస్తకం సాహితీ సులోచనం లో

ప్రచురించాను. అయితే, ఈ పుస్తకంలో సుందర్రాజు సాహిత్యం, జీవితాన్ని పరిచయం చేస్తున్నందువల్ల, పాఠకుల సౌకర్యార్థం దాన్ని ఇక్కడ కూడా అందిస్తున్నాను.

"మాదిగ' అనే పదం, మా ఆత్మగౌరవం కూడా దిగువ స్థాయిది కాదని గమనించమని దండోరా వేయటానికి నేడు నినాదంగా మారింది. నిజానికి మాదిగలు తెచ్చిన చైతన్యం అణచివేతకు గురవుతున్న మిగిలిన అన్ని కులాల్లోనూ ఇప్పుడిప్పుడే బాగా వ్యాపిస్తున్నది. చైతన్యం అనేది అన్ని కోణాల నుండీ, అన్ని రంగాల నుండీ జరగవలసి ఉంది. దానికి ఎన్నో ప్రేరణ శక్తులు బలాన్ని చేకూరుస్తుంటాయి. వాటన్నింటిని సమీకరించుకొని, సరైన బాటలో పయనించేటట్లు చేయగలిగినప్పుడే సామాజిక ఉద్యమాలు ఆశించిన ఫలితాలను పొందగలగటంలో వేగవంతంగా విజయవంతమవుతాయి. ఈ లక్ష్యాలను చేరుకోవడానికి మాదిగ సాహితీ వేత్తలు ప్రయత్నించడంలో భాగమే 'మాదిగోడు' కథల సంపుటి!

తరాలు మారేసరికి ఒకతరం సమాధుల్లో మరొక తరం చరిత్ర మరుగున పడిపోతుంటుంది. దానితో పాటు వాళ్ల నిజ జీవితం కూడా అడుగునపడి, పరాయీకరణకు కృత్రిమత్వానికి దారి తీస్తుంటుంది. నిజ జీవితం నిలబడాలంటే ఎన్ని తరాలైనా వాటిని కథలు కథలుగా చెప్పుకోవటం వల్లనే అది నిలుస్తుంది. నాగప్పగారి సుందర్రాజు కొన్ని నిజ జీవితాలను కథలుగా అందిస్తూ ఆ ప్రయత్నమే చేస్తున్నాడు అనిపించింది.

ఈ కథా సంపుటిలో మొదటి 'బోడెద్దుకత' లో దళితేతరులు తాము ఏది చేస్తే అది 'కథ'గా, సాహిత్యంగా చలామణీ అయ్యిందనీ, అటువంటపుడు మాదిగల అలవాట్లు, ఆచారాలు, జీవిత వాస్తవాలన్నీ కూడా కథా వస్తువులుగా తీసుకోవటంలో తప్పులేదనీ, పైగా దాన్ని ఆత్మగౌరవ ప్రకటన, అస్తిత్వానికై జరిగే సంఘర్షణలో ఇవన్నీ భాగమేననే

ధ్వనింపజేశాడు రచయిత. ఈ కథలో ఎద్దుని కోసి చూపటంలోనే రాబోయే కథలన్నింటికీ బీజాన్ని నాటి తర్వాత వచ్చే ఇంచుమించు అన్ని కథల్లోనూ మాదిగల జీవితాల్ని విశదీకరించి చూపాడు. ఇదొక గొప్ప శిల్పం. మాదిగలు అత్యంత ప్రియంగా గొడ్డును కోసుకొనే, పంచుకొనే దృశ్యాల్ని రమణీయంగా తన కలం కుంచెతో చిత్రీకరించిన నేర్పు తెలుగు సాహిత్యంలో సుందర్రాజుకే దక్కుతుందేమో! గతంలో ఒకటి రెండు కథలు ఈ వస్తువుతో వచ్చినా ఇంత దృశ్య చిత్రీకరణ జరగలేదు!

ఈ కథల సంపుటిలో 'జోరేసావు కత', 'ఊరారెడ్డి మనమురాలి మింద మొనుసుండాది'లలో అంటరాని పిల్లలు చదువుకోవటానికి మానసికంగా, శారీరకంగా ఎన్ని చిత్ర వధలకు గురికావల్సి వస్తుందో చాలా వరకూ మనో విశ్లేషణ పద్ధతిలో చూపాడు రచయిత.

ఊరి బావిలో ఉమ్మివేయటం, బావిలో తన నీడను చూసుకొని ఆనందించటం, తరగతి గదిలో అగ్రవర్ణాల వారి పిల్లలకు కాళ్లు తగిలించటం, తన గురించి ఊరిలో అందరూ చెప్పుకుంటుంటే గౌరవంగా ఫీలవ్వటం వంటి చర్యలు కనిపిస్తాయి. ఇవన్నీ దళిత బాలుడికి మానసికంగా కలిగిన గాయాలకు కొంత ఉపశమనం కల్గించు కోవటానికి చేసిన పనులని అర్థం చేసుకోవాలి.

తీరని కోరికలను ఆ విధంగానైనా తీర్చుకొని సంతృప్తి చెందడానికే అంటరాని పిల్లవాడు ఆ ప్రయత్నాలు చేశాడనిపిస్తుంది. నేటికీ దళితులు తమకు నచ్చిన అంశం మీద పరిశోధన చేయాలంటే విశ్వ విద్యాలయ సామ్రాజ్యాల్లో సూపర్‌వైజర్'రాజ్యా' ధిపత్యం నుండి ఎంతో హెరాస్‌మెంట్‌ని భరించవలసి వస్తుందని ఈ వ్యాస రచయితకు ఎదురైన స్వీయానుభవమే నిదర్శనం! ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో ప్రాథమిక స్థాయిలో దళిత పిల్లలు ఇటువంటి అవమానకరమైన సంఘటనలకు ఎంతో కృంగిపోవాల్సి వస్తుందో కదా! అనేది ఈ కథ వల్ల స్పష్టమవుతుంది.

ఈరారెడ్డి 'మనమురాలి మింద మొను సుండాది' కథలో ప్రాథమిక పాఠశాల స్థాయిలో ఏ అడ్డుగోడలు బంధించలేని స్వేచ్ఛను, నిష్కళంక ప్రేమను పిల్లలు అనుభవించే ఆహ్లాదకర వాతావరణాన్నీ , కలిసి మెలిసి ఆడుకుంటూ, పాడుకుంటూ ఉండగా కలిగే ఆకర్షణ, ఉత్సాహాలను అత్యంత సహజంగా ' సుదరం' గా చెప్పాడు. అంతటితో ఆగిపోతే విశేషం ఏమీలేదనుకోవచ్చు. ఆ విధమైన పరిస్థితి కొనసాగితే సామాజిక అంతరువులు వ్యత్యాసాలు తొలిగిపోతాయి. కాబట్టే పిల్లల్లో కూడా కుల, మత, వర్గ, విభేదాలు సృష్టిస్తున్న సంకుచిత పెద్దలను దుయ్యబెడ్తున్నా డు.

కాన్వెంటు విద్యా విధానం వచ్చి ఈ పసి పిల్లలు ఆడుకొనే పూల తోటల్లో బ్రహ్మజెముళ్లను నాటే వ్యవస్థను ప్రతిఘటిస్తున్నా డు. అందిన అవకాశాలతోనే దళిత పిల్లలు ప్రదర్శించే ప్రతిభను గుర్తించవలసిన అవసరాన్ని కూడా ప్రబోధించే కథగా దీన్ని అభివర్ణించవచ్చు. దానితోపాటు ఆగస్టు పదిహేను నాడు జాతీయ పతాకాన్ని ఎగురవేసి కులం- మతం లేదంటూ, సమైక్యతా గీతాలతో పాటు గాంధీ, నెహ్రూలను కీర్తిస్తూ, దానికి దళిత పిల్లలనే సాధనంగా వాడుకోవటం గురించి రచయిత చక్కని అధిక్షేపక ధోరణిలో రచన చేశాడు.

దళితులను వాళ్ళ కళ్ళను వాళ్ళ చేతనే ఎంత నాజూకుగా పొడిపించుకొనేలా చేస్తున్నా రో, తేనె పూసిన కత్తులతో వాళ్ళ నాలుకలను వాళ్ళే ఎలా తెగ్గోసుకునేలా చేస్తున్నా రో ఈ కథలో చెప్పాడు. కులం లేదంటూ పాట పాడినందుకు మెచ్చుకుంటూనే, పాడిన మాదిగ పిల్లలను మాత్రం అసహ్యించుకోవటం స్వర్ణోత్సవ భారతదేశ రాజకీయ, సామాజిక విలువల పతనాన్ని తెలియజేస్తుంది.

నిజంగా కుల నిర్మూలన గురించి కృషి చేసిన డా// బి.ఆర్. అంబేద్కర్, డా// బాబూ జగజ్జీవన్‌రామ్‌లకు సంబంధించిన గేయాల్ని స్వాతంత్ర్య వేడుకల్లో పాడించగలిగే చైతన్యం దళితుల్లో రావాలనేదే రచయిత తపన!

'నడిమింటి బోడెక్క బసివి రాలయ్యేద' కథ భయంకరమైన మూఢాచారాల నుండి ప్రజలకు విముక్తి లభించవల్సిన ఆవశ్యకతను గుర్తుచేస్తున్న ది.

'మద్దికెరమార్తమ్మ'ను అగ్రవర్ణ భూస్వాములు అత్యాచారం చేసి చంపేసిన ఆ వాస్తవ పరిస్థితిని కథ కంటే సంఘటనలను వర్ణించేటప్పుడు చదువుతున్నట్లే మొదట్లో అన్పించినా, మనకు తెలియకుండానే పిడికిళ్లు బిగుసుకోవటం ప్రారంభిస్తాయి. దళిత సంఘాలు ఉద్యమాలు కూడా అన్ని సంఘాలు మాదిరిగానే మారిపోకూడదనీ ప్రక్కదారి పడుతున్న దళిత ఉద్యమబాటని సరిచేసుకోమనే సునిశిత విమర్శతో కూడిన సూచన కూడా దీనిలో ఉంది. సమస్యల ప్రాధాన్య వివక్షతకు గుర్తించవలసిన అవసరాన్ని మరింత స్పష్టం చేస్తున్న ది.

ఈ కథా సంపుటిలో మరో విశేషమేమిటంటే అందరిలాగానే దళితులూ పేర్లు పెట్టుకున్నప్పటికీ, వాటికి బదులు కులం (మాదిగ రంగన్న కొడుకు, ఈడిగ రంగయ్య), మతం (తురకోడు ఖాజా), గుణం (సెలివోడు-సొట్టకాళ్ల సద్గుణం), వంశాల (సాలంజోళ్లు) చరిత్రల ప్రాధాన్యతను బట్టే పేర్లు మార్పు చెంది, అవే స్థిరపడి పోతుంటాయనే నగ్న సత్యాన్ని చరిత్రీకరించాడు.

దళితులకు కూడా స్వంత ఆలోచనలు ఉంటాయి. స్వంత జీవితం జీవించాలని ఉంటుంది. ఆత్మ గౌరవంతో బతకాలని ఉంటుంది. కానీ, బలవంతంగా మోపబడిన వాటి నుండి తప్పించుకోలేక, వాటితోనే జీవితాల్ని లాక్కొని రావల్సివస్తుందని, తమవి కాని జీవితాల్లో దళితులు జీవిస్తున్నారనేది వాచ్యం చేయకుండా శిల్ప నైపుణ్యంతో దాన్ని అందించగలిగాడు రచయిత.

ఈ కథా రచయిత దళిత విద్యార్థి జీవిత చిత్రణ దిశగా పయనిస్తే జీవం ఉన్న మరిన్ని మంచి కథలను అందించగలుగుతాడని అనిపిస్తుంది.

ఈ కథలు రాయలసీమ మాండలికంలో ఉన్నాయా? రాయలసీమలోని దళితుల భాషను కథల్లో రాశాడా? అనేది గమనించి మాత్రమే కథల్లోని మాండలిక భాషా నిర్ణయం చేయటం మంచిది. కనుక, అది భాషావేత్తలకు వదిలేస్తున్నాను.

రచయితలు కథల్లో సాధారణంగా పేర్లను మార్పులు చేస్తుంటారు. కానీ, సుందర్‌రాజు చాలా కథల్లో కొంతమంది నాయకుల పేర్లు యథాతథంగానే ఉంచేశాడు. తీసుకొన్న కథా వస్తువులు కూడా వాస్తవాలే.

సమాజంలో కొన్ని రుగ్మతలు ఉంటాయి. వాటిని యథాతథంగా చెప్పటం వాస్తవిక రచన అనిపించుకోదు. ఆ పరిస్థితులు ఉత్పన్నం కావటానికి దారితీసిన కారణాలు ఏమిటి? దానికి రచయిత ఇచ్చే పరిష్కారమేమిటి? అనేది తన సృజనాత్మక శక్తితో పాఠకునికి స్ఫురించగలిగేటట్లు చేయగలిగేది వాస్తవిక రచన అనిపించుకొంటుంది.

రచయితలో ఆ ప్రతిభ ఉన్నప్పుడే ప్రజల్లో భావాత్మక చైతన్యం కలిగి, అది క్రియాత్మక చైతన్యానికి దారి తీస్తుంది. కొన్ని కథల్లో సుందర్‌రాజు ఈ లక్షణాన్ని అనుసరించాడు. కొన్నింటిని పాఠకులకే వదిలేశాడు. ఈ శిల్ప పద్ధతి పాఠకుల ఆలోచనలకు పదును పెట్టటానికైతే పర్వాలేదు. కాని అసమర్థత అయితే రచయిత మాత్రం పలాయనవాదమే అవుతుంది.

ఏది ఏమైనా దళిత కథా రచయితల్లో సుందర్‌రాజు ఒక నూతన విప్లవాన్ని తెచ్చిన వానిగా మిగిలిపోతాడనే సత్యాన్ని 'మాదిగోడు' విన్పిస్తుంది.

సుందర్రాజు కేవలం మాదిగోడు కథల ప్రచురణతోనే ఆగిపోవాలనుకోలేదు. తర్వాత కూడా అన్ని కులాల వారి చేతా మాదిగల గురించి రాయించాలనేవాడు. మాదిగలు తమ జీవితాలను కథలుగా కవితలుగా రాసుకొనే అవకాశాన్ని కల్పించాలనే వాడు. ఆ కలలు నెరవేరకుండానే తనువు చాలించాడు.

సుందర్రాజు పరిశోధన

నాగప్పగారి సుందర్రాజు హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయంలో ఎం.ఫిల్,. పిహెచ్. డి. పరిశోధన చేశాడు. ఎం.ఫిల్,. ఆచార్య సి. ఆనందారామం గారి పర్యవేక్షణలో చేశాడు.

పులికంటి కృష్ణారెడ్డి కథలపై ఎం.ఫిల్,. పరిశోధన చేశాడు.

పిహెచ్. డి. పరిశోధన

రాయలసీమ కథలు- ప్రాదేశిక చిత్రణ అనే అంశంపై డా// ఎస్.శరత్ జ్యోత్స్నా రాణి గారి పర్యవేక్షణలో పిహెచ్. డి. పూర్తి చేశాడు. దీన్ని 1998 లో హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పించాడు.

సిద్ధాంత గ్రంథాన్ని చూస్తే కొంచెం హడావిడిగా సమర్పించినట్లు కనిపిస్తుంది. అయినా, సిద్ధాంతాన్ని సమన్వయించడంలో ఏకసూత్రత కనిపిస్తుంది. ప్రాదేశికతను నిర్వచించి, దాని లక్షణాలను వివరించి, వాటిని వివిధ కథలతో అన్వయించిన తీరు బాగుంది.

ఆచార్య సి,ఆనందారామం గారి దగ్గర ఎం.ఫిల్ పూర్తి చేసినా, ఇతడు పిహెచ్.డి లో చేరే నాటికి ఆమె పదవీ విరమణ చేయడం వల్ల కుదర లేదనీ, కనీసం ఆచార్య కె.కె. రంగనాథాచార్యులు గారి దగ్గర చేయాలని ఆశించినట్లు సిద్ధాంత వ్యాసానికి రాసుకున్న ముందుమాట వల్ల తెలుస్తుంది. ఈ సిద్ధాంత గ్రంథం ఇంకా ముద్రితం కాలేదు.

సుందర్రాజు పరిశోధనను గమనించడానికి వీలుగా, పాఠకుల సౌకర్యార్థం దీనిలోని కొన్ని ముఖ్యాంశాలను ఇక్కడ పొందు పరుస్తున్నాను.

పిహెచ్.డి సిద్ధాంత గ్రంథాన్ని తొమ్మిది అధ్యాయాలుగా విభజించి విశ్లేషించాడు.

మొదటి అధ్యాయం - 'రాయలసీమ భౌగోళిక చారిత్రక అంశాలు ' లో జిల్లాలు వారిగా ఆ అంశాలను వివరించి, అవి ఆ ప్రాంతం వారి పై ప్రతిఫలించిన తీరును విశ్లేషించాడు. అనంతపురం, కడప, కర్నూలు, చిత్తూరు జిల్లాలను రాయలసీమ అని పిలుస్తారు. ఆ ప్రాంతం అనేకాంశాల్లో వైవిధ్యాన్ని సంతరించుకొంది.

రెండవ అధ్యాయంలో రాయలసీమ కథా రచయితలను, వారి ముఖ్యమైన కథలను పేర్కొన్నాడు.

మూడవ అధ్యాయంలో ప్రాదేశికతను వివరించాడు.

ప్రాదేశికత: లక్షణాలు

'*ప్రాదేశికత భౌగోళికంగా చూసినప్పుడు ఆయా స్థలాల యొక్క ప్రాముఖ్యతను సూచిస్తుంది. వస్తు పరంగా చూసినప్పుడు దాని ఉనికి తెలియజేస్తుంది. స్వరూప స్వభావాలకు సంబంధించి చూసినప్పుడు గుణ దోష విశేషాదులను తెలియజేస్తుంది* (పుట: 36- 37) అని పేర్కొన్నాడు.

ప్రాదేశికత, దాని లక్షణాలను మూడవ అధ్యాయం పుట: 54 లో ఇలా వివరించాడు.

1. ప్రాదేశిక రచనల్లో ఆధునిక సమాజానికి దూరంగా ఉండి అభివృద్ధి నోచుకోని ప్రాంతాల యొక్క జన జీవితాల కథ ఉంటుంది.

2. ఈ కథ (ప్రాదేశిక –కథ) ఆ ప్రదేశం సభ్యత, భాషా మరియు వ్యవహార శైలితో పాటు, ఆర్థిక రాజకీయ, నైతిక, మత పరమైన సామాజిక స్థితిగతులను ప్రతిబింబిస్తుంది. దీని వలన ఆ ప్రదేశం యొక్క సమగ్ర స్వరూపం స్పష్టపరచబడుతుంది.

3. ప్రాదేశిక రచనల్లో (అభివ్యక్తి) స్థానీయరంగు (local colour) ఉంటుంది. ఈ స్థానీయరంగు ఆ ప్రదేశం యొక్క ప్రకృతి, భాషా, ఆచార సాంప్రదాయాలు, మృత భావనలతో నిండి ఉంటుంది.

4.ప్రాదేశిక రచనల్లో పాత్రల చిత్రణ, కథాకథనం, ప్రదేశం యొక్క సమగ్రతను వ్యక్తపరుచుటలో ప్రధాన పాత్రను, తాత్త్విక భూమికను పోషిస్తాయి. ప్రాదేశానికి ప్రతినిధి ఇక్కడ వ్యక్తి కన్నా ప్రదేశానికి ప్రాముఖ్యత ఉంటుంది.

5. ప్రాదేశిక రచల ప్రధాన లక్ష్యం ప్రత్యేకమైన ప్రదేశం యొక్క చిత్రాన్ని ఆవిష్కరించుట, ప్రత్యేకమైన దృష్టితో ప్రాదేశిక రచనలు చేయడం జరుగుతుంది.

జాతీయ సాహిత్యంలో ప్రాదేశికత ఆవిర్భావం ఆవశ్యకతను, సృజనాత్మక రచనలపై జరిగిన పరిశోధనలను పరిశీలించాక, ఇప్పుడు ప్రాంతీయ భాషా సాహిత్యంలో సైతం ప్రాదేశికతను పరిశీలించి పరిశోధనలు చేయవలిసి ఉంది.

సిద్ధాంత గ్రంథంలో ముఖ్యంగా కథలను సమన్వయించిన తీరు బాగుంది. భాషా విశ్లేషణకు బూదరాజు రాధాకృష్ణ గారి రచనలను ఎక్కువగా ఉపయోగించుకున్నాడు. వాటిని లోతుగా తెలుసుకోవడానికి ఆ సిద్ధాంత గ్రంథాన్ని పరిశీలిస్తే తెలుస్తుంది. అయినా కొన్ని అంశాలను ఇక్కడ అందిస్తున్నాను.

ప్రాదేశికత - కథలతో సమన్వయం

"తెలుగులో రావిశాస్త్రి "మూడు కథల బంగారం', కాళిపట్నం రామారావు "యజ్ఞం' ఉత్తరాంధ్ర ప్రాదేశిక రచనగా చెప్పకోవచ్చు. అలాగే తెలంగాణా సాయుధ పోరాటం నేపథ్యం గాను; ప్రత్యేక తెలంగాణా నేపథ్యం గాను వచ్చిన రచనలు సైతం ప్రాదేశికత రచనలుగా చెప్పకోవచ్చు. 1980 తరువాత రాయలసీమ రచయితలు ప్రాదేశికత నేపథ్యంగా "కథా ఉద్యమాన్ని ' కొనసాగిస్తున్నారు.

ప్రాదేశిక రచనలు "ప్రాంతీయ వాదాన్ని ' మాత్రమే "నినాదం'గా సూచిస్తే ప్రయోజనం ఉండదు. ప్రాంతీయ వాదానికి బలమైన తాత్త్విక

భూమిక ఉండాలి. చారిత్రకంగా ఆ ప్రాంతానికి జరిగిన, జరుగుతున్న వివక్షతకు సాక్షాధారాలు ఉండాలి. మొత్తం సమాజంతో సరి చూసినప్పుడు ఆ ప్రత్యేక ప్రాంతానికి జరిగిన అభివృద్ధి నిరోధక వ్యవహారాలలో "రాజ్యం' స్వరూపం, స్వాభావిక లక్షణాలు బహిర్గతం కావాలి.

అభివృద్ధికి నోచుకొని ఆ ప్రాంతం ప్రజలు నికృష్ట జీవితం నుండి విముక్తి కోరుకోవడానికి పడే తపన, వేదన, జీవన సంఘర్షణను "కళాత్మకంగా - కథ - కథనం' తో సాహిత్య దృష్టి జరగాలి. అలాంటి సాహిత్య సృష్టిపైన ప్రాదేశికత నేపథ్యంగా పరిశోధనలు జరిగినపుడు పరిశోధనా ఫలితాల వలన లోటుపాట్లు తెలుస్తాయి.

వ్యాధి అంతు దొరికితే వైద్యం సులభమైనట్లు సమస్యలను సాధికారికంగా గుర్తించగలిగినప్పుడు, సమస్య పరిష్కారాన్ని సూచించడం కానీ లేదా సమస్యను రూపు మాపడానికి సాధ్యమవుతుంది. సాహిత్యానికి ఉన్న సామాజిక ప్రయోజనాలలో "ప్రాదేశికత' కూడా ఒకటన్నది మరవరాదు.

రాయలసీమ సంస్కృతి – ప్రాదేశికత

సంస్కృతి అనేది ఒక జాతి జీవన విధానాన్ని తెలియజేస్తుంది. రాయలసీమ "సంస్కృతి'ని సూచించే అంశాలు కొన్నింటిని ప్రత్యేకంగా పరిశీలించాల్సి ఉంది.

ఉదా: ఊరి పేర్లు, వ్యక్తుల పేర్లు, సంబోధనా సంబంధమైనవి. ఆహారపు అలవాట్లు, పాలెగాళ్ళ సంస్కృతి, మత సంబంధ విషయాలు మొదలగునవి

ఊరి పేర్లను పరిశీలించినపుడు చెరువు, సముద్రం, దిన్నె, గిరి, కొండ, కుంట లేదా గుంట, బండ, దుర్గం, కోట మొదలైనవి ఊరి పేర్లకి ముందు, వెనకా చేరి కనిపిస్తున్నాయి. వీటిలో చాలా వరకు విజయనగర సామ్రాజ్య కాలం నుండి ఆ ప్రభావంతో ఏర్పడిన పేర్లుగా కనిపిస్తున్నాయి.

అలాగే కన్నడ దేశ ప్రభావం వలన రాయలసీమలో కర్నాటక సరిహద్దు జిల్లాలలో కన్నడ దేశ సంప్రదాయాలు, కన్నడ భాషా పదాలు చేరడం కనిపిస్తుంది.

ఉదా: ఊరి పేర్లు లింగద హాళ్, అక్క గార్ల దేవర హాళ్, బెళగళ్మొ.వి. అలాగే 'గేరి' అనే పదం. ఈ పదానికి వీధి, వాడ అనే అర్థాలతో పాటు క్రమంగా ఊరు అనే అర్థం కూడా ఏర్పడింది. ఉదా: మాదిగ్గేరి (మాదిగల వీధి) బాపన గేరి (బ్రాహ్మణుల వీధి) ఇలా ఇక గేరి 'కేరి'గా మారిన రూపాలు కూడా కనిపిస్తున్నాయి. అరికేరి, ఎరడకేరి, కిరికేర, మద్దికేరి మొ.వి.

అలాగే 'బసివి రాండ్ర' వ్యవస్థ. ఈ ప్రభావం వ్యక్తుల పేర్లలోనూ, ఇంటి పేర్ల లోనూ చేరింది. ఉదా. బసివిరాలు నడిమింటి బోడెక్క, ఉలిగి సంజమ్మ, సొదత్తి ఈరమ్మ, బసప్ప, ఉలిగప్ప, మారప్ప, జోగప్ప మొ. పేర్లు స్త్రీ, పురుషులలో కనిపిస్తున్నాయి.

అలాగే ఇంకా వ్యక్తుల పేర్లను పరిశీలించినపపుడు 'గారి' సంస్కృతి కనిపిస్తుంది. ఒక వ్యక్తి పేరుకు ముందు వారి పూర్వులు (తాత లేదా తండ్రి) పేర్లు చేర్చుకుని పేరు పెట్టుకోవడం కనిపిస్తుంది. అది రాను రానూ ఇంటి పేరుగా మారిపోతుంది. ఈ 'గారి' సంస్కృతికి మూలాలు విజయనగర రాజ్యంలో కనిపిస్తాయి. శ్రీ కృష్ణ దేవరాయల ఆస్థాన కవి అయిన 'మాదయగారి మల్లన'ను పేర్కొనవచ్చు.

కర్నాటకలో కూడా ఈ సంప్రదాయం ఉంది. ఉదా: సీమలోని కొన్ని పేర్లు. సవ్వప్ప గారి ఈరన్న, నాగప్పగారి సుందర్రాజు, పుట్లప్ప గారి గాది లింగప్ప. మొ. అలాగే సీమలోని పాలెగాళ్ళ సంస్కృతిని, బాంబుల సంస్కృతిని సూచించే విధంగా వ్యక్తుల పేర్లు, ఇంటి పేర్లు కనిపిస్తాయి. ఉదా. బందూకుల మస్తాని, తుపాకులు బజారప్ప, బాంబుల శివారెడ్డి, గడ్డార్ల గంగన్న మొదలగునవి.

అలాగే "అప్ప ' సంస్కృతి ఇది కన్నడ ప్రభావం వలన వచ్చింది. సీమ ప్రాదేశికతగా మిగిలిపోయింది. అప్ప అనేది పురుష సంబంధ పదం ఇది గౌరవ సూచకంగా వాడతారు. అలాగే సర్వ సాధారణంగానూ వ్యవహరిస్తారు. కడప, చిత్తూరు జిల్లాల్లో "అబ్బా ' అని కూడా వాడబడుతోంది. ఉదా: ఏమప్పా దొరా, ఏమప్పా.... రెడ్డీ... ఏమబ్బా . . . అట్టగుంటివి మొ.

అలాగే "నీవు ' అనేది కూడా మిగతా కోస్తాంధ్రా ప్రాంతాల్లో గౌరవ సూచకంగా వాడే "మీరు ' ఇక్కడ లేదు. "నీవు ' అనడమే కనిపిస్తుంది.

అలాగే పాలెగాళ్ళ సంస్కృతి. పూర్వం ఇటువంటి సంస్కృతి ఉండటం వలన ఈ పదం నేటికీ ఉంది అయితే ఇది ఎదుటివారి బలాన్ని గుర్తించేటందుకు గాని, ధిక్కరించేందుకు గాని ప్రశ్నించేందుకు గాని సామాన్య జన వ్యవహారంలో కూడా ఉంది. ఉదా. ఏ వాడంత పాలెగా డా, ఆయప్ప ఆ వూరి పాలెగాడప్పా. నీవంత పాలెగాడివై పోయ్యినావా?

"లే ' సంస్కృతి.

"లే ' అనేది పురుష సంబంధమైన పదంగా కన్నడ సంప్రదాయం ప్రభావంతో ప్రవేశించి సీమలో స్థిరపడింది. దీనిని ఒక వ్యక్తి తనకన్న చిన్న వాడిని, తన ఈడు వాడై అతి సన్నిహితంగా ఉన్న వానిని "లే ' అని పిలుస్తారు. కొన్ని సందర్భాల్లో "లే ' పదం అగౌరవ పదం గానూ, ఆవేశ పదంగా నూ వాడే వ్యవహారం ఉంది. సర్వ సాధారణంగా వాడే సందర్భం.

ఉదా: 1. ఏమ"లే ' బూతినే వ్వా!,

2. బ"లే ' వానొచ్చే తట్లుండాది రా!,

3. రా"లే ' అని సెప్పితి.

4. ఫో"లే ' అంటే ఫోనే ఫోలేదు.

5. "లే ' య్! రేపన్నా పనికొస్తావా? లేదా?

కోప తాపాల్లో ఆవేశంగానూ వాడే విధానం.

1. ఏము"లే' సెప్పితే సెవులోకి పడదా

2. యక్లు తక్లు మాట్లాడుతావేము"లే'

అలాగే "కాళు' సంస్కృతి. "కాళు' అనే పదాన్ని బరువు, భాగం, కొలమానం, వెల, ధర మొదలైన వాటికి సమానార్థకాలుగా వాడటం జరుగుతోంది. ముఖ్యంగా మాంసం విక్రయంలో ఎక్కువగా వాడబడుతోంది.

ఉదా: "కాళు' ఒక జంతువు మాంసంలోని 1/4 వ వంతు భాగంగా వ్యవహరిస్తారు.

అరికాళు - కాళు భాగంలో సగ భాగం

గిరికాళు - అరికాళు భాగంలో సగ భాగం

శెట్టి - గిరికాళు భాగంలో సగ భాగం

కుప్ప ఒక కేజీ తూకాన్ని సూచించే భాగం

ఆహార సంబంధమైన విషయాలలో సంగటి, జొన్న బువ్వ, కొర్ర బువ్వ, సియ్యా బువ్వ, సాబువ్వ, ఒలగలు మొ. చెప్పుకోదగినవి.

రాయలసీమ సంస్కృతి - ప్రత్యేకత

సాధారణంగా సీమలో వర్షపాతం తక్కువ ఉండటం అక్కడ జొన్నలు, రాగులు, కొర్రలు మొ.వి అధికంగా పడుతుండటం వలన వారి ఆహారంలో అవే ప్రధాన స్థానమాక్రమించాయి. వరి అన్నాన్ని ఏదైనా ప్రత్యేక సందర్భాలలోనే ఇంతకు పూర్వం ఉపయోగించేవారు. ముఖ్యంగా దేవునికి నైవేద్యం పెట్టే సందర్భంలో ఉపయోగిస్తూ ఉండటం వలన స్వామి + బువ్వ రూపాంతరం చెంది సాంబువ్వగా మారింది.

శనగలు, కందిపప్పుని ఉడకబెట్టి సమపాళ్ళల్లో బెల్లం వేసి రుబ్బి పూర్ణం చేసి మైదా లేదా గోధుమ పిండితో చేసిన కంచం మధ్యలో పూర్ణం పెట్టి రొట్టెల్లాగ తట్టి పెనం మీద నూనె వేసి కాల్చే వాటినే "ఒలగలు' అంటారు. వీటినే భక్ష్యాలు అని కూడా అంటారు. ఇవి లేనిదే దాదాపుగా ఏ

కార్యక్రమాన్నీ చేయరు. ఇవి అంతగా సీమ సంస్కృతిలో భాగమై పోయాయి.

ప్రాదేశికతలో 'భాష' ఒక భాగమే అయినా 'భాషే' ప్రాదేశికతకు ప్రధాన ఆయువు పట్టు. రాయలసీమ కథకు ప్రత్యేక గుర్తింపు రావడంలో భాష ప్రధాన పాత్రను పోషించింది.

ప్రాదేశిక తను పాటించిన రచయితలు

రాయలసీమ కథా రచయితలలో 'భాష' పట్ల శ్రద్ధ వహించి, భాషను ప్రయోజనవంతంగా కథా రచనలో చిత్రించిన వారు నాయని సుబ్రహ్మణ్యం నాయుడు, సడ్డపల్లి చిదంబర రెడ్డి, స్వామి, శాంతి నారాయణ, చిలుకూరి దేవపుత్ర. G.R. మహర్షి, పాలగిరి విశ్వ ప్రసాద్, పన్నపురెడ్డి వెంకట రామిరెడ్డి, రాప్తాడు గోపాల కృష్ణా, వి. ఆర్. రాసాని, తుమ్మల రామకృష్ణ, కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి, లంకేపల్లి, పి. రామకృష్ణా రెడ్డి, నాగప్ప గారి సుందర్రాజు లాంటి రచయితలు ఉన్నారు.

"రాయలసీమలో తన ఊళ్ళో మాట్లాడుకునే భాషకు ఆ పుస్తకాల భాషకు తేడా అంతా ఇంతా కాదు. అయినా తన తాత, తండ్రులు, అత్తయ్యలు, అమ్మామ్మమ్మలు మాట్లాడుకునే భాషలోనే మాదిగల జీవితాన్ని సజీవంగా చిత్రించాడు. అదే సుందర్రాజు విశిష్టత " (గుడిపాటి: బతుకు పేగు తేంచుకు పుట్టిన కథలు. వార్త దిన పత్రిక (కృతి) 17-08-1998)

రాయలసీమ మొదటి కథా రచయిత 'కె. సభా' నుండి వర్తమాన కథా రచయిత 'చిలుకూరి దేవపుత్ర' వరకు దళిత సమస్యల మీద కథలు రాశారు. సభా 'పాతాళ గంగ' కథ దళిత జీవితానికి అద్దం పడుతుంది. అందులో కుల ప్రస్తావన లేదు. అయితే కథా వస్తువు పాత్రల స్వరూప స్వభావాన్ని సూక్ష్మంగా పరిశీలిస్తే అది తప్పకుండా దళిత జీవితానికి సంబంధించినదే అని అర్థమవుతుంది. అయితే 'పాతాళ గంగ' కథ

ఆర్థికంగా వెనుక బడ్డ అగ్రకుల పేద రైతు జీవితానికి కూడా వర్తించవచ్చు కదా అనిపిస్తుంది కాని కథా నాయకుడు "బేటప్ప' కుటుంబ వాతావరణం, ఆహార అలవాట్లు, నమ్మకాలు మాట తీరును బట్టి ఈ కథ దళిత జీవితానికే ప్రాతినిథ్యం వహిస్తుంది. అయితే రచయిత కుల సమస్య పరిధులను వదిలి జీవితంలోని ఆర్థిక సమస్యలపై దృష్టి కేంద్రీకరించాడు. అప్పటి పరిమితుల దృష్ట్యా చూసినపుడు రాయలసీమ గ్రామీణ జీవన విధానాన్ని అందులో ఒక దళిత బతుకును కథా వస్తువుగా తీసుకోవడమే అప్పటికి అదొక విప్లవం గాను, మంచి మార్పుగాను గుర్తించడం జరిగింది.

కె. సభా తరువాత రాయలసీమ మొదటి తరం కథా రచయితలలో వై.సి.వి. రెడ్డి దళిత జీవితం మీద కొంత ప్రత్యేక శ్రద్ధ తీసుకున్నట్లు వారి రచనల ద్వారా తెలుస్తుంది. ఈయన కథలన్నీ రాయలసీమ ప్రాదేశిక నేపథ్యంగా ఉండటమే కాదు, అగ్ర కులాలకు అణగా రిన కులాలకు మధ్య జరిగే నిత్య జీవిత పోరాటాన్నే కథా వస్తువుగా గ్రహించడం కనిపిస్తుంది. "ఐదు రూపాయలు' కోసం దళితుడిని చితక బాదడమే గాక, ఆ అయిదు రూపాయల తగాదా కోసం ఊరి రెడ్లు రెండు ముఠాలుగా విడిపోయి బాంబుల దాడులు చేసుకోవడం రాయలసీమ బాంబుల పోరాటంలో దళితులు ఎలా బలి పశువులు అవుతున్నారో వై.సి.వి. రెడ్డి "ఐదు రూపాయలు' కథ ద్వారా చూపిస్తాడు.

అలాగే ఈయన కథా సాహిత్యంలో దళిత జీవితాన్ని ప్రతిభావంతంగా చిత్రించడమే గాదు. దళిత జీవితం పట్ల నిబద్ధతగల రచయిత అనడానికి వీరి "ఇంటి మాదిగోడు' కథ ఒక ప్రతీక. ఈ కథలో "మాదిగ రాముడు' కథా నాయకుడు. కడప జిల్లా వాడు. కడప జిల్లా ముఠా కక్షలకి పెట్టింది పేరు. దీనికి తోడు కరువు ఉండటం వలన చేసుకోవడానికి కూలి పని కూడా దొరకక "రెడ్ల జీతగాడు' మాదిగ రాముడు దొంగతనం వృత్తిగా చేసుకుని దొంగ రాముడు అయ్యాడు. అయితే ఈ రాముడు తన

అవసరాలకు మించి దొంగతనం చేయకపోవడం, ఇతను చేసే చిల్లర దొంగతనాలు పెద్దగా ఎవరికీ నష్టం కలిగించకపోయినా జనం చూస్తూ ఊరుకోరుగదా! అలాంటప్పుడు పిక్క బలం చూపించేవాడు. ఇలా జీవితాంతం దొంగతనం చేసినా పట్టుబడలేదు. వృద్ధాప్యం వచ్చాక దొంగ రాముడికి చింత పట్టుకుంది. అటు కులవృత్తి ఇటు ప్రవృత్తి రెండూ తన కొడుకుకు వారసత్వంగా ఇవ్వలేక పోవడంతో "వాడు ఎలా బతుకు తాడబ్బా'! అని జీవితమే పోరాటమైన నేపథ్యంలో కనుచూపుమేరలో ఆశాజనకమైన వాతావరణం కనిపించక "రాముని మొగంలో దిగులావరించింది' (వై.సి.వి. రెడ్డి. "ఇంటి మాదిగోడు' పుట.103 "గట్టి గింజలు' కథల సంపుటి.) ఈ విధంగా అభ్యుదయ దృక్పథంతో దళిత జీవితం పట్ల సానుభూతితో తమ పరిధులలో నిలబడే దళిత జీవితాన్ని ప్రతిభావంతంగా కథలలో చిత్రించారు వై.సి.వి. రెడ్డి.

రాయలసీమ కథను పరిశోధనా కళా ఖండంగా తీర్చిదిద్దిన కళాశిల్పి కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి. ఈయన కథల్లో కాలం మారినా అన్ని రంగాల్లో కుల సమస్య కారణంగా దళిత జీవితాలు విషాదమవుతున్న వాస్తవిక పరిస్థితులు, దళితుల జీవన మౌలిక అంశాలు అనేకం అవగతమవుతాయి.

కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి కథలు సాధారణంగా రాయలసీమ గ్రామీణ నేపథ్యం నుండి పుడతాయి. గ్రామీణ మధ్య తరగతి రైతు జీవన విధానం ప్రధాన సూత్రమైతే, పీడిత కులాలు సమాజంలోని ఆర్థిక, రాజకీయ, సామాజిక, సాంస్కృతిక దోపిడికి గురి అవుతున్న అంశాల నేపథ్యంగా కథ నడుస్తుంది. మానవతా దృక్పథమే ప్రధాన అంశంగా భావించే ఈయన. అభ్యుదయ వాదిగా అడపాదడపా కథలు అల్లే ప్రయత్నం చేశారు.

అయితే కథను దళిత జీవిత నేపథ్యంగా కాక అగ్రకుల సానుభూతి నేపథ్యంగా కథ చెప్పడం జరుగుతుంది. అలాంటి కథల్లో "సానుభూతి'

పేరుతో రాసిన కథ ఒకటి. ఈ 'సానుభూతి' కథలో ఏటి ఒడ్డున బీడు పడిన పోరంబోకు భూమిని సాగు చేసుకుంటున్న మాదిగలు క్రమంగా పంటలు పండించుకుంటూ ఉంటే ఊరి రెడ్లకు కళ్ళమంట మొదలవుతుంది. భూమి పట్టా మాకుంది ఆ పొలం వదిలి పెట్టండ్రా అంటూ రెడ్లు మాదిగలను నిలదీయడం అందుకు మాదిగలు అంగీకరించక ప్రతిఘటించటం దాంతో 'యిపుడు మా వూళ్ళో పచ్చగాడ్డి వేస్తే భగ్గుమంటోంది. మాదిగలొక వైపూ రైతులొక వైపూ' (కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి. 'సానుభూతి' పుట.8. కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి కథలు, విశాలాంధ్ర ప్రచురణ: 1991) అయ్యారు.

సాధారణంగా ఇటువంటి తగువులప్పుడు అన్ని కులాలు చివరికి బి.సి. కులాలు సైతం అగ్ర కులాలతో చేరటం కనిపిస్తుంది దేశంలో అయితే రాయలసీమ ప్రత్యేకత ఏమిటంటే ఇక్కడ పాలెగాళ్ళ వ్యవస్థ, ముఠా కక్షలు, బాంబుల సంస్కృతి ఉండటం ఇటువంటి తగాదాలు వంశపారం పర్య వారసత్వ ముఠా తగాదాలకు ఆలవాలమవటం. ఈ రాయలసీమ ముఠా తగాదాల విష సంస్కృతిలో దళితుల జీవితాలు మరింత దుర్భరంగా ఉంటాయని తెలియ జేయడంలో ఈ రచయిత ప్రాదేశికతను చూపించగలిగారు. అదే సీమ కథకు సజీవతను, ప్రత్యేకతను నిలిపింది.

రచయితగానే గాక మనిషిని మనిషిగా చూడాలి అనే మానవతా దృక్పథం గల కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి అనివార్యంగానే దళిత సమస్యలు తడమటం. దళిత జీవితం పట్ల సానుభూతిని చూపటం కనిపిస్తుంది. బాల్యం నుంచి వారి జీవితాలను దగ్గరగా చూడడం వల్లనే వారిపట్ల సానుభూతి అలవరచుకున్నాడనిపిస్తుంది. అంచేతనేమో చాలా కథల్లో మాదిగల సమస్యలను వాక్యమాత్రంగా నైనా తడిమి చూడటం కనిపిస్తుంది. దీనికి కారణం పైన పేర్కొన్నట్లు ఎక్కువమంది మాదిగలు రాయలసీమలో ఉండటం. కేతు విశ్వనాథ రెడ్డి స్వగ్రామం. దాని పరిసర

ప్రాంతాలలో మాదిగలు ఎక్కువగా ఉండటం కూడా ఒక కారణంగా కనిపిస్తుంది.

రాయలసీమ కథా రచయితలలోనే గాక ఆంధ్ర కథా సాహిత్యంలో తనదైన కథా శిల్పంతో కథకుడిగా చెలామణి అవుతున్న పులికంటి కృష్ణారెడ్డి దళిత జీవితాన్ని కథలలో చిత్రించాడు.

రాయలసీమ గ్రామీణ జీవితంలో దళిత సమస్యల స్వరూప స్వభావాలను, ముఠా తగాదాల నేపథ్యంలో రెడ్ల పెత్తందారీ విధానాన్ని, స్వతంత్ర దేశంలో సైతం ఏ హక్కులకు నోచుకోని అంటరాని వారి ఆత్మ ఘోషను, దళితులకు అందని సంక్షేమ పథకాలు, దళారీ వ్యవస్థలో దోపిడీ నైపుణ్యాన్ని ఆధునికంగా శాస్త్ర సాంకేతికంగా ఇంత అభివృద్ధి సాధించినా ఇంకా కుల సమస్య ఉండటం గురించి చక్కని కథా కథనంతో కథలు అల్లారు పులికంటి కృష్ణారెడ్డి.

"అప్పావుపిళ్ళ ఆత్మఘోష', "కీచక వధ', "కోటిగాడు స్వతంత్రుడు', "పులిగుండు', "గూడు లేని గువ్వలు', "గూడు కోసం గువ్వలు'మొదలైనవి కృష్ణారెడ్డి. దళిత జీవిత సమస్యలను చిత్రించిన కథలుగా చెప్పవచ్చు.

అలాగే తులసీ కృష్ణ - "కర్రోడి చావు'; వి.ఆర్. రాసాని - "విరజాజి', "భిక్షువర్షీయసీ', "హెూమం', "మాత', "మెరవణీ'; స్వామి - తల్లిమట్టి; శాంతి నారాయణ - జీవనాడులు; చిలుకూరి దేవపుత్ర - "ఊడల మర్రి', "సమిధలు', ఉచ్చు; దాదాహయత్- ఎల్లువ; పాలగిరి విశ్వప్రసాద్- సెప్పు కింద పూలు; ఓరుగల్లు సుదర్శన్- "సంగతేమొ చూద్దాం'; తుమ్మల రామకృష్ణ - "అడపం'; రాప్తాడు గోపాలకృష్ణ - "అతడు బయలు దేరాడు'. మర్రినీడ; శ్రీనివాస మూర్తి - అడివోడు, మెడమీద వేలాడే కత్తి; మధురాంతకం మహేంద్ర - ప్రతిజ్ఞ; మొదలై కథల్లో రాయలసీమ దళిత జీవితం చిత్రించబడింది. "

తన పరిశోధనలో సుందర్రాజు ఇలా రాయలసీమ కథలను విశ్లేషించాడు. రాయలసీమ కథా రచయితలు దళితుల జీవితాలను చాలా వరకు సత్యాన్ని ప్రదర్శించేటట్లే చిత్రించారనేది సారాంశం. దీనితో పాటు రాయలసీమలో మాదిగల జీవితాలే కథలుగా మారాయనేది మరో ప్రతిపాదన. రచయితకు తెలిసి ప్రాంతం, వ్యక్తుల స్వభావాలు కథల్లో వ్యక్తమై ప్రాంతీయ, ప్రాదేశికతకు జీవం పోస్తాయని సమన్వయించి, రాయలసీమలో పాళెగాళ్ళ వ్యవస్థను, చిత్రించడంలో రచయితలు కృతకృత్యులైయ్యారని ప్రతిపాదించాడు. కేతు విశ్వనాథ గానీ, ఇతర రచయితలు గానీ, తమ చుట్టూ ఉండే దళితుల్లో మాదిగల జీవితాల్ని చూడటం వల్ల ఆ జీవితాలనే తమ కథల్లో ప్రతిఫలించేలా చేశారనడంలోనూ ప్రాదేశికతనే సమన్వయించాడు పరిశోధకుడు!

సుందర్రాజు ఒక మాదిగ స్మృతి

నాగప్పగారి సుందర్రాజు చనిపోయినప్పుడు అతని శవాన్ని శ్మశానంలో దహనం చేసే వరకూ ఉన్న వాళ్ళలో కాకాని సుధాకర్ ఒకడు. కాకాని సుధాకర్ అప్పటికి హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయంలోనే డాక్టరేట్ చేస్తున్నాడు. అతనితో బాగా అనుబంధం ఉన్నవాడు. కాకాని సుధాకర్ రాసిన కవిత " సుందర్రాజుకో ఉత్తరం" గుండెడప్పు కనకయ్య సంపాదకత్వం లో వెలువడిన"కడుపుమీద కొట్టకుండ్రి"కవితా సంకలనంలో వచ్చింది. ఆ కవితను ఇక్కడ ఇస్తున్నాను.

"డప్పు కొట్టిన చేత్తో డొక్క చీల్చిన వాడా
మాదిగ చైతన్యం
గుండెడప్పు మోగించిన వాడా
చండాల చాటింపు వేయించిన వాడా
మాదిగోడా... మాదిగోడా...
నిన్నే నిన్నే నయ్యా ఎలా ఉన్నావు?
నీ అంతిమ యాత్రలో పాల్గొని
గుండే వీడియోకి కళ్ళ లెన్స్ అమర్చి
చివరి చితిమంట వరకూ చిత్రించాక
ఇలా రాయకుండా ఉండలేకపోతున్నాను" అంటూ మొదలు పెట్టాడు. సుందర్రాజు రాసిన మూడు పుస్తకాలను ఇక్కడ కాకాని సుధాకర్ ప్రస్తావిస్తున్నాడు. "నిన్నే నిన్నేనయ్యా ఎలా ఉన్నావు?" అని ప్రశ్నిస్తూ సాగే ఈ స్మృతి కవితలో సుందర్రాజు కవిత్వాన్ని, వ్యక్తిత్వాన్ని వర్ణించగలిగాడు.

"ఇక్క డంతా క్షేమమే
అమ్మ క్షేమమే! అక్క క్షేమమే

పత్తి పువ్వులా తెల్లబోయిన చెల్లీక్షేమమే!
అర్ధ గంటకో సారి అమ్మ స్పృహలో కొస్తుంది
మరియమ్మ తల్లిలా నిన్ను గుండెకద్దుకుని
కొంగు గుండెతో ముఖం తుడుస్తూనే వుంది
నీరెండిన మనసు కొలనులో
ఊటలు బాటలు వేయలేదేమో
కళ్ళ సంద్రాల్లోంచి చిక్కని రక్తం చక్కని దారులు వేసుకుంది.
ఖర్చయినా అమ్మని ఖరీదైన డాక్టర్ కే చూపించాం
బతుకు గుండెను చిల్లు పడిందని
మరో ఆరు నెలల్లో అబ్బాయిని చూడొచ్చని చెప్పాడు
ఇక్కడ అమ్మ క్షేమమే...
అక్క చెంగుతో కన్నీళ్ళను ఏరి
మాటల ఈటెలకు మాలలు కడుతూనే ఉంది
ఒక్కో కూరగాయగా మారి నిన్నొక్కో మెట్టు
ఎక్కించడానికి ఇప్పుడూ సిద్ధమేనట
ఇరవై అయిదేళ్ళకే రాజువై
వందేళ్ళ కాస్తావనుకుంటుండగా
సగం ప్రేమే చూపావేమిరా అన్నా ని
చెల్లి జీవ నదై ప్రవహిస్తూనే ఉంది " సుందర్రాజు భౌతిక కాయాన్ని శ్మశానంలోకి తీసుకెళ్ళేటప్పుడు అతని చెల్లిని ఎవరూ ఓదార్చలేకపోయారు. ఆ దృశ్యం చూసిన వాళ్ళకెవరికైనా తమకీ ఒక చెల్లి గానీ అక్క గానీ ఉండాలని అనిపించక మానదు.
"ఇక్కడ అయ్యా క్షేమమే
అబ్బయ్యా క్షేమమే
అయ్య అప్పుడప్పుడూ ఆకాశం కేసి చూస్తాడు

ఉరుమును గద్దించిన యేసయ్య లా మౌనంగా గర్జిస్తాడు
అన్నా నీకు పక్కేసిన
ఐస్ గడ్డలు ఎక్కడియో తెలుసా
గడ్డ కట్టిన అయ్య కన్నీటి చుక్కలే
ఇక్కడ అయ్య క్షేమమే!" సుందర్రాజు తండ్రి కళ్ళల్లో కన్నీళ్ళు రాలేదు! అలాగని ఏడ్వలేదని అనుకోలేం. ఆ దృశ్యాన్ని "అన్నా నీకు పక్కేసిన /ఐస్ గడ్డలు ఎక్కడియో తెలుసా/గడ్డ కట్టిన అయ్య కన్నీటి చుక్కలే" అని సుధాకర్ వర్ణించిన తీరు అద్భుతం.

ఒక సారి సుందర్రాజు కోసం వాళ్ళ నాన్న యూనివర్సిటి కి వచ్చాడు. సిటీలో రైలు దిగి ఆటో కట్టించుకొని క్యాంపస్ కి వచ్చేశాడు. నాంపల్లి నుండి గచ్చిబౌలి క్యాంపస్ కి వచ్చేసరికి రెండువందల రూపాయల కంటే ఎక్కువ అయ్యింది. అంతెలా అయ్యిందంటే అక్కడక్కడా తిప్పుకుంటూ వచ్చాడని తెలిసింది.

అప్పుడు సుందర్రాజు క్యాంపస్ లో లేడు. కర్ణాటక మాదిగ ఉద్యమ సభల్లో పాల్గొనడానికి వెళ్ళాడు. హాస్టల్ లో అడిగితే సుందర్రాజు తండ్రిని నాదగ్గరకు తీసుకొచ్చారు. ముందు ఆటోకి డబ్బులివ్వమన్నాడు. అప్పటికి నేను ఎం.ఫిల్.కి చేస్తున్నాను. కొంచెం డబ్బులు ఉండేవి. వెయిటింగ్ చార్జీతో సహా ఆటోకి ఇచ్చాను. ఆ తర్వాత నా రూములోనే ఉన్నాడు. తాము చాలా ల్యాండ్ లార్డుల మని చెప్పాడు. ఇంకా చాలా చెప్పాడు. అప్పటికే అతనికి కొంతమతిస్థిమితం లేదనిపించింది. సుందర్రాజు మూడు రోజులకు వచ్చాడు. విషయాలన్నీ చెప్పాను. నా ఊహ కరక్టేనని అతని మాటలతో ఋజువు అయ్యింది. ఇక పై ఎప్పుడూ అలా డబ్బులు ఇవ్వొద్దనీ చెప్పాడు. నా డబ్బులు నాకు ఇచ్చేశాడు. అది సుందర్రాజు తండ్రి మనస్తత్వం. కాకాని సుధాకర్ కీ సుందర్రాజు తండ్రి గురించి తెలుసో లేదో గానీ, అతని తండ్రి సుందర్రాజు మరణించినప్పుడు

కన్నీళ్ళు పెట్టకపోవడానికి అతని మానసిక స్థితి కూడా కారణమేమో అని అనుకుంటున్నాను.

మొత్తం మీది సుందర్రాజు కుటుంబం గురించి, అక్కడ చూసిన విషయాలను చక్కగా కవిత్వీకరించాడు. అంతటితో ఆగిపోకుండా సుందర్రాజు చనిపోయిన తర్వాత దళితులు, మాదిగల పరిస్థితిని, దండోరా ఉద్యమాన్నీ కూడా కవిత్వీకరించాడు.

"దళితులు క్షేమమే దండోరా క్షేమమే
మనసు విప్పి చెబుతున్నా
మాదిగ సాహిత్యం క్షేమమే
మద్దికెరలో ముద్ద కోసం పోరాటం సాగుతూనే ఉంది
చట్టబద్దమైన సాంఘిక బహిష్కరణలు చెలమణీలోనే ఉన్నాయి
చలో అసెంబ్లీలో విద్యుత్ షాక్ కు వీరులు బలవుతూనే ఉన్నారు.
ప్రభుత్వపు పారదర్శకతలో పడి
వర్గీకరణకు వయసు మళ్లేట్టే ఉంది
కారంచేడు కేసుకు ఖరీదైన తీర్పే వచ్చింది
సాహిత్యమంటావా.. పదడుగులెనెక్కేసి
పద్య శవాలకు పచ్చ తోరణాలు కడుతున్నాయి
అవధానాలతో అంత్యాక్షరిలాడుతున్నాయి" సమకాలీన రాజకీయ సమస్యలతో ముడిపడే ప్రధానంగా దళిత, మాదిగ సాహిత్యం వస్తుంటుంది. దీనిపై సుందర్రాజు విస్తృతంగా చర్చించే వాడు. "అబ్బాయ్ ... ఏంటి మన రాజకీయ పరిస్థితి ? అంటుండే వాడు. వాళ్ళ తో చదువుకున్న వాళ్ళతో కూడా ఇలా అంటుండే వాడు. నాతో మాత్రం చాలా మర్యాదగా మాట్లాడేవాడు. పద్యం పట్ల ఇష్టం ఉన్నా దాన్ని తర్వాత కాలంలో సుందర్రాజు వ్యతిరేకించాడు. అవధానాలకు కూడా వ్యతిరేకి. అందుకనే సుందర్రాజు భావజాలానికి దగ్గరగానే సుధాకర్ తన కవితలో సమకాలీన

రాజకీయ, సాహిత్య స్థితిగతులను వర్ణించాడు.

"ఇంకా చెప్పమంటావా
పత్రికలు సాహిత్యప్పటల్లో నీ ఫోటోలు ప్రచురించాయి.
విద్యాలయల్లో నీ కవితలు అధ్యయనాలయ్యాయి
సాహిత్య వేత్తలు సంతాప సభలు జరిపారు
మిత్రులు జోహార్లతో స్నేహ దండలు వేశారు
కానీ,
చదువులయ్య వయిన వేళ చద్దన్న మన్నా పెడతావనే
అమ్మ కడుపు కోత
చెట్టంతయిన వేళ నీడనిస్తావనుకున్న
అయ్య గుండెకోత
ఇన్నాళ్ళు
ఆకలికి నూకలు చల్లి ఓదార్చిన వేమో
ఆపటం అంత సులువు కావటం లేదు

***

ఇక్కడ అమ్మ క్షేమమే
అయ్య క్షేమమే
దళితులు క్షేమమే
దండోరా క్షేమమే
మనసు విప్పి చెప్తున్నా మాదిగ సాహిత్యం క్షేమమే!" ఇలా సాగిపోయింది కాకాని సుధాకర్ కవిత. కవిత నిండా అనుభూతులే! సుందర్రాజు గురించి వడ్త్య పంతులు నాయక్, మాస్టార్జీ, కత్తి కల్యాణ్ వంటి వాళ్ళు ఎంతో మంది స్మృతి కవితలు రాశారు. వీటన్నింటిలో కాకాని సుధాకర్ కవిత మరింత అనుభూతికి దగ్గరలో ఉంది.

సుందర్రాజు చనిపోయాడని తెలిసిన వెంటనే హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం నుండి యూనివర్సిటి బస్ తీసుకొని చాలా మంది విద్యార్థులం వెళ్ళాం. కత్తి కళ్యాణ్, దాసు, కాకాని సుధాకర్ ఇలా చాలా మంది వెళ్ళాం. మేము వెళ్ళిన తర్వాతనే సుందర్రాజు శవాన్ని శ్మశానంలోకి తీసుకెళ్ళారు. మేము కూడా శ్మాశానానికి వెళ్ళాం. అంత్య క్రియలన్నీ అనంతపురంలోనే జరిగాయి. అక్కడే అంత్యక్రియలు జరపమని చివరిలేఖలో రాశాడట! కేసు పోలీసుల చేతుల్లో ఉండటం వల్ల చివరి లేఖను చూడలేకపోయాం.

అనంతరం శ్రీకృష్ణ దేవరాయ విశ్వవిద్యాలయంలో అతని సంస్మరణ సభ జరిగింది. దానిలో నేను కూడా మాట్లాడాను. సభలో అప్పటి వైస్ చాన్సలర్ ఆచార్య సరస్వతీ రావు కూడా పాల్గొన్నారు. కార్యక్రమాలన్నీ అయిన తర్వాత గెస్ట్ హౌస్ లో వైస్ చాన్సలర్ ని కలిసి కొన్ని సుందర్రాజుకి సంబంధించి కొన్ని కోర్కెలు కోరాం. వాటిలో రెండు ప్రధానమైనవి. ఒకటి వాళ్ళ కుటుంబంలో ఒకరికి ఉద్యోగం ఇప్పించటం. రెండవది సుందర్రాజు పేరుతో ప్రతి సంవత్సరం ఒక ఉపన్యాసం పెట్టించడం. మొదటి దానికి అంగీకరించారు. సుందర్రాజు తమ్ముడు ఆనందరాజుకి తగిన ఉద్యోగం ఇప్పించటానికి ప్రయత్నిస్తానని హామీ ఇచ్చారు. వీటిని దగ్గరుండి చూసిన వారిలో కాకాని సుధాకర్ ఒకడు. పైగా అతని కవిత చదువుతుంటే నాటి దృశ్యాలన్నీ కళ్ళముందు కదులు తున్నట్లు అనిపిస్తున్నాయి.

సుందర్రాజు తో ప్రత్యక్ష అనుబంధం ఉన్న కాకాని సుధాకర్ రాసిన స్మృతి గీతంతో పాటు కదిరి కృష్ణ రాసిన కవితను కూడా అందిస్తున్నాను. బలగం పేరుతో కదిరి కృష్ణ తన కవిత్వాన్ని ప్రచురించాడు. దానిలో నుండి ఈ కవితను స్వీకరిస్తున్నాను. నాగప్పగారి సుందరరాజు పై కదిరి కృష్ణ ఒక కవిత రాశారు. అది నాగప్పగారి సుందర్రాజు భావజాలానికి చాలా దగ్గరగా ఉంది.

"అన్నా ! నాగప్ప నమస్కారమే!
ఎవరూ...? కదిరెనా?
ఏం బ్రదర్ ! సోదరులు రెచ్చి పోతుండ్రంట!
ఎట్లుంది మన పోరాటం
ఏమంటాండ్రు నేతలు
ఏమన్న మారేదుందా తల రాతలు!
సరె గాని .. మాదిగ చైతన్య వేదికను
మజ్జెల్నె ఆపిండ్రంటా!
మాదిగ కవుల కళాకారుల వేదిక
బెట్నెం!
డప్పుల మోతతో దద్దరిల్లుతోంది పట్నం
అవుగానీ! సుందర్రాజన్న !
గాడ శ్రీరాముడు, విష్ణుపై కొలువుదీరిండా!
బెమ్మ దేవుడు ఇంకా రిమ్మ తెగుల్లోనే వుండా!
రంభ, ఊర్వశి, మేనక
మనల్ని అంటుకుంటుండ్రా...
కదిరె కాస్త ఆగుతవ!
ఇంకా పిల్ల చేష్టలు పోనట్టుంది పూర్తిగ]
రంభ, ఊర్వశి, మేనక
ఉత్తిదే తమ్మి..
బెమ్మ లేడు వాని బొమ్మ లేదు
శ్రీరాముడు లేడు, ఆది విష్ణువసలే లేడు
అంతా బాపనోళ్ళ కుట్ర తమ్మీ..
వాళ్ళంతా నరకంలో ఉండొచ్చు
బహుశా! (కదిరి కృష్ణ, బలగం ; 2007- 12,13)

సుందర్రాజు చనిపోయిన తర్వాత చాలామంది అతనిపై స్మృతి కవిత్వాన్ని రాసిన వారు ఉండవచ్చు. మాస్టార్జీ, వడ్డ్య పంతులు నాయక్, మల్లవరపు ప్రభాకర్ వంటి వాళ్ళు కవిత్వం రాశారని తెలుసు, కానీ వీటన్నింటినీ సేకరించి ఒక ప్రత్యేక పుస్తకంగా ప్రచురించే ఆలోచన చేస్తున్నాను.

సాహిత్య సభల నిర్వహణ - ప్రత్యేకత

సుందర్రాజు సమావేశాలు నిర్వహించడంలో చాలా శక్తి యుక్తులను ప్రదర్శించేవాడు. సాహిత్య సభలు కూడా సామాజిక ఉద్యమ సభల వలే జనంతో నిండిపోయేటట్లు చేయగలిగేవాడు. దళితుల అభ్యున్నతికి కృషి చేసిన వారినందరినీ కులాతీతంగా డా. బి. ఆర్. అంబేద్కర్ గోల్డ్ మెడల్స్ తో సత్కరించాడు. దళితులంటే మైలు దూరం వెళ్ళి పోయే వాళ్ళని కూడా దళితుల గురించి ఆలోచింప చేయడానికి ప్రయత్నించాడు. హైదరాబాదు సెంట్రల్ యూనివర్సిటీలో దళిత విద్యార్థిని సునీత ఆత్మ హత్య చేసుకుంది. ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకుంటానని మోసం చేసి ఒక విద్యార్థి పారిపోయి మరో అమ్మాయితో పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. మోసం చేసిన విద్యార్థిని యూనివర్సిటి నుండి బయటకు పంపించడంలో గట్టి పాత్రనే పోషించాడని క్యాంపస్ లో ఆ సంఘటనలో పాల్గొన్న వాళ్ళు చెప్తుంటారు.

సుందర్రాజు చివరి రోజులు

అన్ని పుస్తకాలు, అన్ని సభలు నిర్వహించడానికి సుందర్రాజు తన కొచ్చిన స్కాలర్ షిప్ డబ్బులన్నింటినీ ఖర్చు పెట్టేశానని చెప్పేవాడు. అది అతను రాసిన లేఖలోనూ కనిపిస్తుంది. ఎంతో మంది అతని ఉద్యమానికి అజ్ఞాతంగానూ సహకరించారు.

సుందర్రాజుకి పిహెచ్.డి., పూర్తయిన తరువాత చేతిలో చిల్లి గవ్వలేదు. ఒకప్పటి ఉద్యమ నాయకుడికి తినడానికి తిండి లేని పరిస్థితి

దాపురించింది. ఆ పరిస్థితుల్లో శ్రీకృష్ణదేవరాయ విశ్వవిద్యాలయంలో అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్ గా ఉద్యోగం వచ్చింది. ఏడాది గడవకుండానే ఉరితాడుకి వేలాడాడు! అది హత్యా? ఆత్మహత్యా? అనేది నేటికీ ఒక మిష్టరీగానే మిగిలిపోయింది. పోలీసుల దృష్టిలో కేసు ఏదైనా కావచ్చు! దళితులు బతికి ఉండగానే నిజజీవితాలపై వెలుగులు ప్రసరించనివ్వని సమాజంలో వాస్తవాన్ని గుర్తించడమెలా?

సుందర్రాజు మరణ సందేశం?

సుందర్రాజు మరణం గురించి రెండు మాటలు మాట్లాడుకోవాలి. ఉద్యమాన్ని నడిపిన వాడు, కవితలు, కథలతో గొప్ప సాహిత్యాన్ని సృష్టించిన వాడు, సమావేశాల్లో గొప్ప వక్తగా పేరొందినవాడు ఆత్మహత్య చేసుకోవడం దళిత ఉద్యమానికి తీరని నష్టం కాదా? అతడి ఆత్మహత్య దళిత ఉద్యమానికిచ్చిన సందేశమేమిటి? అని గొణుక్కున్న వాళ్ళున్నారు. అలా మాట్లాడుతున్న వాళ్ళు అతనిది "ఆత్మహత్య' అని నమ్ముతున్నారా? నిర్ధారిస్తున్నారా? అయితే వాటికున్న కీలకాధారాలేమిటి? అలా విశ్వసించే వాళ్ళకి అతనితో ఎంత కాలం నుండి పరిచయం ఉంది? అది ప్రత్యక్షంగానా? పరోక్షంగానా? అతని శారీరక, మానసిక, ఆర్థిక జీవితం, సామాజిక సంబంధాలు తెలిసే మాట్లాడుతున్నారా? అయితే, బతికి ఉండగా అతడ్ని "ఆత్మహత్య'కి ప్రేరేపితుణ్ణి కాకుండా ఆపలేకపోవడం అలా మాట్లాడేవాళ్ళ వైఫల్యం కాదా? అతడి చావులో అలా మాట్లాడే వాళ్ళ బాధ్యతారాహిత్యం కూడా ఉన్నట్లే కాదా?

అది సుందర్రాజు వ్యక్తిగత జీవితం. దానిలో ఇతరులు జోక్యం చేసుకోవడం సరైంది కాదనుకుంటే, ఆతని ఆత్మహత్య కూడా అతడి వ్యక్తిగతమవ్వదా? అతడి చావు గురించి వ్యాఖ్యానించడానికి ఉన్న అర్హతలేమిటి?

అతడు సామాన్య వ్యక్తి కాదు. సమాజంలో బాధ్యతాయుతమైన వ్యక్తిగా "గుర్తింపు' పొందాడు. కనుక, అతని మరణం ఇతరులపై ప్రభావం చూపవచ్చు. అందుచేత అతని ఆత్మహత్య గురించి మాట్లాడుకోవలసి వస్తుంది.

ఇదొక వాదం. సరే... అలా మాట్లాడే వాళ్ళు ఒకటి గుర్తించుకోవాలి. ఎంతోమంది కవులు, కళాకారులు సమాజం కోసమే పాటుపడుతూ, శారీరకంగా మానసింగా ఎన్నో వైకల్యాలకు గురవుతున్నారు. వైద్యం చేయించుకోలేక, కనీసం తినడానికి తిండి కూడా లేక చచ్చిపోతున్నవాళ్ళున్నారు. వీళ్ళ గురించీ, వీళ్ళ ప్రభావాల గురించీ ఎంతమంది ఆలోచిస్తున్నారు? ఇదంతా ఆత్మవిమర్శ చేసుకోవలసిన అవసరం ఉంది.

ప్రతిభావంతులైన ఎంతోమంది దళితులు తమ శక్తి సామర్థ్యాలను ప్రదర్శించుకోవడానికి నేటికీ అవకాశం కలగడం లేదు. దళితులు అనేక రకాలుగా అణచివేతకు గురవుతున్నారు. దీనికి తోడు రిజర్వేషన్ గాళ్ళనే హేళన! కులం లేదని చెప్తూనే కొంతమంది కులం వాసనలతోనే ఎన్నింటినో తారుమారు చేస్తున్నారు. దళితులను ప్రతిభాహీనులని నిరూపిస్తున్నారు. అవకాశాలను చేజిక్కుంచుకోవడానికి మసిపూసి మారేడు కాయ చేస్తున్నారు. ఇవన్నీ నిత్య జీవితంలో ప్రతి రంగంలోనూ కనిపిస్తున్నాయి.

నిజంగా ప్రతిభ లేకపోవడం వల్లనే దళితులకు వెనుకబడి పోతున్నారా? కచ్చితంగా కాదనే అంటారు. ఇవన్నీ దళితులైతే బహిరంగంగానూ, దళితేతరులైతే మనసులోనూ అంగీకరిస్తారు. ఇలాంటి వాతావరణంలో "సుందర్రాజు' ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడనే అనుకోవచ్చా? ఒక వేళ చేసుకున్నా ఆ పరిస్థితులకు సామాజిక భాధ్యత లేదా? ఇవన్నీ చర్చోపచర్చలు చేయవలసిన అంశాలు!

సుందర్రాజు చనిపోవడం నిజం. ఎలా చనిపోయాడనేది ఒక కథనం! కానీ, మూడు పదుల వయసు కూడా దాట కుండానే, సామాజిక, సాహిత్య రంగాల్లో దళిత భావజాలానికి అతడు అందించిన తోడ్పాటుని స్మరించు కోవలసిన పనిలేదా?

సుందర్రాజుకి ఎం.ఏ., పూర్తి కాగానే జె.ఆర్.ఎఫ్. వచ్చింది. సుందర్రాజు వైయక్తిక దృష్టితోనే వ్యవహరిస్తే, వాళ్ళ తల్లిదండ్రులకో, కుటుంబానికో తన సొమ్మునంతా ఉపయోగించాలి. కానీ, అలా జరగలేదు. ఉద్యమానికీ, దళిత సాహిత్యానికీ ఖర్చు పెట్టాడు. అతడు చనిపోయినప్పుడు వాళ్ళ కుటుంబ పరిస్థితిని ప్రత్యక్షంగా చూసిన వాళ్ళకిది తెలుస్తుంది. తల్లీ, చెల్లీ గుండె పగిలేలా ఏడ్చిన దృశ్యం చూస్తే తెలుస్తుంది. వాళ్ళింటికెళితే మరింత తెలుస్తుంది. తన చావు, తనలాంటి వాళ్ళ చావుని ముందే ఊహించగలిగాడేమో! "మాదిగోడు' కథల్లో ఓ మాట అంటాడు. ""*రేపు పొద్దు పొడిసే వరకు మనము బతుకుతామో లేదో యానా కొడుక్కి తెలుసప్పా!*' ' (మాదిగోడు: 1997- 51). ఈ మాటలో ఒక నిరాశా ఉంది. ఒక జీవిత సత్యమూ ఉంది. అన్నింటికీ మించి దళితుల అభద్రత గా జీవించే పరిస్థితి కనిపిస్తుంది.

సుందర్రాజు జీవితాన్ని అంతటినీ చూసినప్పుడు సాహిత్యంలో దళిత ధోరణి, మళ్ళీ దళిత ధోరణుల్లో మాదిగ సాహిత్య ధోరణీ ఉండాలన్నాడు. దానికి కావలసిన నేపథ్యాన్నీ, నమూనా సాహిత్యాన్నీ అందించాడు. సాహిత్యంలో ప్రాంతీయ సాహిత్య దిశనూ చూడాలన్నాడు. అందులో మళ్ళీ ప్రాంతాన్ని బట్టీ దళిత కోణం ఉందన్నాడు మాదిగోడు కథలు రాసి చూపించాడు. అలా తెలుగు సాహిత్య చైతన్యంలో దళిత కోణానికీ, మాదిగ జీవిత ప్రతిఫలనానికీ కృషిచేశాడు. ఆ విధంగా మాదిగ జీవితాలు తెలియని దళితేతర సాహితీవేత్తలకూ, మేధావులకు వాటిని చూపించి, వాళ్ళను మాదిగల గురించి ఆలోచించేటట్లు చేశాడు. ఈ ఆలోచనలే సుందర్రాజుని గుర్తు చేసుకొనేలా చేస్తున్నాయి!

అనుబంధం – I

సుందర్రాజుతో ఏకలవ్య పత్రిక ఇంటర్వ్యూ

శివసాగర్‌గా సాహిత్యలోకంలో, విప్లవ సంఘాలలో విశేష ప్రఖ్యాతులున్న కె.జి.సత్యమూర్తి గారు ప్రధాన సంపాదకులు, ముద్రాపకులుగా వెలువడిన ఈనాటి ఏకలవ్య మాసపత్రిక, జనవరి-ఫిబ్రవరి, 1997 పత్రిక 'దళిత సాహిత్య సాంస్కృతిక ప్రత్యేక సంచిక' గా వెలువరించారు. "మాదిగ తత్త్వాన్ని విశ్వజనీనం చేయాలి" పేరుతో దీనిలో నాగప్పగారి సుందర్రాజు ని శశాంక్ మౌళి చేసిన ఇంటర్వ్యూని ప్రచురించారు. దాన్ని సాహిత్య చరిత్ర రచనకు ఎంతో అవసరమని భావించి దాన్ని యధాతథంగా అందిస్తున్నాను.

***

దళిత సాహిత్యం ఇప్పుడు తనను తాను దగ్ధం చేసుకొని ఆ బూడిద నుండి మండుతున్న సూరీడులా వేయిపూలుగా వికసించడం మొదలయ్యింది. దళిత వాద సాహిత్యానికి గొప్ప చేర్పుగా మాదిగ సాహిత్య వేదిక ఆవిర్భవించింది. దానికి వ్యవస్థాపకుడు, మాదిగ సాహిత్యోద్యమ నాయకుడు నాగప్పగారి సుందర్రాజుతో జరిపిన ఏకలవ్య పాఠకులకు అందిస్తున్నాం....

- ***ఏ నేపథ్యంలో మాదిగ సాహిత్య వేదికను స్థాపించారు? దీని ప్రధాన ఉద్దేశ్యం ఏమిటి?***

అంబేద్కర్ ఆశయాల స్ఫూర్తితో, ఎస్.సి., ఎస్.టి. బి.సి, మైనారిటీ మరియు స్త్రీల అభ్యున్నతికి సాహిత్యం ద్వారా కృషి చేయాలని దళిత

సాహిత్య వేదికను స్థాపించాము. బ్రాహ్మణ భావజాలానికి వ్యతిరేకంగా, రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజికంగా వెనుకబడిన బహుజనులను చైతన్య పరచటానికి దళిత కవితా సంకలనం 'గుండెడప్పు' ను కూడా తెచ్చాం. ఈ సమయంలోనే మాదిగ హక్కుల దండోరా ఒక ఉప్పెన లా వచ్చింది. అది లేవనెత్తిన ప్రశ్నలు, చేస్తున్న పోరాటం న్యాయమైందని, ఏమాత్రం ప్రజాస్వామ్య వాదియైనా దీనిని సమర్థించి తీరాలి అన్పించి, మేము సమర్థించాం. అందుకు గాను సమర్థించిన మాదిగలపై దళిత వ్యతిరేకులు అనే ముద్ర వేశారు. తోటి మాల సోదరులు కూడా కుల వ్యవస్థ ప్రభావానికి లోనై, ఉద్యమంలోనూ, సాహిత్యంలోనూ దళిత ముసుగులో, మాపై వివక్ష చూపారన్న సత్యం గ్రహించి, ఈ చారిత్రక సందర్భంలో మాదిగ సాహిత్య వేదికను స్థాపించాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది అన్పించి ప్రారంభించాం. మాదిగల్లోని కవులు కళాకారుల్ని వెలికి తీసి ప్రోత్సహించడం దీని ప్రధాన ఉద్దేశ్యం.

- **దీనికి పత్రికలు, సంఘాల సహకారం ఎలా ఉంది? ప్రజలు ఎలా స్పందించారూ?**

దండోరాకే కాకుండా మాదిగ సాహిత్య వేదిక కు కూడా చూపు, ఏకలవ్య, వార్త, ఈనాడు మొదలగు పత్రికలు సహకారం అందించాయి. మాదిగ సాహిత్య వేదిక పేరుతోనే స్పష్టంగా ప్రకటనలు ఇవ్వటం ద్వారా, మా పుస్తకావిష్కరణ సభల రిపోర్టుల ద్వారా కాస్తో కూస్తో మద్దతు నిచ్చాయి. అయితే, స్పందన, సహకారం వీటి నుంచీ లేదు. ఎంఆర్ పిఎస్ మనుషులు మాతో కలిసి పనిచేస్తున్నా, వారి నుంచి ఏ విధమైన ఆర్థిక సహకారమూ మాకు లేదు. కానీ, మాదిగ ప్రజలు మాత్రం దీనికి ఊహించనంతగా స్పందించారు. ఇందుకు నిదర్శనం 'చండాల చాటింపు' ఆవిష్కరణ సభలే. హైదరాబాద్ లో జరిగిన ప్రెస్ క్లబ్ పట్టనంత జనం వచ్చారు. ఆదోనిలో స్వామి దాస్, గుంతకల్ లో జింకల తిమ్మయ్య

ఆధ్వర్యంలో జరిగిన సభలకు వేల మంది జనం లారీల్లో బ్యానర్లు కట్టుకొని వచ్చారు. బహుజన రిపబ్లికన్ పార్టీ అధ్యక్షుడు సత్యమూర్తి గుంతకల్లు సభకు హాజరయ్యారు. వారే ఇందుకు సాక్ష్యం. మాదిగ విద్యార్థులు, మేధావులు, వివిధ రంగాల్లోని ఉద్యోగులు, నిరక్షరాస్యులు ఆశించిన దానికి మించి స్పందిస్తున్నారు.

- **మాదిగ సాహిత్య వేదిక ద్వారా మీరేం చేస్తారు?**

మాదిగ హక్కుల ఉద్యమానికి సాహిత్యం ద్వారా బలం చేకూరుస్తాం. మాదిగలకు సామాజికంగా, ఆర్థికంగా, రాజకీయంగా, సాంస్కృతికంగా జరుగుతున్న అన్యాయాల్ని ఎదుర్కొంటాం. మరుగున పడ్డ మాదిగల కళా సంస్కృతీ రూపాలను వెలికి తీసి పునరుజ్జీవనం చెందేలా చేస్తాం. మాదిగ తత్త్వాన్ని విశ్వజనీనం చేయటానికి అహర్నిశలు కృషి చేస్తాం.

- **మాదిగ సాహిత్య వేదిక సభ్యులు ఏ ఏ ప్రక్రియల్లో సాహిత్యాన్ని సృజిస్తున్నారు ?**

మాదిగ సాహిత్య వేదిక కేంద్రీయ విశ్వవిద్యాలయానికే పరిమితమైనది కాదు. రాష్ట్ర వ్యాపితమైనది. ఇందులో ఎండ్లూరి సుధాకర్, వేముల ఎల్లయ్య, చిత్రం ప్రసాద్, జాజుల గౌరి, దర్శనం గౌతం, ఇనాక్, మాస్టార్జీ మొదలగు 50 మందికి పైగా సభ్యులు కవితలు మాత్రమే కాక, పాటలు, కథలు, ఆత్మకథలు, వ్యాసాలు, నాటకాలు మొదలగు ప్రక్రియల ద్వారా మాదిగల జీవితాన్ని సంస్కృతిని ప్రతిబింబిస్తూ అద్భుతంగా సాహిత్యాన్ని సృష్టిస్తున్నారు.

- **మాదిగ సాహిత్య వేదిక కు ఏమైనా రాజకీయ లక్ష్యం ఉందా? ఏదైనా రాజకీయ పార్టీకి ఇది అనుబంధమైనదా?**

మాదిగ సాహిత్య వేదికకు ఒక స్వతంత్ర అస్తిత్వం ఉంది. ఇది ఏ పార్టీకీ అనుబంధమైనది కాదు. ఎంఆర్ పిస్ తో కూడా దీనికి ఏ విధమైన సంబంధం లేదు. కాకుంటే మా కార్యక్రమాలలో ఎంఆర్‌పిఎస్ వాళ్ళూ

కూడా కలిసి పాల్గొంటారు. ఎంఆర్ పిఎస్ ప్రస్తుతానికి రాజకీయ పార్టీ కాదు. మాదిగలపై అన్యాయానికి వ్యతిరేకంగా జరుగుతున్న ఒక సామాజిక ఉద్యమం. మాదిగలను చైతన్య వంతం చేయడం కోసం, సాహిత్యమే నేపథ్యంగా, మాదిగ జాతి విముక్తి కోసం మా వేదిక పని చేస్తోంది. దళితుల సర్వ సమస్యలకు పరిష్కారం రాజ్యాధికారమే అనుకుంటే, మాదిగ సమస్యలకు కూడా పరిష్కారం రాజ్యధికారం లభించడం అని మేము భావిస్తున్నాం.

'రాజ్యాధికారం రంకె వేస్తుంటే
మాదిగోడి చేతి రంపె పదునెక్కుతుంది'

మాదిగోడి ప్రజానీకం మాదిగ సాహిత్య వేదికను స్వతంత్రంగా నడపమని ఉత్తరాలు వ్రాస్తున్నారు. మేము మా ప్రజాభిష్టం మేరకే నడపదల్చుకున్నాం. ఇందులో మా వ్యక్తిగత ప్రయోజనాలు ఏమీ లేవు.

- **మాదిగ సాహిత్య వేదికను రిజర్వేషన్ల వర్గీకరణ తర్వాత కూడా కొనసాగిస్తారా? మీకు ఏమైనా బాధ్యతలు ఉన్నాయా?**

పల్లె నుంచీ విశ్వవిద్యాలయాల దాకా వెంటాడుతూ వేధిస్తున్న కులం భూతాన్ని భూస్థాపితం చేయటం, మాదిగల సర్వతోముఖాభివృద్ధికి కృషి చేయడం, సమ సమాజ కాంక్షతో కుల నిర్మూలన స్పృహతో, జీవితంలోని అన్ని పార్శ్వాలనూ తడుముతూ, విరివిగా సాహిత్యాన్ని సృష్టించడం, అందుకు అహర్నిశలూ కృషి చేయడం మా బాధ్యతగా మేము భావిస్తున్నాం. మాదిగ సాహిత్య వేదికకు దీర్ఘకాలిక సామాజిక ప్రయోజనం ఉంది. దండోరాను విజయవంతం చేయటానికి అవసరమైన సాహిత్యాన్ని సృష్టించడం అనేది మాదిగ సాహిత్య వేదిక ఆవిర్భావానికి మూల కారణామైనా, ఈ దేశంలో మాదిగలపై అణచివేత అంతమయ్యే వరకూ మాదిగ సాహిత్య వేదిక కొనసాగుతుంది.

• **మీ భవిష్యత్తు కార్యక్రమాలు ఏంటి?**

త్వరలో మాదిగ పాటలు, కథలు, నాటకాల పుస్తకాలు ప్రచురించబోతున్నాం. విద్యా, ఉద్యోగ, కళా మొదలగు వివిధ రంగాలలోని మాదిగల అభ్యున్నతికై వారిని చైతన్య పరచటానికై ఒక మాస పత్రికను నడపాలనే ఆలోచనలో ఉన్నాం. ఇందుకై పదిలక్షల రూపాయలతో ఒక ట్రస్టు కూడా ఏర్పాటు చేస్తున్నాం. దీనికి పార్టీలకు అతీతంగా అన్ని పార్టీలు, రంగాలలోని మాదిగలు సహకారాన్ని అందించటానికి ముందుకు వస్తున్నారు. రాష్ట్రంలోని వివిధ జిల్లాల్లో మాదిగ సాహిత్య వేదిక శాఖలను ఏర్పాటు చేసుకొని కార్య క్రమాలు నిర్వహించటానికి మాదిగ యువకులు ఆసక్తి చూపుతున్నారు. ఇప్పటికే విజయవాడ, గుంటూరు, నిజామాబాద్, ఆధోని మరియు గుంతకల్లు ప్రాంతాలలో ఈ దిశ వైపు కృషి మొదలైనది. భారతదేశ చరిత్రలోనే ప్రప్రథమంగా ఫిబ్రవరి 2, 97 న లలిత కళా తోరణంలో రాష్ట్ర మాదిగ సాహిత్య సాంస్కృతిక కళా సదస్సు" నిర్వహించబోతున్నాం. ఈ సందర్భంగా అంబేద్కర్, జగజ్జీవన్ రామ్ విగ్రహాల మీదుగా ర్యాలీ జరుగుతుంది. అనంతరం 25 మంది మాదిగ కవుల కవితా సంకలనం ''మాదిగ చైతన్యం'' ను ఆవిష్కరిస్తాం. ఆ రోజు రాష్ట్రం నలుమూలల నుంచీ మాదిగ కళా, సాంస్కృతిక డప్పు బృందాలు వచ్చి ప్రదర్శనలు కూడా ఇస్తాయి.

• **చివరిగా, ఏకలవ్య పాఠకులు, నిర్వహకులకు మీరు ప్రత్యేకంగా ఏమైనా సందేశం ఇస్తారా?**

దళితులకు బ్రాహ్మణులు ఏ విధమైన దోహం చేసారో, అదే రకమైన అన్యాయం మాదిగలకు దళితులు (మాలలు) చేసారు. ఇందుకు నల్ల కలువ ఆవిష్కరణ సభ గురించి దళిత రాజ్యంలో వచ్చిన వ్యాసమే సాక్ష్యం. దండోరాను సమర్థిస్తూ ఆరోజు ఎందరో మాదిగ కవులు తమ

గళాలను విప్పితే, ఒక్క మాదిగ కవి పేరు కూడా అందులో వ్రాయలేదు. ఇలా మాదిగ్ల పేర్లను బహిష్కరించటం నిజంగా పెద్ద కుట్ర. దీన్ని పసి కట్టండి. ఇంతవరకూ ప్రత్యేకంగా మాదిగ సాహిత్య వేదిక కు ప్రచారం ఇచ్చిన వారు లేరు. మొదటిసారిగా ఏకలవ్య వారే ఇలా, తమ పాఠకులకు మాదిగ సాహిత్య వేదిక ను పరిచయం చేసే అవకాశం కల్పించుతున్నందుకు చాలా కృతజ్ఞతలు.

దళితోద్యమంలో భాగంగానే మా మాదిగ సాహిత్య వేదిక అహర్నిశలూ నిజాయితీతో కృషి చేస్తోంది. మా ఈ ప్రయత్నాన్ని ప్రజలు అందరికంటే ఒకడుగు ముందుండి ఆహ్వానించి అర్థం చేసుకున్నారు. మేధావి వర్గం ఈ మాడిగ ప్రజల నుంచీ చాలా నేర్చుకోవాలి. ఏ కులానికి ఆ కులం చైతన్యవంతమై పోరాడితేనే అభివృద్ధి సాధ్యం. కులాల ప్రాతినిధ్యంతో, మనం కాంక్షిస్తున్న దళిత రాజ్యం నెరవేర్చుకోవాలంటే కలిసికట్టుగానే సాధ్యం. ఈ మహత్తర ఉద్దేశ్యం సాధించటానికి దళిత బహుజనులు అందరూ కల్సి రావాలి. బ్రాహ్మణ వాదం పై ఉమ్మడిగానే పరిష్కరించుకుందాం. అంతర్గత సమస్యలకు అంతర్గత పోరు మాత్రమే. ఎవరి అస్తిత్వాన్ని వాళ్ళు కాపాడుకుంటూ, బ్రాహ్మణ భావ జాలంపై సాహిత్య పోరాటం చేయటానికి, యునైటెడ్ ఫ్రంట్ గా అందరూ కలిసి కృషి చేయాలి. మా మాదిగ సాహిత్య వేదిక చేస్తున్న ఉద్యమాన్ని కూడా దళిత సాహిత్యోద్యమంగా భావిస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

సుందర్రాజు లేఖ రాత ప్రతి

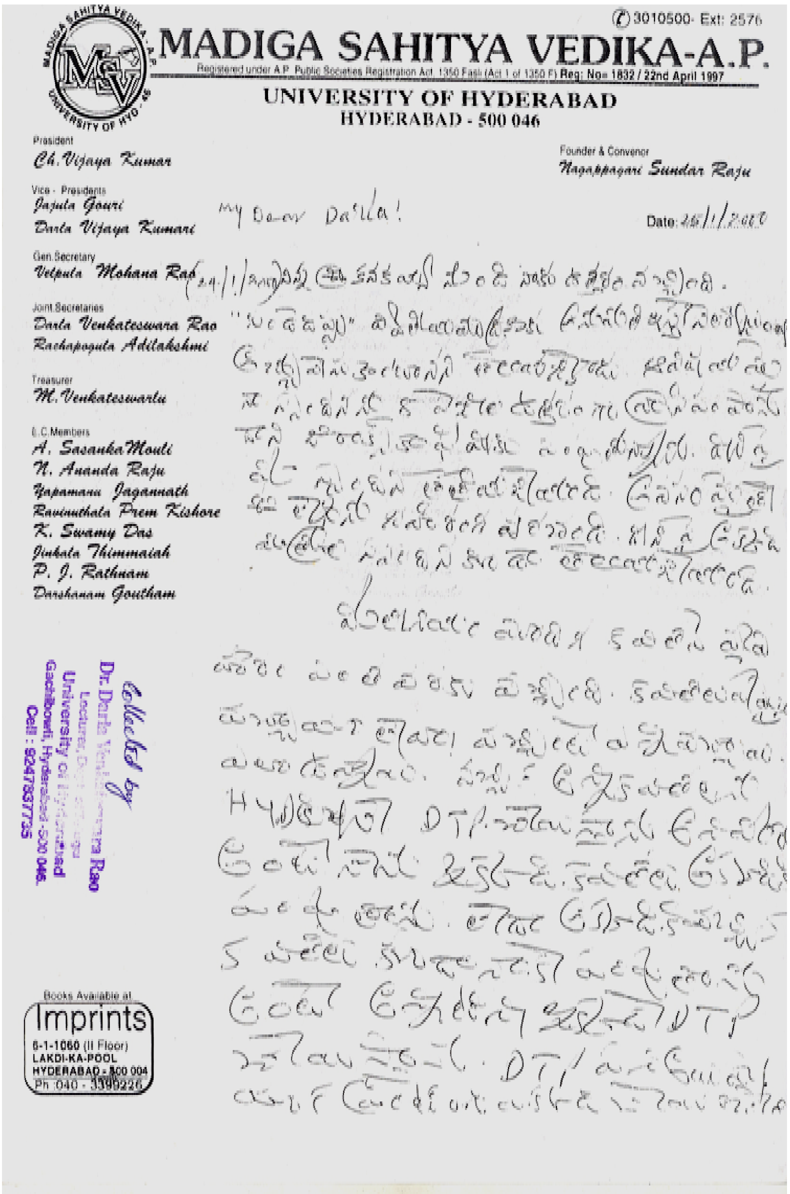

© 3010500- Ext: 2576

MADIGA SAHITYA VEDIKA-A.P.

Registered under A.P. Public Societies Registration Act. 1350 Fasli (Act 1 of 1350 F) Reg: No= 1832 / 22nd April 1997

UNIVERSITY OF HYDERABAD
HYDERABAD - 500 046

President
Ch. Vijaya Kumar

Founder & Convenor
Nagappagari Sundar Raju

Vice - Presidents
Jajula Gouri
Darla Vijaya Kumari

Gen. Secretary
Velpula Mohana Rao

Joint Secretaries
Darla Venkateswara Rao
Rachapogula Adilakshmi

Treasurer
M. Venkateswarlu

E.C.Members
A. SasankaMouli
N. Ananda Raju
Yapamanu Jagannath
Ravinuthala Prem Kishore
K. Swamy Das
Jinkala Thimmaiah
P. J. Rathnam
Darshanam Goutham

Date: 25/1/2000

My Dear Darla!

Collected by
Dr. Darla Venkateswara Rao
Lecturer, Dept. of Telugu
University of Hyderabad
Gachibowli, Hyderabad-500 046.
Cell : 9247837735

Books Available at
Imprints
6-1-1060 (II Floor)
LAKDI-KA-POOL
HYDERABAD - 500 004
Ph: 040 - 3390226

[illegible]

[illegible]

[illegible]

27/1/2000.

President
Ch Vijaya Kumar
M.A., M.Phil (Ph.D)

Vice - Presidents
Jogula Gouri
M.A.
Darla Vijaya Kumari
M.A.

Gen.Secretary
Vepula Mohana Rao
M.A., M.Phil

Joint.Secretaries
Darla Venkateswara Rao
M.A., M.Phil
Rachapogula Adilakshmi
B.A.

Treasurer
M. Venkataswarlu
M.A., M.Phil

E.C.Members
A. Sasanka Mouli
M.A., B.Ed
N. Ananda Raju
B.Sc.
Yapamanu Jagannath
D.M.E.
Rammaheda Prem Kishore
K. Swamy Das
Jinkala Thimmaiah
P. J. Rathnam
Darshanam Goutham

(1)

✆ 3010500
Ext: 2576

MADIGA SAHITYA VEDIKA -A.P.

Registered under A.P. Public Societies Registration Act, 1350 Fasli (Act 1 of 1350 F) Reg: No: 1832 / 22nd April 1997

UNIVERSITY OF HYDERABAD
HYDERABAD - 500 046

Founder & Convenor
Nagappagari Sundar Raju
M.A., M.Phil (Ph.D)

Date: 24-1-2000.
S.K.U.-ATP.

సాహితీ మిత్రులు శ్రీ, కనకయ్య గారికి!
సాహిత్యాభివందనాలతో మారిన సంవత్సర శుభాకాంక్షలతో
మీ నా [illegible] సంక్రాంతి (శు)భాకాంక్షలు తెలియచేస్తున్నాం!

మీ ఉత్తరం అందింది!

నా "కండె దప్పు" గురించి మిమ్మల్ని చాలా మంది అడుగుతున్నారని (వ్రా)శారు. నేను ఆ సుమతినే నెల్లూరి [illegible] ఆ [illegible] పంపుకుంటానని (వ్రా)శారు.

I. మీ ఉత్తరంలోని నాలుగు అంశాలు నా పరిశీలనలో [illegible] సాహితీ [illegible] పుస్తక పరిశీలనకు [illegible] [illegible] నేను [illegible] [illegible]. [illegible] నా "కండె దప్పు" [illegible] [illegible]!

I.1.(a). "కండె దప్పు" పుస్తకాన్ని [illegible] నేను కాని [illegible] [illegible] "సంఘ"ను [illegible] కొంటున్నాము — ఆ సుమతి [illegible] కొంత మంది "సాహిత్య[illegible] రులు + ఆవకాశవాదులు" — [illegible] నన్ను [illegible] గారు.

I.1.(b). ఆ సుమతి [illegible] "కండె దప్పు"ను [illegible] కాని [illegible] "పరిసంపాదక్" [illegible] [illegible] కొందరు "[illegible] సాహిత్య [illegible]" — నన్ను [illegible] పడ్డారు.

(PTO)

Collected by
Dr. D[illegible] Rao
Lecturer [illegible]
University of Hyderabad
Gachibowli, Hyderabad-500 046.
Cell: 9247837736

Books Available at:
Imprints
6-1-1060 (II Floor)
LAKDI-KA-POOL
HYDERABAD - 500 004
Ph: 040 - 3399226

(2)

I.1 ©. డెవలప్మెంట్ డిపార్ట్మెంట్ ఫండ్స్‌ను అధికారులెత్తుకెళ్ళ
కపోతే నా "పండుటప్పులను" తెల్పనివారు (బిడ్డలు మనుమల్లు) తెమ్మ
కాని సాహిత్యం చాలు కానిమన్నా నే I.A.S. ఉన్నతాధికారి సంభా
షించారు. ఆయన "పండుటప్పులను తనకు అంకితం ఇమ్మని కోరుతున్నా!

ఇలాంటి ప్రయత్నాలు చేసిన వారి చరిత్రలు - పెద్ద -
వారిలు - సమయాన్ని పాలు వారివారి జాతక నష్టాలు సాధకబాధ
కాలాన్నట్టులు ఉన్నాయి. అలాంటి హాబీలు నాకు లేకపోయిన
కూడా చేస్తుంటాని నేను కలలు కూడా ఊహించని పరిస్థితుల నుండి
బతికి (బతుకు) నన్ను నడుపు చాలా కాలాలు నడిపిస్తున్నాను.

I.2. "మా ఊళ్ళ మొదటి పెద్దదిక్కు" చేమటను "ఆకేరాజు గారి
ఆర్థికంగా - మలుపు కాని సామాజిక, సాహిత్య సేవకు ఉపక్రమిం
చారు. నా 33 సం॥ జీవితాన్ని ఉద్యమం - సాహిత్యం - సమాజం -
మార్పు కోసం. అంకితభావంతో విద్యార్థులతో ఉపాధ్యాయులు, ఉద్యోగు
లంతా ప్రేమించిన తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో ఆటు "పండుటప్పు"ను
ఇటు "మొదటి సాహిత్యాని"కి కూడా ప్రత్యేక స్థానాన్ని కల్పించారు.

I.3. నా పెళ్ళాల అంతంగా ఎందరెందరో ఎదురుదెబ్బలు
నేను ఎన్నో విధాలుగా ఉపయోగపడింది; ఎందరెందరో నా శ్రమను
దోపిడి చేసి, నా కృషిని సొమ్ము చేసుకుని, "తల్లి పాలు తాగి
ఎదను తన్నా" - మనుషులు ఎదురైనా నా కొండంత నమ్మకం నమ్మినవారే
ఉండరని ఈ విషయాలన్నీ తెలుసుకున్న తర్వాత తెలిసిన తెలంగాణ చరిత్ర!

I.4. "చరిత్ర సాహిత్య వాదికను ఎవరు, ఎప్పుడు, ఎక్కడ, ఎందుకు
ఎలా స్థాపించింది - ఎంతమందికి తెలుసు?!! పరిశోధన చేయాల
తలచిన వారికి సమగ్ర, సమాచారం, రికార్డులను ఉదారంగా, దాచ
లేకుండా అందించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నానని సగర్వంగా ప్రకటిస్తు
న్నాను.

(PTO)

President
Ch. Vijaya Kumar M.A., M.Phil (Ph.D)
Vice - Presidents
Jajula Gouri M.A.
Darla Vijaya Kumari M.A.
Gen.Secretary
Vepula Mohana Rao M.A., M.Phil
Joint Secretaries
Darla Venkateswara Rao M.A., M.Phil
Rachapogula Adilakshmi B.A.
Treasurer
M. Venkateswarlu M.A., M.Phil
E.C.Members
A. Sasanka Mouli M.A., B.Ed.
N. Ananda Raju B.Sc.
Vapamanu Jagannath D.M.E.
Ravinuthala Prem Kishore
K. Swamy Das
Jinkala Thimmaiah
P. J. Rathnam
Darshanam Goutham

MADIGA SAHITYA VEDIKA - A.P.
UNIVERSITY OF HYD - 46

(3)

© 3010500
Ext: 2576

MADIGA SAHITYA VEDIKA -A.P.

Registered under A.P. Public Societies Registration Act, 1350 Fasli (Act 1 of 1350 F) Reg: No: 1832 / 22nd April 1997

UNIVERSITY OF HYDERABAD
HYDERABAD - 500 046

Founder & Convenor
Kaggapugari Sundar Raju
M.A., M.Phil (Ph.D)

Date: ....

I.5. మాదిగ సాహిత్య వేదికను ఎవరు, ఎప్పుడు, ఎక్కడ, ఎందుకు, ఎలా స్థాపించింది- ఎంతమందికి తెలు[illegible] [illegible] చేసిన వారిని వారికి సమగ్ర సమాచారం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దానికి [illegible] [illegible] [illegible].

I.6. "కండెడప్పు"ను చెప్పువాయిద్యానికి [illegible] పైనా కూడా [illegible] నేను [illegible] [illegible] నా [illegible] [illegible] [illegible]. పరిశోధించారో సమ్మద సాహిత్య [illegible] [illegible] [illegible] మంచి మనసు [illegible] [illegible].

I.7. "కండెడప్పు" చెప్పు [illegible] సరి [illegible] R.T.C. బస్సులు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] ఎలా ఎలాంటి [illegible] [illegible] నేను [illegible] [illegible] [illegible]

I.8. "కండెడప్పు"ను "[illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], Rs. 500/- [illegible] [illegible], K.G. [illegible] [illegible] [illegible] Rs. 300/- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
(PTO)

Collected by
Dr. Darla [illegible] Rao
Lecturer [illegible]
University of Hyderabad
Gachibowli, Hyderabad - 500 046.
Cell : 9247357735

Books Available at:
Imprints
6-1-1060 (II Floor)
LAKDI-KA-POOL
HYDERABAD - 500 004
Ph: 040 - 3399220

(4)

నీవు రాసిన ఉత్తరాలు నాకిప్పటికీ కళ్ళముందు తిరుగుతున్నాయి.

I. 9. ఉపాధ్యాయ ఉద్యోగం చేస్తూ నన్ను ఇంటిపక్కనున్న చేసి ఇంకా ఊరు పడిన పరిస్థితుల నిధులు కొందరు ఉద్యోగాలు సమితులు ద్వారా, నేను చేశాను. నాకు తెలిసిన సమస్యలకు పరిష్కారం చేసి, ఆ సమస్య పరిష్కారం చేయడం వారికి తెలియక నెలలు గడిచిన నాకు నన్ను వారు వాడుకోవడానికి ఉత్సాహం అతి పొంగిపోయి సమాజాన్ని నేను చూడాల్సిన పరిస్థితి ఎదురవుతుందని ఊహించని తీరు చేసినది నా తప్పు అని తెలిసినా నన్ను నేను నిందించుకోవలసి వచ్చినందుకు చాలా బాధ పడుతున్నాను.

I. 10. "సండే ఉప్పు" పుస్తకాలు నాకు ఎంతో విలువైన "టీచర్" వృత్తుల బడ్డ కార్మికులకు సరిపోయినవి అని చెప్పిన ప్రముఖ రచయితలు, దళిత కవులు, విమర్శకులు కొందరు ఇప్పటికీ నాకు ఉత్తరాలు రాస్తున్నారు.

I. 11. "సండే ఉప్పు" పుస్తకాలు అనేకమంది సాహిత్యాభిమానుల పరిచయాన్ని చేసిన పుస్తకాలు తెలుగు నేల అంతటా సంచలనం కలిగించిన సామాజిక ప్రయోజనం కలిగిన సాహిత్య విలువల్ని చాలా స్పష్టంగా చూపించగలను.

I. 12. "సండే ఉప్పు" పై పరిశోధన వ్యాసాలు రావడం ఆనందంగా ఉంది. నా రచనల కొంత మంది రాయడానికి వీలైన విధంగా పుస్తకాలు ఎన్నో నాకిప్పుడు కూడా అందిస్తున్నాయి.

I. 13. నా "సండే ఉప్పు" పుస్తకాన్ని ఇక ముందు చూడవలసిన అవసరం ఉంది. నేను ఎంతో శ్రద్ధతో చదవాల్సి వచ్చింది. నా "సండే ఉప్పు" వలన కవులు చాలా మంది నన్ను అభిమానించడం ఆశ్చర్యం కలిగించింది. సమాజం తీరు మారడానికి మరింత ఆనందంగా ఉంది. ఇది తెలియని వారి ప్రేమ నాకు;

(PTO)

President
Ch. Vijaya Kumar
M.A.,M.Phil (Ph.D)
Vice - Presidents
Jajula Gouri
M.A.
Darla Vijaya Kumari
M.A.
Gen.Secretary
Vepula Mohana Rao
M.A.,M.Phil
Joint.Secretaries
Darla Venkateswara Rao
M.A.,M.Phil
Rachapogula Adilakshmi
B.A.
Treasurer
M. Venkateswarlu
M.A.,M.Phil
E.C.Members
A. Sasanka Mouli
M.A.,B.Ed.
K. Ananda Raju
B.Sc.
Vepamanu Jagannath
D.M.E.
Ravinuthala Prem Kishore
K. Swamy Das
Jinkala Thimmaiah
P. J. Rathnam
Darshanam Goutham

Collected by
Dr. Darla Venkateswara Rao
Lecturer, Dept. of Telugu
University of Hyderabad
Gachibowli, Hyderabad-500 046.
Cell : 9247350735

Books Available at
Imprints
6-1-1060 (II Floor)
LAKDI-KA-POOL
HYDERABAD - 500 004
Ph: 040 - 3399220

(5)

✆ 3010500
Ext: 2576

MADIGA SAHITYA VEDIKA -A.P.

Registered under A.P. Public Societies Registration Act, 1350 Fasli (Act 1 of 1350 F) Reg: Nos 1832 / 22nd April 1997

UNIVERSITY OF HYDERABAD
HYDERABAD - 500 046

Founder & Convenor
Nagappagari Sundar Raju
M.A.,M.Phil (Ph.D)

Date: ....

I.14. "గుండెడప్పు" కు (ప్రతిని కొందాం) నాలుగు ప్రతులు పెట్టి కొనడానికి ఇష్టపడని వాళ్ళ బ్రతుకులలో, ఈనాడు దళిత ఉద్యమం వస్తాయా? వెలుస్తాయా?! వాసు కొంటాం!!! ఇంట్లో నా పుస్తకం లేకపోవడం బాధిస్తుంది. నాకీ సహాయంగా పెట్టిస్తుంది.

I.15. ఈ విషయంలో ఇంటికి సంబంధించిన ఉదహరించిన పత్రికలు, ఇంటర్వ్యూకు సంబంధించిన కల్పనలు. వినిపిస్తే ఎక్కడా, ఇవన్నీ నా దగ్గర చాలా భద్రంగా ఉన్నాయి కనుక నా ఇంత స్పష్టంగా మాట్లాడగలుగుతున్నాను అని ఇక్కడ చెప్పుకుంటున్నాను.

II. ఇప్పుడు ఇంకా చాలా స్పష్టంగా నేను చెప్ప దలుచుకున్నది ఏమిటంటే?!!

II.1. "గుండెడప్పు" గురించి ఎవరు ఏమైనా మాట్లాడుకోవచ్చు. నా కేమీ అభ్యంతరం లేదు. ఎందుకంటే అది ఇప్పుడు ఈ సమాజ ఆస్తిగా ఉన్నందని గుర్తిస్తున్నాను కనుక.

II.2. "గుండెడప్పు"ను గురించి ఎవరైనా సాహిత్య చర్చ చేయండి. నేనేమీ అడ్డు చెప్పను. ఎందుకంటే అది [గుండెడప్పు] ఇప్పుడు సాహిత్య చర్చనీయాంశం అయిందని గుర్తిస్తున్నాను కనుక. (PTO)

(6)

II.3. "సందేశప్పును పొగడండి. తిట్టండి. [illegible] [illegible]. ఎందుకంటే? [illegible] [illegible] [illegible]. — [illegible] - - - - - -

II.4. "సందేశప్పు" ను "[illegible]" చేయడానికి ప్రయత్నిస్తే నేను తీసుకునే నిర్ణయాలు చాలా కఠినంగా ఉంటాయి. ఆ మంత్రం [illegible] [illegible] తీసుకుంటున్నా.

II.5. "సందేశప్పు" పరిచయం, కథనం చాలా ఉంది — నా [illegible] [illegible] తీసుకు వచ్చి, [illegible] దానికి ప్రయత్నించి, [illegible] [illegible], "సందేశప్పు"ను [illegible] [illegible] [illegible] ప్రయత్నించిన [illegible] [illegible].

II.6. [illegible] [illegible]!!! [illegible] కాదు. [illegible] HCU-NRS-J-202, [illegible] [illegible]. [illegible] HCU-NRS [illegible] [illegible] [illegible].

III. నాకు బాగా నచ్చింది. ఇప్పుడు నేను [illegible] మాట చెప్తాను. ఏమిటంటే?!!

III.1. నేను "[illegible]", [illegible] [illegible] "[illegible]" [illegible]. "[illegible]" [illegible] [illegible]. నా "[illegible]" [illegible] "[illegible]" [illegible] "[illegible]" [illegible] — "[illegible] + [illegible]" [illegible].

(PTO)

President
Ch. Vijaya Kumar
M.A.,M.Phil (Ph.D)
Vice - Presidents
Jajula Gouri
M.A.
Darla Vijaya Kumari
M.A.
Gen.Secretary
Vepula Mohana Rao
M.A.,M.Phil
Joint Secretaries
Darla Venkateswara Rao
M.A.,M.Phil
Rachapogula Adilakshmi
B.A.
Treasurer
M. Venkateswarlu
M.A.,M.Phil
E.C.Members
A. Sasanka Mouli
M.A.,B.Ed.
N. Ananda Raju
B.Sc.
Yepamanu Jagannath
D.M.E.
Ravinuthala Prem Kishore
K. Swamy Das
Jinkala Thimmaiah
P. J. Rathnam
Darshanam Goutham

MADIGA SAHITYA VEDIKA A.P. — UNIVERSITY OF HYD - 46

(7)

✆ 3010500
Ext: 2576

MADIGA SAHITYA VEDIKA -A.P.

Registered under A.P. Public Societies Registration Act, 1350 Fasli (Act 1 of 1350 F) Reg: No= 1832 / 22nd April 1997

UNIVERSITY OF HYDERABAD
HYDERABAD - 500 046

Founder & Convenor
Nagappagari Sundar Raju
M.A.,M.Phil (Ph.D)

Date: ....

III. 2. ఇప్పుడు కూడా "సండెదెబ్బ" గురించి ఇదే మాట చెప్పాల్సిన అవసరమేర్పడితే నిరభ్యంతరంగా, నిక్కచ్చితంగా, నిజాయితీతో చెప్పడానికి నేనేమి వెనుకాడుట లేదు.

IV. చూడండి శ్రీ కనకయ్యగారూ!

IV. 1. నాకు తెలిసినంత వరకు, నా దగ్గర ఉన్న వ్రాత ప్రతి రికార్డ్స్ ప్రకారం గాని కూడా నేను వ్యవస్థాపక కన్వీనర్ గానూ అధ్యక్షులుగానూ ఉన్న సంస్థలు - సమావేశాలు అధికారికంగా, దళిత సాహిత్య వేదికలు గాని మాదిగ సాహిత్య వేదికలు గాని చాలా విశిష్టత గల ఉద్యమాలు, తెలంగాణ ప్రజా సంఘాలు గాని చాలా మరొక సంస్థలు గాని కవి సాంస్కృతిక సభల్లోను గాని కూడా ఎటువంటి నిర్ణయం తీసుకోలేదు. అయినా సరే మీరు ఎంతో పెద్దమనసుతో, ఎంతో గొప్ప హృదయంతో నాయొక్క విశాలదృక్పథంతో ఎంతో శ్రమకోర్చి నిస్వార్థంగా, నిజాయితీతో "నా సండె దెబ్బ" ని పుస్తక ముద్రణకు ముందుకు వచ్చి సంస్థకు ముందుగా మీకు నా మనస్ఫూర్తిగా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు తెలియజేసుకుంటున్నాను.

(PTO)

Collected by
Dr. Darla Venkateswara Rao
Lecturer, Dept. of Telugu
University of Hyderabad
Gachibowli, Hyderabad-500 046.
Cell : [illegible]

Books Available at:
Imprints
6-1-1060 (II Floor)
LAKDI-KA-POOL
HYDERABAD - 500 004
Ph. 040 - 3399226

(8)

IV. 2. "వెలుగుల్లో" – "నా సందడప్పు"ను ముద్రించ కలిగిన శక్తి సామర్థ్యాలు మీకు స్వయంగా, స్వశక్తితో సంపాదించుకొని ప్రచురించినందుకు నేను చాలా సంతోషిస్తున్నాను. పోను పోను "నా సందడప్పు"ని ముద్రితం కావడానికి ముందుకు వచ్చినందుకు చాలా సంతోషిస్తున్నాను. మీకు ఆర్థికంగా ఉపయోగపడుతున్నందుకు నేను చాలా ఆనందిస్తున్నాను. ఇంతకు ముందు కూడా చాలా అభినందిస్తున్నాను. కానీ.......... నా మనసులో ఏదో ఉంటుంది కదండీ! ఏమంటారు?!!

IV. 3. దయచేసి.......................

నా సందడులకి వచ్చి, నాపై ప్రత్యేకం ఇవ్వడం నాకి ప్రయత్నించడం మానుకుంటే మంచిదని నా అభిప్రాయం.

IV. 4. ఈ దినాల్లో పుస్తకాలు అచ్చువేయడానికి కావలసినంత సంపద ఉండి నేను పుస్తకాలు అచ్చువేసుకోగలను. నా తెలుగు దేశంలో పుస్తకాలు అచ్చువేసుకోవడానికి శక్తి సామర్థ్యాలు లేని ఎందరో కవులు కళాకారులు చాలామంది ఉన్నారు. వారి పుస్తకాలు అచ్చువేస్తూ ఆదర్శంగా ఆరాధిస్తారని. ఇంతటితో "నా ఆత్మీయమైన సందడప్పు"ను ముద్రించే ప్రయత్నం మానుకుంటే మనస్ఫూర్తిగా సంతోషిస్తానని నా నిర్ణయం తెలియజేస్తూ —

శ్రీ మీ సవినయంగా

డా॥ నాగప్పగారి సుందర్ రాజు
ఎం.ఎ., ఎం.ఫిల్., పి.హెచ్.డి.,
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్ ఆంధ్రభారతి
శ్రీ కృష్ణదేవరాయ విశ్వవిద్యాలయం
అనంతపురం–515003, ఎ.పి.
Ph. 20755 (R)
Code : 08554.

నాగప్పగారి సుందర్ రాజు
24/1/2000
11 P.M. ATP.

ఉపయుక్త గ్రంథ సూచిక

కనకయ్య, గుండెడప్ప, (సంపా). 2001. *కడుపుమీద కొట్టకుండ్రి*,.
హైదరాబాదు: ఎ.పి. దళిత రీసెర్చ్ వింగ్.

కనకయ్య అభిప్రాయం, ఆంధ్రజ్యోతి దినపత్రిక. 16-01-2006
నవరంగ్ సాంస్కృతి ప్రత్యేక అనుబంధం), హైదరాబాదు.

కృష్ణ , కదిరి. 2007. బలగం, (కవితా సంపుటి)
హైదరాబాదు: బర్డ్స్ ప్రచురణలు

తిరుమల రావు, జయధీర్ (సంపా), 1999. *1997 తెలుగు కథ*.
హైదరాబాదు : పొట్టిశ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం.

మౌళి, శశాంక. *మాదిగ తత్త్వాన్ని విశ్వజనీనం చేయాలి.*
సుందర్ రాజు తో ఏకలవ్య పత్రిక ఇంటర్వ్యూ
ఈనాటి ఏకలవ్య మాసపత్రిక, జనవరి-ఫిబ్రవరి, 1997

రాములు, బి.ఎస్. 1998. *కథల బడి: కథా సాహిత్య అలంకార శాస్త్రం,*
హైదరాబాదు: విశాల సాహిత్య అకాడమి.

రాములు, బి.ఎస్. 2003. *యాభై యేళ్ళ తెలుగు కథ -*
సాహిత్య విమర్శ, హైదరాబాదు: విశాల సాహిత్య అకాడమి.

వెంకటేశ్వరరావు, దార్ల, " *అస్పష్ట ఆరోపణలతో ఆధారాలు లేవంటే*
ఎలా?' (వ్యాసం), సాహితి (సాహిత్య అనుబంధం),
ఆంధ్రభూమి దినపత్రిక, హైదరాబాదు. తేది: 09-06-1997 .

సుధాకర్, కాకాని. 2005. *దండోరా చైతన్యం- మాదిగ సాహిత్యం, హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పించిన* పిహెచ్.డి., సిద్ధాంత వ్యాసం, (అముద్రితం)

సుందర్ రాజు, నాగప్పగారి. 1994. పులికంటి కృష్ణారెడ్డి కథలు . *హైదరాబాదు విశ్వ విద్యాలయానికి సమర్పించిన* ఎం.ఫిల్., పరిశోధన వ్యాసం, (అముద్రితం)

సుందర్ రాజు, నాగప్పగారి. 1998. *రాయలసీమ కథలు- ప్రాదేశిక చిత్రణ.* . *హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయానికి సమర్పించిన* పిహెచ్.డి., సిద్ధాంత వ్యాసం, (అముద్రితం)

సుందర్ రాజు, నాగప్పగారి. 1996. *చండాల చాటింపు.* హైదరాబాదు: మాదిగ సాహిత్య వేదిక,

సుందర్ రాజు, నాగప్పగారి. 1997. *మాదిగ చైతన్యం.* హైదరాబాదు: మాదిగ సాహిత్య వేదిక,

సుందర్ రాజు, నాగప్పగారి. 1997. *మాదిగ గోడు.* హైదరాబాదు: మాదిగ సాహిత్య వేదిక,

సుందర్ రాజు, నాగప్పగారి. 1999. *మావూరి మైసమ్మ*. హైదరాబాదు: మాదిగ సాహిత్య వేదిక,

ఆంధ్రప్రభ, హైదరాబాదు, 18-7-2000.

వార్త, 29-12-2002.

రచయిత పరిచయం

పూర్తి పేరు: దార్ల వెంకటేశ్వరరావు

పుట్టిన ఊరు: చెయ్యేరు అగ్రహారం, కాట్రేనికోన మండలం, తూర్పు గోదావరి జిల్లా.

ప్రస్తుత ఉద్యోగం: లెక్చరర్, తెలుగు శాఖ, హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం.

పుట్టిన తేది: 05-09-1973

తల్లిదండ్రులు: పెదనాగమ్మ, లంకయ్య (అబ్బాయిగారు)

చదువు:

బి.ఏ. (స్పెషల్ తెలుగు, ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ ఫస్ట్) యస్.కె.బి.ఆర్. కళాశాల, అమలాపురం.

డిప్లొమా (సంస్కృతం), నిజాం కళాశాల, హైదరాబాదు.

పి.జి. డిప్లొమా ఇన్ లిగ్విస్టిక్స్ & లాంగ్వేజ్ టీచింగ్ ఇన్ తెలుగు, పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం.

ఎం.ఏ., ఎం.ఫిల్., పిహెచ్.డి. (తెలుగు) హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం.

ఎం.ఏ. (సమాజశాస్త్రం) డా|| బి.ఆర్. అంబేద్కర్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం.

పరిశోధన వివరాలు:

ఎం.ఫిల్. (డా|| యస్.టి. జ్ఞానానందకవి గారి ఆమ్రపాలి పరిశీలన) 1998

పిహెచ్.డి. (పరిశోధకుడుగా ఆరుద్ర) 2003

పరిశోధన ఆసక్తి: సాహిత్య విమర్శ, సౌందర్య శాస్త్రం, మాదిగ సాహిత్యం.

రచనల వివరాలు:

1. మాదిగ చైతన్యం (కవితా సంకలనం - ఉప సంపాదకత్వం) 1997
2. సాహితీ మూర్తుల ప్రశస్తి (సహాయ సంకలన కర్త) 1997
3. డా|| యస్.టి. జ్ఞానానందకవి ఆమ్రపాలి పరిశీలన (పరిశోధన గ్రంథం)1999
4. దళిత తాత్వికుడు (కవితా సంపుటి) 2004
5. సృజనాత్మక రచనలు చేయటం ఎలా? (అనువర్తిత విమర్శ) 2005
6. సాహితీ సులోచనం (పుస్తక సమీక్షా వ్యాసాలు) 2006

పురస్కారాలు:

కళాప్రపూర్ణ జయంతి రామయ్య పంతులు స్మారక బహుమతి - 1995

కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు, రాజ్యలక్ష్మి స్మారక బహుమతి-1995

నండూరి వెంకటరామయ్య & కుటుంబలక్ష్మి స్మారక బహుమతి- 1995

భారతీయ సాహిత్య పరిషత్ రాష్ట్ర శాఖ, రాజమండ్రి - 1996

సాధించినవి మరి కొన్ని:

ఆంధ్రప్రదేశ్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమీషన్ వారి పరీక్ష ద్వారా స్లెట్ ఉత్తీర్ణత.

రాత పరీక్ష ద్వారా యు.జి.సి. వారి నెట్ & రీసెర్చ్ ఫెలోషిప్ సాధించడం.

ఆంధ్రప్రదేశ్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమీషన్ వారి పరీక్ష ద్వారా గవర్నమెంట్ జూనియర్ లెక్చరర్‌గా ఎంపిక.

శ్రీ అనంత పద్మనాభ(యు.జి.సి. ఎయిడెడ్) కళాశాల, వికారాబాదులోమూడేళ్ళపాటు తెలుగు లెక్చరర్.

ఆకాశవాణి హైదరాబాదు కేంద్రం, యువవాణి విభాగంలో కొంతకాలం పాటు క్యాంపియర్.

జాగృతి ఐ.ఏ.ఎస్. స్టడీ సర్కిల్ లో కొంత కాలం లెక్చరర్.

ఇతర అంశాలు:

సహాయ కార్యదర్శి, జ్యోత్స్న కళాపీఠం, హైదరాబాదు. (2003 వరకు)

ప్రధాన కార్యదర్శి, తెలుగు సాహిత్య వేదిక,హైదరాబాదు.

మాదిగల సంస్కృతిని ప్రతిబింబించే రచనలు, వీడియోలు, ఫోటోలతో నడుపుతున్న వెబ్ (బ్లాగు) www.madigakavulu.blogspot.com

OKA MADIGA SMRUTHI

(Nagappa gari Sundara Raju parichayam)

Written by Dr. Darla Venkateswara Rao.

తెలుగు సాహిత్యంలో స్త్రీ వాద, దళిత ఉద్యమాలు
బలహీన వర్గాల్లో గొప్ప చైత్యన్యానికి
కారణమైయ్యాయి. సామాజిక, సాహిత్య రంగాల్లోని
వివక్షలను తీవ్రంగానే విమర్శించాయి.
అయినా వీటిలోనూ కొన్ని వర్గాల్ని విస్మరించడాన్ని
గుర్తించి " మాదిగ సాహిత్యం" ప్రత్యేక అస్తిత్వంతో
ముందుకు రావాలని ఆకాంక్షించిన సాహితీ వేత్త
నాగప్ప గారి సుందర్రాజు .
మాదిగ చైతన్యం, చండాల చాటింపు, మాదిగోడు,
మావూరి మైసమ్మ పుస్తకాల ద్వారా మాదిగ
సాహిత్యాన్ని తెలుగు సాహిత్యంలో ఒక ధోరణిగా
మార్చగలిగాడు.
భాషలో, వస్తువులో, శిల్పంలో కొత్త పంథాని
ప్రవేశపెట్టి, తాను మాత్రం ఈ లోకం వీడి వెళ్ళి
పోయాడు.
అతన్ని స్మరించుకోవడం మాదిగలకు, తెలుగు
సాహిత్యానికి ఒక తప్పని సరి అవసరం. దానిలో
భాగమే ఈ పుస్తకం.

- దార్ల వెంకటేశ్వరరావు